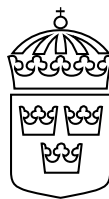

Regeringens proposition

2024/25:123

Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

Prop.
2024/25:123

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 13 mars 2025

Ulf Kristersson

Gunnar Strömmer
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Kontaktförbud är en viktig skyddsåtgärd för främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Lagstiftningen behöver ändras i syfte att göra det möjligt att meddela fler kontaktförbud, stärka den brottspreventiva funktionen och åstadkomma ett reellt skydd för de utsatta.

Regeringen föreslår bland annat följande:

- Otillbörlig övervakning ska införas som en ny grund för kontaktförbud.
- Kontaktförbud ska få meddelas för att skydda målsägande och vittnen i en rättsprocess.
- Andra omständigheter än tidigare brottslighet ska få större betydelse vid riskbedömningen.
- Det ska införas en presumtion för kontaktförbud efter allvarliga brott i nära relationer.
- Ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna meddelas som en förstahandsåtgärd.
- Utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större geografiska områden.
- Husrannsakan ska få göras för att delge beslut om kontaktförbud.
- Rätten till rättsligt biträde för barn ska utökas.
- Straffen för grovt barnfridsbrott och vissa överträdelser av kontaktförbud ska skärpas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

- 1 Förslag till riksdagsbeslut4
- 2 Lagtext5
 - 2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....5
 - 2.2 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken8
 - 2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud10
 - 2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn18
 - 2.5 Förslag till lag om ändring i sambolagen (2003:376).....20
 - 2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder21
 - 2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud22
- 3 Ärendet och dess beredning23
- 4 Det ska bli lättare att få det skydd som ett kontaktförbud innebär och skyddet ska bli mer effektivt24
- 5 Nuvarande bestämmelser om kontaktförbud.....25
- 6 Utökade möjligheter att meddela kontaktförbud.....27
 - 6.1 Otillbörlig övervakning som grund för kontaktförbud27
 - 6.2 Kontaktförbud som skydd i en rättsprocess.....30
 - 6.3 En mer nyanserad riskbedömning37
 - 6.4 En presumtion för kontaktförbud efter allvarliga brott i nära relationer41
 - 6.5 Särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd51
 - 6.6 Större förbudsområden för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud.....55
 - 6.7 Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning66
 - 6.8 Några andra frågor om elektronisk övervakning.....72
- 7 En mer effektiv och rättssäker handläggning.....74
 - 7.1 Ingen ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätten74
 - 7.2 Förbättrade möjligheter att delge beslut om kontaktförbud77
 - 7.3 Utökad rätt till offentligt biträde för barn som kan bli föremål för kontaktförbud82
 - 7.4 En möjlighet att utse en särskild företrädare för barn i ärenden om kontaktförbud84
- 8 Straffskärpningar och andra straffrättsliga frågor88
 - 8.1 En höjning av maximistrafket för vissa överträdelser av kontaktförbud88
 - 8.2 Det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning utvidgas och straffet skärps90

8.3	Skärpt straff för överträdelse av europeisk skyddsorder	93
8.4	Skärpt straff för grovt barnfridsbrott	94
8.5	Brottskatalogerna för fridskränkningssbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck.....	96
8.6	Ingen höjning av maximistraffet för fridskränkningssbrotten.....	99
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	101
10	Konsekvenser	102
11	Författningskommentar	105
11.1	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	105
11.2	Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken.....	107
11.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud	108
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn	121
11.5	Förslaget till lag om ändring i sambolagen (2003:376)	124
11.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder	124
11.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.....	125
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13)	127
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag.....	136
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	148
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Kompletterande förslag till betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13)	149
Bilaga 5	Promemorians lagförslag.....	150
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	153
Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag	154
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	172
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2025	177

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i sambolagen (2003:376).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3, 4 a, 4 b och 4 e §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §¹

Den som begår en brottslig gärning som utgör

1. mord, dråp, misshandel, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel enligt 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 §,

2. människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott eller ofredande enligt 4 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 §,

3. våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande enligt 6 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 10 §,

4. skadegörelse eller grov skadegörelse enligt 12 kap. 1 eller 3 §, eller

5. straffbart försök till brott enligt någon av 1–4

döms, om gärningen har bevittnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot, för *barnfridsbrott* till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst *nio månader* och högst *fyra* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevittnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst *ett* och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevittnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

¹ Senaste lydelse 2022:1043.

Den som begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud *mot en närstående eller tidigare närstående person*, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den som *mot en närstående eller tidigare närstående person* begår eller på annat sätt medverkar till

1. brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, eller

2. *gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt 1*

döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för *grov kvinnofridskränkning* till samma straff.

4 b §³

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

Den som förföljer en person genom att *begå eller på annat sätt medverka till brottsliga gärningar som utgör*

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott enligt 4 kap. 6 § första stycket eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,

7. olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,

8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

9. uppmaning till självmord eller oaktsam uppmaning till självmord enligt 4 kap. 7 a §,

10. förtal eller grovt förtal enligt 5 kap. 1 eller 2 §,

11. sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 10 § första stycket eller sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket,

12. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

13. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

14. *överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning* 14. *överträdelse av kontaktförbud eller överträdelse av utvidgat*

² Senaste lydelse 2021:1108.

³ Senaste lydelse 2022:1043.

eller överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

eller särskilt utvidgat kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

4 e §⁴

Den som mot en person begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud och ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den som mot en person begår eller på annat sätt medverkar till

1. brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, eller

2. gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt 1

döms, om ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

⁴ Senaste lydelse 2022:310.

2.2 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 7 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***14 kap.****7 §¹**

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har *vunnit* laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,

2. *förordna* om skyldighet för den ena maken att *utge bidrag* till den andra *makens underhåll*.

I sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har *vunnit* laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har *vunnit* laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har *vunnit* laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, *förordna* om vad som ska gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har *vunnit* laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det krävs

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom *en* dom som har *fått* laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,

2. *besluta* om skyldighet för den ena maken att *betala underhållsbidrag* till den andra *maken*.

I ett sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom *en* dom som har *fått* laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har *fått* laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har *fått* laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § *första och tredje styckena* lagen (1988:688) om kontaktförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, *besluta* om vad som ska gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har *fått* laga kraft eller *till dess att* föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det

för att avtalet ska gälla, avtalet har krävs för att avtalet ska gälla, Prop. 2024/25:123
godkänts av socialnämnden. avtalet har godkänts av social-
nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud

Häriigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:688) om kontaktförbud¹

dels att nuvarande 1 a, 2 a och 3 §§ ska betecknas 1 b, 2 b och 3 a §§,

dels att 1 §, den nya 1 b § och 2, 5, 7 a, 12 a, 15, 19 och 24–26 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 a, 2 a och 3 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid.

Ett kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att

1. begå brott mot, förfölja, otillbörligt övervaka eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda, eller

2. utsätta den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottbekämpande myndighet.

Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas

1. om den som förbudet avses gälla mot har

a) begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid,

b) förföljt, otillbörligt övervakat eller på annat sätt allvarligt trakasserat den som förbudet avses skydda, eller

c) utsatt den som förbudet avses skydda för sådan påverkan som avses i andra stycket 2, eller

2. om andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2011:487

2 a § 2018:408

3 § 2011:487.

² Senaste lydelse 2011:487.

avses gälla mot innebär en ökad risk för sådant beteende som avses i andra stycket. Prop. 2024/25:123

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Ett kontaktförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

1 a §

Förutsättningarna i 1 § för att meddela ett kontaktförbud enligt den paragrafen ska alltid anses uppfyllda om

1. den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott mot den som förbudet avses skydda,

2. brottsligheten har innefattat angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid,

3. brottsligheten har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående,

4. brottslighetens straffvärde uppgår till fängelse i sex månader eller mer, och

5. det inte finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud.

Om domen avser olaga förföljelse eller hedersförtryck enligt 4 kap. 4 b eller 4 e § brottsbalken, gäller första stycket även om de krav som följer av första stycket 3 eller 4 inte är uppfyllda.

Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av första och andra styckena inom följande tider när den som förbudet avses gälla mot har dömts till

1. fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen,

2. sluten ungdomsvård, senast ett år från det att påföljden helt har verkställts,

3. rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört,

4. annan påföljd, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde.

1 a §

Kontaktförbud enligt 1 § får avse också förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den *mot vilken* förbudet avses gälla kommer att begå brott mot *en* sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (kontaktförbud avseende gemensam bostad).

Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om

1. skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den *mot vilken* förbudet avses gälla, och

2. den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den *mot vilken* förbudet avses gälla i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

1 b §³

Ett kontaktförbud enligt 1 § får också avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med *någon* annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den *som* förbudet avses gälla *mot* kommer att begå brott mot *den* sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (kontaktförbud avseende gemensam bostad).

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den *som* förbudet avses gälla *mot* i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

2 §⁴

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig *i närheten* av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). *Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.*

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig *inom ett eller flera områden kring* en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud).

³ Senaste lydelse av tidigare 1 a § 2021:1109.

⁴ Senaste lydelse 2021:1109.

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Har den som förbudet avses gälla mot överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

2 a §

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än vad som följer av 2 § (särskilt utvidgat kontaktförbud). Ett sådant förbud får även meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller

arbetsplats eller annars brukar vistas. När områdets storlek bestäms ska det särskilt beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avses skydda tillgodoses.

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

3 §

Ett kontaktförbud enligt denna lag får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten eller det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

5 §⁵

Ett beslut om kontaktförbud ska delges den *mot vilken* förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Ett beslut om kontaktförbud ska delges den *som* förbudet avses gälla mot. Delgivning får inte ske enligt 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa, får husrannsakan göras för att söka efter den som ska delges ett beslut om kontaktförbud. Husrannsakan får göras i den eftersöktes bostad eller i något annat hus, rum eller slutet förvaringsställe som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Detsamma gäller en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, får husrannsakan göras även hos den personen. Vid husrannsakan ska 28 kap. 3 a och 6 §§, 7 § första och andra styckena och 9 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Ett beslut om husrannsakan för delgivning meddelas av åklagaren eller rätten. Rätten får ta upp

7 a §⁶

I fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska ett offentligt biträde förordnas för den mot vilken förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

För den som ett kontaktförbud gäller eller avses gälla mot och som är under 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Detsamma gäller för den som ett kontaktförbud avseende gemensam bostad, ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud gäller eller avses gälla mot.

Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett offentligt biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

12 a §⁷

Ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver vad som anges i 12 §, ange

1. när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,
2. vad den *mot vilken* förbudet gäller är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och
3. vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning enligt 25 § kan medföra.

2. vad den *som* förbudet gäller *mot* är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och

3. vilken påföljd som hindrande *eller försvårande* av elektronisk övervakning enligt 25 § kan medföra.

15 §⁸

Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. *Omfattar* ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad, *ska vad som sägs i 19 kap. 12 § andra meningen rättegångsbalken om domstols*

Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. *Om* ärendet *omfattar* en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad, *får det tas upp även av en annan tingsrätt.*

⁶ Senaste lydelse 2018:408.

⁷ Senaste lydelse 2018:408.

⁸ Senaste lydelse 2011:487.

19 §⁹

Sammanträde inför rätten ska alltid hållas om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

Tingsrätten ska hålla sammanträde om någon part begär det och det inte är uppenbart obehövligt.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran *alltid* hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

24 §¹⁰

Den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

Den som bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

Om en överträdelse enligt första stycket avser ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud, döms för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud till fängelse i högst två år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är ringa, döms till böter.

⁹ Senaste lydelse 2011:487.

¹⁰ Senaste lydelse 2021:1109.

25 §¹¹

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som *uppsåtligt eller av grov oaktsamhet* hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, *eller som i övrigt hanterar den elektroniska utrustningen på ett sätt som är ägnat att försvåra övervakningen*, döms för hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till fängelse i högst ett år.

Den som av grov oaktsamhet begår en gärning som avses i första stycket, döms för oaktsamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

26 §¹²

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *när*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 § *första eller andra stycket*, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 *eller 2 a §*, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras *eller försvåras*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹¹ Senaste lydelse 2018:408.

¹² Senaste lydelse 2018:408.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

dels att 1–3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

När en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller

2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt.

Om den som ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud avses skydda är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. förbudet avses gälla mot en vårdnadshavare, eller

2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som förbudet avses gälla mot inte kommer att ta till vara barnets rätt.

En särskild företrädare ska inte förordnas om det med hänsyn till barnet är obehövligt eller särskilda skäl annars talar mot det.

Ett förordnande som särskild företrädare enligt första stycket omfattar även ett ärende om kontaktförbud, om den som kan misstänkas för brottet är samma person som förbudet avses gälla mot.

2 §

Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § 1 eller 2 finns endast i fråga om en av dem, *skall* den andra vårdnadshavaren förordnas att ensam ta till

Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § *första* eller *andra* stycket finns endast i fråga om en av dem, *ska* den andra vårdnadshavaren

vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång.

Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa *skall* dock en särskild företrädare utses.

förordnas att ensam ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång *eller i ärendet om kontaktförbud*.

Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa, *ska* dock en särskild företrädare utses.

3 §²

En särskild företrädare ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning. Företrädaren får dock inte väcka åtal och får inte heller väcka någon skadeståndstalan utan att ett allmänt åtal har väckts.

En särskild företrädare *som har förordnats enligt 1 § första stycket* ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning. Företrädaren får dock inte väcka åtal och får inte heller väcka någon skadeståndstalan utan att ett allmänt åtal har väckts.

En särskild företrädare vars förordnande omfattar ett ärende om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt i ärendet.

Det som i 23 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken sägs om målsägande-biträdets närvaro vid förhör ska tillämpas på den särskilda företrädaren.

3 a §

Om en särskild företrädare som har förordnats enligt 1 § första stycket bedömer att det finns skäl att meddela ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud till skydd för barnet, ska företrädaren anmäla det till åklagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

² Senaste lydelse 2021:398.

2.5 Förslag till lag om ändring i sambolagen (2003:376)

Härigenom föreskrivs att 28 § sambolagen (2003:376) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §¹

På ansökan av en sambo ska domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § ska ingå i bodelning bestämma vem av samborna som ska ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att *bodelning* har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare *förordnande*.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som ska gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har *vunnit* laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har *vunnit* laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och ska omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett förbud som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Innan domstolen meddelar ett beslut ska motparten få tillfälle att yttra sig.

På ansökan av en sambo ska domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § ska ingå i *en* bodelning bestämma vem av samborna som ska ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att *bodelningen* har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare *beslut*.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som ska gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom *ett* beslut som har *fått* laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har *fått* laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och ska omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett förbud som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § *första och tredje styckena* lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder

Prop. 2024/25:123

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 14 §§ lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren meddela den som skyddsordern gäller mot förbud att

1. besöka eller på annat sätt ta kontakt med den person som skyddsordern avses skydda eller att följa efter denna person,

2. uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med den person som skyddsordern avses skydda,

3. uppehålla sig i närheten av en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller

3. uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller

4. uppehålla sig inom ett större område än som följer av ett förbud enligt 3.

Ett förbud enligt första stycket 4 får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den person som skyddsordern avses skydda har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas.

Ett förbud enligt denna paragraf ska i största möjliga utsträckning stämma överens med den skyddsåtgärd som ligger till grund för skyddsordern.

14 §

Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för *överträdelse av europeisk skyddsorder till böter eller fängelse i högst ett år.*

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Åtal för brott enligt första stycket får väckas endast om det står klart att överträdelsen inte kommer att leda till att det i den andra medlemsstaten inleds ett förfarande för att skärpa skyddsåtgärden eller för att upphäva skyddsåtgärden och i stället påföra en frihetsberövande åtgärd.

Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till fängelse i högst ett år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

Åtal för brott enligt första eller andra stycket får väckas endast om det står klart att överträdelsen inte kommer att leda till att det i den andra medlemsstaten inleds ett förfarande för att skärpa skyddsåtgärden eller för att upphäva skyddsåtgärden och i stället påföra en frihetsberövande åtgärd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Prop. 2024/25:123

2.7

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud

Härigenom föreskrivs att 31 § lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
	31 §
Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när	Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast i samband med att
1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 1 §, eller	1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i
2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.	2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kontaktförbudslagstiftningen (dir. 2022:114). Enligt tilläggsdirektiv som beslutades den 9 mars 2023 fick utredaren i uppdrag att även ta ställning till bl.a. hur kontaktförbud ska kunna användas som ett skydd i en rättsprocess (dir. 2023:36). Utredningen, som tog namnet Utredningen om en översyn av kontaktförbudslagstiftningen, överlämnade i februari 2024 betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2024/00351).

Med anledning av utredningens förslag har promemorian Kompletterande förslag till betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13) tagits fram inom Justitiedepartementet. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Justitiedepartementet (Ju2024/02057).

I denna proposition behandlar regeringen samtliga utredningens lagförslag utom förslagen om höjt minimistraff för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud och höjt minimistraff för barnfridsbrott av normalgraden. Dessa förslag bereds vidare i Regeringskansliet (se vidare avsnitt 8.1 och 8.4). I propositionen behandlas vidare promemorians förslag.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om skärpta straff för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning (bet. 2021/22:JuU8 punkt 4, rskr. 2021/22:39). Den bedömning som görs i avsnitt 8.6 innebär att regeringen anser att tillkännagivandet inte bör tillgodoses. Regeringen anser att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om elektronisk övervakning av kontaktförbud (bet. 2021/22:JuU8 punkt 10, rskr. 2021/22:39). Frågan behandlas i avsnitt 6.8. Tillkännagivandet tillgodoses genom uppdraget att se över kontaktförbudslagstiftningen (dir. 2022:114) samt förslagen i avsnitt 6.1–6.3, 6.5, 6.7 och 8.2. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om särskilt utvidgat kontaktförbud (bet. 2021/22:JuU8 punkt 11, rskr. 2021/22:39). Tillkännagivandet tillgodoses genom förslagen i avsnitt 6.5 och 6.6 och är därmed slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en översyn av lagen om kontaktförbud (bet. 2021/22:JuU8 punkt 12, rskr. 2021/22:39). Tillkännagivandet tillgodoses genom förslagen och bedömningarna i avsnitt 4–7 och 8.1–8.3. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

Prop. 2024/25:123 Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ökad användning av kontaktförbud för brottsmisstänkta och deras närstående (bet. 2021/22:JuU26 punkt 25, rskr. 2021/22:293). Tillkännagivandet tillgodoses genom förslaget i avsnitt 6.2 och är därmed slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 januari 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Regeringen följer Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 6.3, 6.5, 6.6 och 8.2 och i författningskommentaren (avsnitt 11.3).

4 Det ska bli lättare att få det skydd som ett kontaktförbud innebär och skyddet ska bli mer effektivt

Huvuddragen i kontaktförbudslagstiftningen infördes 1988 i den dåvarande lagen (1988:688) om besöksförbud (numera lagen om kontaktförbud). Lagen tillkom som ett led i arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och syftet var framför allt att förebygga hotfulla och farliga situationer. Samtidigt skulle lagen möjliggöra för polisen att omedelbart ingripa i situationer som upplevs som hotande eller skrämmande för den som förbudet avser att skydda.

Hur samhället ser på och reagerar mot våld och trakasserier har kontinuerligt förändrats sedan lagen infördes. Toleransen mot sådana handlingar har minskat. Det återspeglas bl.a. i de förändringar som har gjorts i den straffrättsliga lagstiftningen och i lagen om kontaktförbud. Trots de förändringar som har gjorts har det återkommande riktats kritik mot att för få kontaktförbud meddelas och att andelen beviljade kontaktförbud skiljer sig åt över landet. Riksrevisionen har i en rapport tagit upp att förekomsten av tidigare brottslighet har fått för stor betydelse vid bedömningen av om ett kontaktförbud ska beslutas (Statens skydd av hotade personer – brister i omfattning och effektivitet, RiR 2024:1). Synpunkter om att skyddet i lagstiftningen kan stärkas ytterligare har också lämnats av Europarådets expertgrupp Grevio, som har granskat Sveriges genomförande av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

Sedan den 1 januari 2020 gäller även Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som svensk lag, se lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Av artikel 3 följer att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Enligt artikel 12 ska konventionsstaterna tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Vidare framgår av artikel 19 att konventionsstaterna ska vidta alla

lämpliga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionens bestämmelser, se propositionen Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter (prop. 2017/18:186 s. 94).

Även om ambitionerna bakom lagen om kontaktförbud är högt ställda och det finns goda skäl bakom det nuvarande systemet är det för regeringen angeläget att lagstiftningen ska ha den effekt som är avsedd. Regelverket behöver därför ändras i syfte att i så hög utsträckning som möjligt tillgodose intresset av att verka brottspreventivt och ge skydd till främst våldsutsatta kvinnor och barn. Inriktningen bör vara att kontaktförbud ska kunna meddelas i fler situationer än i dag. Det behöver säkerställas att ett kontaktförbud utgör ett reellt skydd för den utsatta personen och att det finns effektiva mekanismer för att se till att ett kontaktförbud efterlevs. Handläggningen av ärenden om kontaktförbud hos åklagare och i domstol bör bli mer effektiv och rättssäker.

5 Nuvarande bestämmelser om kontaktförbud

Grundläggande förutsättningar för kontaktförbud

Bestämmelser om kontaktförbud finns i lagen (1988:688) om kontaktförbud. Ett kontaktförbud innebär förbud för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (1 § första stycket). Ett kontaktförbud som inte innebär några ytterligare begränsningar utöver dessa kallas för ordinärt kontaktförbud. Den person som ett kontaktförbud avses skydda kallas för skyddsperson.

Ett kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid. Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla (1 § andra och tredje styckena). Dessa grundläggande förutsättningar gäller för alla typer av kontaktförbud.

Kontaktförbud avseende gemensam bostad

Ett kontaktförbud får avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den

Prop. 2024/25:123 mot vilken förbudet avses gälla, och skyddspersonen förbinder sig att medverka till att den mot vilken förbudet avses gälla i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter (1 a §).

Utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud

Ett kontaktförbud får, om det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt, utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det (2 § första stycket).

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av bestämmelserna om utvidgat kontaktförbud (särskilt utvidgat kontaktförbud). Ett särskilt utvidgat kontaktförbud får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla (2 § andra och tredje styckena).

Giltighetstid och prövning

Kontaktförbud ska meddelas för en viss tid, högst ett år. Kontaktförbud avseende gemensam bostad får dock meddelas för högst två månader (4 §).

Frågor om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av skyddspersonen eller när det annars finns anledning till det (7 §).

Straffansvar

Den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år. I ringa fall döms till böter (24 §).

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år (25 §).

6 Utökade möjligheter att meddela kontaktförbud

Prop. 2024/25:123

6.1 Otillbörlig övervakning som grund för kontaktförbud

Regeringens förslag: Ett kontaktförbud ska få meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att otillbörligt övervaka den som förbudet avses skydda.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Åklagarmyndigheten* välkomnar förslaget och anser att det är väl avvägt. *Lunds kommun*, *Sveriges kvinnoorganisationer* och *Örebro universitet* anser att förslaget innebär en viktig förstärkning av det brottsförebyggande arbetet. *Umeå kommun* påpekar att förslaget synliggör det psykiska våldet och allvaret i att utsätta en annan person för viss typ av kontroll. *Brottsoffermyndigheten* ser positivt på att förslaget tar höjd för de nya möjligheter att kontrollera och övervaka personer som den tekniska utvecklingen medför. Myndigheten anser även att förtydligandet av vilka beteenden som kan läggas till grund för ett kontaktförbud är positivt från rättssäkerhetssynpunkt. *Jämställdhetsmyndigheten* påpekar att det kan vara integritetskränkande och hämmande för en person att övervakas med tekniska hjälpmedel. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* tar upp att en tredje person kan uppmanas att utföra övervakningen, vilket ofta är fallet när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Enligt länsstyrelsen bör även sådana situationer omfattas. *Riksdagens ombudsmän (JO)* har inga synpunkter på förslaget men anser att det bör belysas hur förslaget, när det gäller övervakning som sker genom laglig åtkomst till information, förhåller sig till informationsfriheten enligt regeringsformen.

Sveriges advokatsamfund påpekar att otillbörlig övervakning inte är kriminaliserad i sig. Det innebär enligt advokatsamfundet att förslaget eventuellt strider mot legalitetsprincipen eftersom det inte är förutsebart vilken typ av beteende som utgör otillbörlig övervakning. Även *Institutet för mänskliga rättigheter* ser en risk för godtyckliga bedömningar och anser för sin del att det bör övervägas att kriminalisera otillbörlig övervakning.

Skälen för regeringens förslag

Kontrollerande beteende i form av otillbörlig övervakning

Den tekniska utvecklingen med bl.a. smarta telefoner och sociala medier har medfört nya möjligheter att övervaka och utöva kontroll över andra personer. Det förekommer att personer utsätts för kontrollerande beteende i form av digital övervakning. Det kan t.ex. handla om att en person övervakas utan samtycke genom appar eller dolda kameror. Det kan också handla om övervakning av telefonsamtal, sms och chattkonversationer. Ett

Prop. 2024/25:123 annat exempel är att en gps-sändare fästs på en mobiltelefon, en barnvagn eller ett barns leksak.

Som utredningen påpekar visar forskning att digitala hjälpmedel många gånger har en betydelsefull roll inom ramen för stalkning och brott i nära relationer. Män kan genom olika metoder använda digital teknik för att utöva makt och kontroll över en närstående eller tidigare närstående kvinna. Enligt Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid) kan kontrollerande beteende ibland leda till fler negativa konsekvenser för en person än att vara utsatt för fysiskt våld. Dessutom kan kontrollerande beteende vara en indikation på att det finns en risk för att situationen eskalerar och leder till direkta hot eller fysiskt våld. Åklagarmyndigheten har också lyft fram att kontrollerande beteende i form av digital övervakning sällan leder till lagföring för brott och därmed att det sällan anses finnas förutsättningar för ett kontaktförbud.

Det finns mot denna bakgrund anledning att överväga om vissa former av kontrollerande beteende bör kunna läggas till grund för ett kontaktförbud. En svårighet i sammanhanget är att uttrycket kontrollerande beteende kan innefatta många olika typer av ageranden. Det är angeläget att det är tydligt vilka slags beteenden som kan läggas till grund för ett kontaktförbud. Utifrån proportionalitetsskäl måste det dessutom vara fråga om handlingar som klart avviker från ett godtagbart beteende och som i vart fall närmar sig det som skulle kunna bedömas som ett ofredande eller någon annan straffbar gärning. Det måste t.ex. – inom rimliga gränser – godtas att människor i samband med en separation betar sig omoget, olämpligt och sårande mot sin före detta partner utan att det kan bli aktuellt att besluta om ett kontaktförbud.

Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med utredningen, att ett kontrollerande beteende i form av otillbörlig övervakning av skyddspersonen bör kunna läggas till grund för ett kontaktförbud. Frågan är dock om detta är möjligt redan i dag eller om det förutsätter att lagen ändras.

Förhållandet till de befintliga grunderna för kontaktförbud

Ett kontaktförbud får enligt nuvarande reglering meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott mot, förfölja eller allvarligt trakassera skyddspersonen.

I vissa fall kan otillbörlig övervakning, beroende på intensitet och frekvens, falla in under straffansvar för ofredande enligt 4 kap. 7 § brottsbalken. I de fall övervakningen innefattar hemlig bildupptagning kan även straffbestämmelsen om kränkande fotografering i 4 kap. 6 a § brottsbalken bli aktuell. Enligt regeringens bedömning står det emellertid klart att rekvisitet om risk för brott inte är tillräckligt för att fånga upp samtliga typer av otillbörlig övervakning som bör kunna läggas till grund för ett kontaktförbud. Inom ramen för detta lagstiftningsärende är det inte heller möjligt att ta ställning till om otillbörlig övervakning bör kriminaliseras särskilt, vilket *Institutet för mänskliga rättigheter* lyfter som ett alternativ.

Enligt uttalanden i förarbetena till lagen om kontaktförbud avses med förföljelse att någon vid upprepade tillfällen på ett mycket påträngande eller annars besvärande sätt söker kontakt med en person mot dennes vilja.

Kontakten kan t.ex. ske genom besök, telefonsamtal eller brev. Uttrycket allvarliga trakasserier tar sikte på beteenden som kan vara lindrigare än förföljelse, t.ex. upprepade aggressiva uttalanden som inte är av karaktären att de är straffbara, eller beteenden som allmänt sett är avsedda att skrämman den som utsätts för det, se propositionen om besöksförbud (prop. 1987/88:137 s. 19 och 20). Övervakning med hjälp av modern teknik skulle i vissa situationer kunna anses utgöra förföljelse eller allvarliga trakasserier, men det framstår som långt ifrån självklart att alla former av otillbörlig övervakning omfattas. Osäkerheten beror delvis på att rekvisiten i lagen om kontaktförbud infördes långt innan det fanns möjligheter till digital övervakning och med helt andra beteenden i åtanke.

Otillbörlig övervakning bör införas som en ny grund för kontaktförbud

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att de befintliga grunderna för kontaktförbud inte är tillräckliga för att fånga upp alla former av otillbörlig övervakning. Det talar för att otillbörlig övervakning bör införas som en ytterligare grund för kontaktförbud. I samma riktning talar att den praktiska tillämpningen av lagen om kontaktförbud hittills till stor del har fokuserat på situationer där det bedöms finnas en risk för hot eller fysiskt våld. Som *Brottsförmyndigheten* anför bör regleringen ta höjd för de nya möjligheter att kontrollera och övervaka personer som den tekniska utvecklingen medför. Att införa otillbörlig övervakning som en ny grund för kontaktförbud synliggör också allvaret i att utsätta en annan person för den typen av kontroll, vilket lyfts fram av *Umeå kommun*. Det skulle också öka träffsäkerheten i lagstiftningen utifrån målsättningen att kontaktförbud ska utgöra en relevant skyddsåtgärd.

Brottsförmyndigheten anser att det ur rättssäkerhetssynpunkt är positivt att förtydliga vilka beteenden som kan läggas till grund för ett kontaktförbud. *Sveriges advokatsamfund* anser däremot att det inte är förutsebart vilken typ av beteende som utgör otillbörlig övervakning eftersom sådant beteende inte är kriminaliserat i sig. Det bör med anledning av detta betonas att det inte är någon nyhet att beteenden som inte är straffbara kan läggas till grund för ett kontaktförbud. Både förföljelse och allvarliga trakasserier är begrepp som kan omfatta handlingar som inte är kriminaliserade. Regeringen anser vidare att det uttryck som utredningen har stannat för – otillbörlig övervakning – innebär att bestämmelsen blir tydligt avgränsad och att det därmed går att förutse vilka slags beteenden som kan läggas till grund för ett kontaktförbud.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att otillbörlig övervakning bör införas som en ytterligare grund för kontaktförbud. Ett kontaktförbud bör alltså få meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att otillbörligt övervaka den som förbudet avses skydda. Som *Lunds kommun*, *Sveriges kvinnoorganisationer* och *Örebro universitet* framhåller innebär förslaget en viktig förstärkning av det brottsförebyggande arbetet.

Länsstyrelsen i Östergötlands län påpekar att det, bl.a. när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck, förekommer att en tredje person uppmanas att övervaka den utsatta personen. Om risken för otillbörlig övervakning är klar och konkret finns det, med den utformning som

Prop. 2024/25:123 föreslås, inte något hinder mot att kontaktförbud meddelas mot flera olika personer som tillsammans är delaktiga i att övervaka en person.

Att kartlägga någon genom att hämta in information om denne bör kunna anses utgöra övervakning om det sker systematiskt och över tid. Sådan övervakning kan vara otillbörlig om det är fråga om ett påträngande och kontrollerande handlingsmönster som är ägnat att hämma den övervakade från att göra självständiga livsval. JO tar upp frågan om hur förslaget i denna del, när det handlar om laglig åtkomst till information, förhåller sig till informationsfriheten enligt 2 kap. 1 § regeringsformen. En reglering som innebär att den enskilde riskerar att drabbas av en reaktion från det allmänna om han eller hon samlar in information i något ämne kan, oberoende av uppgifternas innehåll, aktualisera frågan om regleringen innebär en begränsning av den grundlagsskyddade informationsfriheten. Denna frihet får begränsas enligt bestämmelser i lag och enligt de särskilda förutsättningar som anges i bl.a. 2 kap. 20, 21 och 23 §§ regeringsformen. Det kan konstateras att den nu föreslagna regleringen tar sikte på övervakning som kan karaktäriseras som otillbörlig. Med anledning av JO:s synpunkter vill regeringen framhålla att den som utnyttjar sin grundlagsskyddade rätt enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen att inhämta uppgifter från allmänna handlingar inte i sig anses ha handlat på ett sätt som är otillbörligt. Bestämmelsen tar i första hand sikte på sådan övervakning som innefattar t.ex. användande av tekniska hjälpmedel av skilda slag för att skaffa information om och t.ex. kartlägga var en person befinner sig eller på olika sätt övervaka personens dagliga livsföring. Även om bestämmelsen inte har till uttryckligt ändamål att begränsa informationsfriheten, kan den indirekt påverka rätten för den som begränsningen riktar sig mot att inhämta upplysningar och därmed innefatta en begränsning av informationsfriheten. Begränsningens direkta syfte är att värna skyddspersonens personliga integritet och att förebygga brottsliga angrepp på honom eller henne. Det är ändamål som är godtagbara för en begränsning av informationsfriheten enligt regeringsformen (jfr 2 kap. 23 § första stycket). Möjligheten att beakta övervakning av sådant slag när en bedömning görs av om ett kontaktförbud ska meddelas eller inte, kan inte anses vara mer långtgående än vad som behövs för att uppnå det eftersträlvade ändamålet. Begränsningen utgör inte heller ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Förslaget bedöms vara förenligt med både regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europa-konventionen).

6.2 Kontaktförbud som skydd i en rättsprocess

Regeringens förslag: Ett kontaktförbud ska få meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att utsätta den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är positiva till förslaget eller har inget att invända mot det, däribland *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren*, *Brottsoffermyndigheten*, *Justitiekanslern*, *Malmö tingsrätt* och *Polismyndigheten*. *Lunds kommun* framhåller att det är avgörande för ett fungerande rättsväsende att brottsoffer och vittnen vågar medverka i brottsutredningar. *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime (GAPF)* påpekar att det inom hedersmiljön finns en utbredd tystnadskultur som påverkar benägenheten hos utsatta och anhöriga att våga anmäla brott eller vittna i domstol. *Umeå kommun* anser att möjligheten att meddela kontaktförbud exempelvis skulle kunna användas för tjänstepersoner som utsätts för påverkansförsök av rättshaverister i samband med en rättsprocess. *Örebro universitet* tror att förslaget kan få en positiv effekt, men befarar att det inte kommer att få tillräckligt genomslag. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att kravet på en individualiserad riskbedömning innebär att det är svårt att se att regleringen kommer att bli praktiskt användbar i mål med koppling till kriminella nätverk eller i mål med hederskontext. Eftersom förslaget kan komma att innebära att kontaktförbud i något större utsträckning används till skydd för förhörspersoner, motsätter sig hovrätten dock inte förslaget.

Åklagarmyndigheten, som avstyrker förslaget, anser att det kommer att vara svårt att i praktiken pröva om det finns en klar och konkret risk för att den individ, utöver gärningspersonen, som ansökan avser kommer att utsätta skyddspersonen för otillbörlig påverkan. Myndigheten påpekar också att skyddspersonen vid ansökningsstillfället kommer att känna till att han eller hon är utsatt för en risk för påverkan från en viss individ. Skyddspersonen kan redan genom denna vetskap ha skrämts till tystnad, varför den praktiska effekten av ett kontaktförbud uteblir. Vidare anser Åklagarmyndigheten att det är oklart när kontaktförbud skulle kunna vara aktuellt vid ekonomisk seriebrottslighet. Slutligen anser myndigheten att det finns en risk för en förskjutning från lagstiftningens ursprungliga syfte att förebygga brott i nära relationer, vilket även *Sveriges advokatsamfund* tar upp. Advokatsamfundet, som avstyrker förslaget, pekar också på att möjligheten att meddela kontaktförbud som skydd i en rättsprocess finns redan i dag och anser att fokus bör ligga på att förbättra tillämpningen av etablerade skyddsåtgärder såsom kriminaliseringen av övergrepp i rättssak och vittnesstöd från brottsofferjourer. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att det bör övervägas att kriminalisera otillbörlig påverkan i en rättsprocess i den utsträckning som sådant beteende inte omfattas av befintliga straffbestämmelser. *JO* ifrågasätter om den föreslagna bestämmelsen är tillräckligt avgränsad. Enligt *Södertörns tingsrätt* är det svårt att förutse i vilka situationer som det kommer att finnas en klar och konkret risk för otillbörlig påverkan utan att det finns skäl för kontaktförbud på någon annan grund eller skäl för häktning.

Skälen för regeringens förslag

Tystnadskulturer och otillbörlig påverkan i rättsprocesser

En grundläggande förutsättning för ett fungerande rättsväsende är att brott anmäls och att vittnen och andra förhörspersoner samarbetar med myndigheterna under rättsprocessen. Det kan aldrig accepteras att

Prop. 2024/25:123 brottsoffer, vittnen och anmälare utsätts för påtryckningar i syfte att förhindra dem från att lämna uppgifter till brottsbekämpande myndigheter.

Otillbörlig påverkan mot förhörspersoner kan ske på flera olika sätt. De allvarligaste fallen rör övergrepp i rättsak, vilket innebär att någon med våld eller hot om våld t.ex. försöker hindra en person från att anmäla ett brott, lämna uppgifter i en förundersökning eller vittna i en rättegång. Kriminalstatistik från Brottsförebyggande rådet visar att det under 2023 anmäldes drygt 4 600 övergrepp i rättsak. Det ligger dessutom i sakens natur att många övergrepp i rättsak inte anmäls, vilket innebär att mörkertalet kan vara stort. År 2018 genomförde Brottsförebyggande rådet en enkätundersökning där åklagare på Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten fick svara på om de under fyra olika arbetsveckor under året hade upplevt påverkansförsök mot målsägande och vittnen. Totalt angav 18 procent eller 120 åklagare att de hade upplevt påverkansförsök. Vanligen var det den misstänkta gärningspersonen som utövade påverkan, men det kunde också vara en anhörig till den misstänkte, någon helt annan eller en okänd person. En viktig skillnad jämfört med tidigare undersökningar var att brotten i större utsträckning var begångna i socialt utsatta områden, inom ramen för en hederskontext eller som en del av organiserad brottslighet (rapporten Tystnadskulturer, Brå 2019:10 s. 38–41).

Brottsförebyggande rådet har i samma rapport studerat fenomenet tystnadskulturer. Tydliga exempel på tystnadsmekanismer eller tystnadskulturer finns bl.a. när det gäller relationsvåld, kriminella nätverk och brott inom en hederskontext. Enligt rapporten är rädsla för hot och våld den vanligast förekommande orsaken till tystnad gentemot rättsväsendet. Rädslan för repressalier är störst vid grova brott med koppling till vapen och kriminella nätverk, men även ungdomsärenden tas ofta upp som exempel. En annan tystnadsmekanism som har identifierats är att förhörspersonen är kontrollerad eller beroende av gärningspersonen, dvs. att gärningspersonen på olika sätt begränsar möjligheten att tala med polisen. Detta är särskilt framträdande vid relationsvåld och brott inom en hederskontext (Brå 2019:10 s. 58–62).

Det står mot denna bakgrund klart att otillbörlig påverkan i rättsprocesser är ett allvarligt samhällsproblem som behöver stävjas. Utöver att påtryckningar mot personer som deltar i en rättsprocess kan vara straffbelagda, finns det ett flertal olika regleringar som på olika sätt syftar till att stödja och skydda vittnen och andra förhörspersoner. Om en person har hotats eller riskerar att hotas före, under eller efter en rättegång finns det t.ex. möjlighet till skyddsåtgärder i form av skyddspaket med larmtelefon, bevakning och skyddat boende. Nyligen infördes också en möjlighet för vittnen att höras anonymt under en förundersökning och i brottmål i domstol, se propositionen Anonyma vittnen (prop. 2024/25:20).

Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* anser regeringen att det kan behövas ytterligare åtgärder för att förbättra skyddet i syfte att personer ska känna en ökad trygghet när de medverkar i en brottsutredning eller en domstolsförhandling. Det är inte aktuellt att i detta sammanhang föreslå några förändringar av det straffbara området för exempelvis övergrepp i rättsak, vilket efterfrågas av *Institutet för mänskliga rättigheter*. Däremot finns det anledning att överväga hur kontaktförbud skulle kunna användas

när en person riskerar att utsättas för påtryckningar i samband med en rättsprocess. Prop. 2024/25:123

Det är ovanligt att kontaktförbud används som skydd i en rättsprocess

När den dåvarande lagen om besöksförbud infördes ansågs den framför allt ha betydelse för kvinnor som fruktar trakasserier eller hämndaktioner av män som de har eller tidigare har haft en parrelation med. Av förarbetena framgår emellertid att avsikten inte var att begränsa lagstiftningen till den gruppen, utan att den skulle ges en generell utformning och att det inte nödvändigtvis behöver finnas en tidigare förbindelse mellan parterna (prop. 1987/88:137 s. 13). Det finns alltså, som *Sveriges advokatsamfund* uppmärksammar, inget i den nuvarande lagstiftningen som hindrar att ett kontaktförbud skulle kunna meddelas i syfte att skydda en målsägande eller ett vittne som riskerar att utsättas för hot, våld eller andra allvarliga trakasserier på grund av sin medverkan i en rättsprocess.

Av utredningens betänkande framgår dock att det enligt poliser och åklagare är ovanligt att kontaktförbud används för att skydda målsägande och vittnen i rättsprocesser. Den restriktiva hållningen har förklarats bl.a. med att fokus för tillämpningen av reglerna om kontaktförbud främst har varit att skydda mot våld och övergrepp i nära relationer. Samtidigt har poliser och åklagare som utredningen pratat med framhållit att det finns ett behov av att i större utsträckning än i dag använda kontaktförbud som skydd i en rättsprocess. Regeringen bedömer att det finns flera sammanhang där en sådan användning av kontaktförbud skulle kunna vara en relevant och effektiv skyddsåtgärd.

Ungdomsbrottslighet

Ett område där kontaktförbud som skydd i en rättsprocess skulle kunna spela en roll är ungdomsbrottslighet. Enligt Brottsförebyggande rådet är ungdomar vanligt förekommande gärningspersoner i ärenden om övergrepp i rättssak. Ungdomar var också vanligt förekommande i den enkätundersökning om påverkansförsök som beskrivs under rubriken Tystnadskulturer och otillbörlig påverkan i rättsprocesser (Brå 2019:10 s. 41).

För att häkta den som är under 18 år krävs synnerliga skäl, se 23 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Det innebär att ungdomar i vissa fall inte kan häktas trots att det för en vuxen i motsvarande situation hade funnits tillräckliga skäl för häktning på grund av kollusionsfara, t.ex. i form av risk för påverkan mot förhörspersoner. Kontaktförbud kan i sådana fall vara en lämplig åtgärd för att förhindra att en målsägande eller ett vittne utsätts för påtryckningar av den misstänkte.

Kriminella nätverk

Ett annat område där kontaktförbud skulle kunna fylla en funktion som skydd i en rättsprocess är brott inom kriminella nätverk. Runt de kriminella nätverken finns en utbredd tystnadskultur som kännetecknas av ett lågt förtroende för polisen och en rädsla för eller motvilja mot att själv bli del av en rättsprocess. Det förekommer även systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägande och anmälare.

Lagen (2024:1180) om anonyma vittnen i brottmål kommer i vissa fall att kunna tillämpas i utredningar om brott med koppling till kriminella

Prop. 2024/25:123 nätverk. Möjligheten att vittna anonymt förutsätter dock att vissa förutsättningar är uppfyllda, bl.a. när det gäller brottets allvar. Den nya lagen omfattar inte heller målsägande. När det inte är aktuellt med ett anonymt vittnesmål skulle ett kontaktförbud kunna fungera som en alternativ skyddsåtgärd.

Utredningen anser att det många gånger är tveksamt om kontaktförbud är en tillräckligt ingripande åtgärd för att skydda förhörspersoner som lämnar uppgifter om brott med koppling till kriminella nätverk. Som skäl anförs att personer som tillhör kriminella nätverk inte kommer att ta intryck av det straffhot som ett kontaktförbud innebär, att det förekommer att äldre personer använder icke straffmyndiga personer för att förmedla hot och att det ofta finns en bred krets av personer som kan utsätta förhörspersonen för otillåten påverkan.

Regeringen tar dock fasta på att den omständigheten att en person som blir föremål för ett individuellt straffsanktionerat förbud i vart fall torde inse att risken för upptäckt vid påverkansförsök är betydande, vilket bör ha en viss avhållande effekt. Det bör också framhållas att ett beslut om utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud kan förenas med villkor om elektronisk övervakning, vilket kan göra det möjligt för polisen att avvärja brottsliga angrepp mot förhörspersonen.

Ett större bekymmer, som även tas upp av flera remissinstanser, är att det vid brott med koppling till kriminella nätverk kan finnas en bred och svårdefinierad krets av personer som skulle kunna utsätta förhörspersonen för påtryckningar. Det innebär att kontaktförbud kan behöva meddelas även mot andra än gärningspersonen eller gärningspersonerna, vilket kan kräva ett omfattande kartläggningsarbete. Det kan också vara svårt att slå fast att det finns en klar och konkret risk för påverkansförsök avseende var och en av dem som ingår i personkretsen. Det sagda innebär att det troligen kommer att finnas fall då hotbilden är så omfattande att det i praktiken inte går att åstadkomma ett tillräckligt skydd genom beslut om kontaktförbud. Samtidigt kan omständigheterna i de enskilda fallen skilja sig åt i väsentlig grad. I vissa fall kommer det troligen att vara tydligt att det i första hand är en viss person, t.ex. den misstänkta gärningspersonen, som kan komma att utsätta förhörspersonen för påverkansförsök. Dessutom kan en ofullständig skyddsåtgärd vara bättre än ingen alls. Det kan alltså ligga i skyddspersonens intresse att komma i åtnjutande av det skydd som ett kontaktförbud innebär i förhållande till vissa personer inom ett kriminellt nätverk, även om det förutom dessa finns andra personer som potentiellt skulle kunna utgöra ett hot.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund, trots den tveksamhet som utredningen och *Hovrätten för Västra Sverige* ger uttryck för, att kontaktförbud som skydd i en rättsprocess kan fylla en viktig funktion även när det gäller brott inom kriminella nätverk.

Brott inom en hederskontext

Kontaktförbud som skydd i en rättsprocess skulle också kunna spela en viktig roll vid brott som begås inom en hederskontext. Som *GAPF* påpekar finns det inom hedersmiljön en utbredd tystnadskultur som påverkar benägenheten hos utsatta och anhöriga att våga anmäla brott eller vittna i domstol. Att ingå i en hederskontext där det förekommer hedersrelaterat

våld är enligt Brottsförebyggande rådet närmast synonymt med att ingå i en tystnadskultur (Brå 2019:10 s. 10). På samma sätt som när det gäller kriminella nätverk kan det visserligen vara så att det finns ett större antal personer som potentiellt skulle kunna utsätta en förhörsperson för påtryckningar. Regeringen bedömer trots detta, till skillnad från *Hovrätten för Västra Sverige*, att kontaktförbud kan utgöra en relevant skyddsåtgärd i en rättsprocess om brott som har begåtts inom en hederskontext.

Ekonomisk brottslighet

Utredningen tar vidare upp brottslighet som begås i mer eller mindre organiserad form, t.ex. ekonomisk brottslighet, men där de inblandade personerna inte besitter lika stort våldskapital som vid exempelvis gängkriminalitet. *Åklagarmyndigheten* anser dock att det är oklart när kontaktförbud skulle kunna vara aktuellt vid ekonomisk seriebrottslighet. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att kontaktförbud kan vara en relevant skyddsåtgärd i processer om ekonomisk brottslighet. I sådana fall som *Åklagarmyndigheten* tar upp, dvs. när det finns ett stort antal målsägande, kommer det troligtvis mer sällan att finnas förutsättningar att meddela kontaktförbud till skydd för var och en av dem. Om det avseende en viss målsägande finns en klar och konkret risk för påverkan, t.ex. med hänsyn till påverkansförsök som redan har skett, kan det dock vara ändamålsenligt med ett kontaktförbud till skydd för den personen.

Brott i nära relationer

Slutligen bör brott i nära relationer nämnas i detta sammanhang. Enligt Brottsförebyggande rådet kan det i sådana sammanhang förekomma att förhörspersonen är kontrollerad eller beroende av gärningspersonen, dvs. att gärningspersonen på olika sätt begränsar möjligheten att tala med polisen (Brå 2019:10 s. 61). Regeringen bedömer att kontaktförbud kan fylla en viktig funktion som skydd i rättsprocesser om brott i nära relationer.

Några invändningar från remissinstanserna

Åklagarmyndigheten anser att det kommer att vara svårt att i praktiken pröva om det finns en klar och konkret risk för att den individ, utöver gärningspersonen, som ansökan avser kommer att utsätta skyddspersonen för otillbörlig påverkan. Enligt den enkätundersökning som Brottsförebyggande rådet har genomfört görs nära ett av fyra påverkansförsök av en anhörig till den misstänkte (Brå 2019:10 s. 40). När någon annan än den misstänkta gärningspersonen, t.ex. en anhörig, redan har försökt hindra skyddspersonen från att lämna uppgifter kan det i många fall finnas en klar och konkret risk för fortsatt påverkan. I avsnitt 6.3 föreslås i linje med detta att det vid riskbedömningen särskilt ska beaktas om den som förbudet avses gälla mot har utsatt skyddspersonen för otillbörlig påverkan. En annan omständighet som kan beaktas är att en misstänkt gärningsperson i samband med en tidigare rättsprocess har gjort sig skyldig till övergrepp i rättsak mot någon annan än skyddspersonen. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det i många fall kommer att vara möjligt att göra bedömningen att det finns en klar och konkret risk för otillbörlig påverkan.

Åklagarmyndigheten ställer sig också tveksam till om utredningens förslag i väsentlig mån kan bidra till att förhindra påverkan av förhörs-personer. Myndigheten påpekar att skyddspersonen vid ansöknings-tillfället kommer att känna till att han eller hon är utsatt för en risk för påverkan från en viss individ. Skyddspersonen kan redan genom denna vetskap ha skrämts till tystnad, varför den praktiska effekten av ett kontaktförbud uteblir. Regeringen bedömer dock att en skyddsperson som begär att få ett kontaktförbud som skydd i en rättsprocess rimligen kommer att bli mer benägen att lämna uppgifter till ansvariga myndigheter om ett sådant förbud meddelas än om det inte gör det.

Södertörns tingsrätt anser att det är svårt att förutse i vilka situationer som det kommer att finnas en klar och konkret risk för otillbörlig påverkan utan att det finns skäl för kontaktförbud på någon annan grund eller för häktning. Regeringen instämmer i att en ny grund för kontaktförbud som tar sikte på otillbörlig påverkan delvis kommer att överlappa med de befintliga grunderna. Det kan ändå vara motiverat med en ny grund, dels för att åstadkomma en ökad användning av kontaktförbud som skydd i en rättsprocess, dels för att fånga upp vissa former av otillbörlig påverkan som inte träffas av den nuvarande regleringen. När det gäller förhållandet till häktning skulle kontaktförbud t.ex. kunna användas när det avseende en misstänkt person under 18 år finns kollusionsfara men inte synnerliga skäl för häktning.

Slutligen anser *Sveriges advokatsamfund* och *Åklagarmyndigheten* att det finns en risk för förskjutning från lagstiftningens ursprungliga syfte att förebygga brott i nära relationer. Redan när regleringen infördes gavs den en generell utformning och begränsades inte till närstående eller tidigare närstående personer. En möjlighet att meddela kontaktförbud som skydd i en rättsprocess innebär alltså inte ett avsteg från de tidigare syftena bakom lagen, men däremot en förändring som ökar möjligheterna att meddela kontaktförbud till skydd för andra grupper än personer som riskerar att utsättas för brott i nära relationer. Den omständigheten att kontaktförbud i större utsträckning används som skydd i en rättsprocess behöver inte leda till ett minskat fokus på brott i nära relationer. Dessutom kan det även vid utredningar om brott i nära relationer finnas ett behov av ett kontaktförbud för att skydda målsäganden från otillbörlig påverkan och därigenom bidra till en ökad trygghet i rättsprocessen.

Risk för påverkan i en rättsprocess bör införas som en ny grund för kontaktförbud

Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns goda skäl för att i ökad utsträckning använda kontaktförbud till skydd för målsägande och vittnen i en rättsprocess. Det finns visserligen utrymme för en sådan användning redan i dag. Med hänsyn till hur lagen om kontaktförbud har kommit att tillämpas i praktiken, dvs. i första hand för att förebygga brott i nära relationer, bedömer regeringen dock att det behövs ett tydligt ställnings-tagande från lagstiftarens sida för att åstadkomma en ökad användning av kontaktförbud som skydd i en rättsprocess. Genom en sådan reglering kan man också fånga upp sådana former av otillbörlig påverkan som inte nödvändigtvis utgör övergrepp i rättssak eller något annat brott.

Utredningen föreslår att ett kontaktförbud ska få meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att utsätta skyddspersonen för påverkan i syfte att förhindra att denne lämnar uppgifter till en domstol eller brottsbekämpande myndighet. Majoriteten av remissinstanserna har inga synpunkter på själva lagtexten.

JO ifrågasätter dock om bestämmelsen är tillräckligt avgränsad, särskilt när det gäller begreppet påverkan och förutsättningarna för att det ska finnas en risk för påverkan. Regeringen bedömer att den föreslagna bestämmelsen på ett tydligt sätt beskriver den typ av kontakter som bör motverkas, dvs. sådana som syftar till att påverka skyddspersonen och därigenom försvåra utredningen. Det blir också tydligt att inte alla former av kontakter är förbjudna utan endast sådana som har ett otillbörligt syfte. Jämförelser kan i detta sammanhang göras med vad som gäller för häktning på grund av kollusionsfara. Det kan t.ex. inte anses otillbörligt att en misstänkt person genom sin försvarare tar kontakt med ett vittne i syfte att förbereda sitt försvar, jfr betänkandet Häktning och anhållande (SOU 1977:50 s. 153). När det gäller förutsättningarna för att det ska finnas en risk för påverkan får en bedömning göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, på samma sätt som för övriga grunder för kontaktförbud. I avsnitt 6.3 föreslås att det särskilt ska beaktas om den som förbudet avses gälla mot tidigare har utsatt skyddspersonen för påverkan i en rättsprocess.

Regeringen anser mot denna bakgrund att lagtexten bör utformas i enlighet med utredningens förslag.

6.3 En mer nyanserad riskbedömning

Regeringens förslag: Vid riskbedömningen ska det särskilt beaktas

- om den som förbudet avses gälla mot har förföljt, otillbörligt övervakat eller på annat sätt allvarligt trakasserat den som förbudet avses skydda, eller utsatt den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet, eller
- om andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad risk för sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna välkomnar förslaget eller har inga synpunkter på det. Flera remissinstanser, bl.a. GAPF, Sveriges kvinnoorganisationer och Umeå kommun, anser att det är viktigt att andra omständigheter än tidigare brottslighet vägs in i bedömningen. Jämställdhetsmyndigheten pekar särskilt på att våldsutsatta kvinnor inte alltid anmäler när de har blivit utsatta för våld och att en eventuell anmälan även kan avskrivas.

Åklagarmyndigheten, som är tveksam till förslaget, anser att det är otydligt om det tidigare uttalade restriktivitetskravet när den person som

Prop. 2024/25:123 förbudet avses gälla mot är ostraffad kvarstår. Myndigheten anser även att det behöver förtydligas hur en nyanserad riskbedömning ska göras när flera omständigheter särskilt ska beaktas. Det behöver vidare förtydligas vilket beviskrav som ska gälla för att en omständighet ska beaktas. När det gäller utredningens förslag om andra omständigheter hänförliga till den enskilde, påpekar *Myndigheten för delaktighet* att kunskapsläget är bristfälligt och att det därför är svårt att veta hur psykisk sjukdom, allvarliga psykiska störningar och funktionsnedsättningar påverkar risken för våldsutövande. Ett ensidigt fokus på sådana tillstånd riskerar enligt myndigheten att leda till rättsosäkerhet och felaktiga riskbedömningar. *ECPAT Sverige (ECPAT)* anser att sexualbrott bör nämnas särskilt i lagtexten i syfte att synliggöra det sexuella våldet.

Skälen för regeringens förslag

Lagens brottspreventiva funktion behöver stärkas

Det är angeläget att lagen om kontaktförbud i så hög grad som möjligt tillgodoser intresset av att förebygga brott och ge skydd till framför allt kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Trots att ambitionerna i lagen är högt ställda har det återkommande riktats kritik mot att lagstiftningen är alltför restriktiv i förhållande till dess brottspreventiva syfte. Det handlar bl.a. om att förekomsten av tidigare brottslighet har fått för stor betydelse vid bedömningen av om ett kontaktförbud ska beslutas (avsnitt 4). Genom att åstadkomma en mer nyanserad riskbedömning skulle det vara möjligt att i större utsträckning förhindra att brott över huvud taget begås.

Tidigare brottslighet har fått mycket stor betydelse vid riskbedömningen

Enligt nuvarande reglering ska det vid riskbedömningen särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någons liv, hälsa, frihet eller frid (1 § lagen om kontaktförbud).

I de ursprungliga förarbetena uttalades att möjligheten att meddela kontaktförbud utan att den som förbudet avses gälla mot tidigare har begått brott mot den andra personen bör användas mycket restriktivt (prop. 1987/88:137 s. 18). Genom en lagändring som trädde i kraft 2011 utökades exemplifieringen av omständigheter som särskilt ska beaktas till att omfatta även brott mot någon annan än skyddspersonen. Syftet var att få till stånd en mer nyanserad hot- och riskbedömning. Genom lagändringen klargjordes att kontaktförbud kan meddelas även utan tidigare brottslighet mot skyddspersonen, se propositionen Förbättrat skydd mot stalkning (prop. 2010/11:45 s. 39 och 40).

Åklagarmyndighetens kartläggning av avslagsbeslut från 2023 visar att förekomsten av bakomliggande brottsmisstankar har stor betydelse för om kontaktförbud beviljas eller inte. Cirka 60 procent av ansökningarna avslogs då det fanns en skälig misstanke om brott, jämfört med drygt 90 procent då skälig misstanke saknades. Enligt rapporten motsvarar tillämpningen förväntningarna mot bakgrund av lagstiftningens utformning och riksåklagarens riktlinjer (Åklagarmyndigheten, Kontaktförbud – Kartläggning av avslagsbeslut, 2023, s. 5).

Även Riksrevisionens granskning visar på samma tendenser. Åklagare beviljar mycket sällan kontaktförbud om det inte finns en tidigare dom eller en pågående förundersökning mot den som förbudet avses gälla mot. Åtminstone 98 procent av kontaktförbuden beviljades utifrån tidigare brottslighet eller en pågående förundersökning under 2022 (RiR 2024:1 s. 32).

Det står mot denna bakgrund klart att tidigare brottslighet har fått mycket stor betydelse vid tillämpningen av lagen om kontaktförbud. Den lagändring som gjordes 2011 gör det visserligen möjligt att i större utsträckning beakta brott mot någon annan än skyddspersonen. Lagändringen tycks dock inte ha lett till en mer nyanserad riskbedömning på så sätt att även andra omständigheter än tidigare brottslighet har fått större betydelse. Det framstår också som rimligt utifrån hur bestämmelsen är utformad.

Andra omständigheter än tidigare brottslighet bör särskilt beaktas

Ett alternativ för att uppnå en mer nyanserad bedömning med mindre fokus på tidigare brottslighet är att helt slopa bestämmelsen om vad som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen. Ett sådant förslag har i ett tidigare lagstiftningsärende mötts av remisskritik och avvisats av regeringen, bl.a. på grund av risken för mer skönsmässiga bedömningar (prop. 2010/11:45 s. 38–40).

Regeringen anser i likhet med utredningen att ett bättre alternativ är att i lagtexten lägga till ytterligare omständigheter som särskilt ska beaktas. En sådan reglering innebär ett ökat fokus på andra omständigheter än tidigare brottslighet, samtidigt som den bidrar till en enhetlig rättstillämpning genom att ge tydlig vägledning till åklagare och domstolar.

Den omständigheten att den som förbudet avses gälla mot tidigare har utsatt skyddspersonen för förföljelse eller andra allvarliga trakasserier är en tydlig indikation på att ett sådant beteende kan komma att upprepas. Det gäller även om beteendet inte har lett till lagföring eller om det inte når upp till en straffbar nivå. I avsnitt 6.1 och 6.2 föreslås att otillbörlig övervakning och påverkan i en rättsprocess ska läggas till som grunder för kontaktförbud. Att den som förbudet avses gälla mot tidigare har utsatt skyddspersonen för sådana beteenden talar på samma sätt för att det finns en risk för att beteendet kommer att upprepas. Regeringen anser mot denna bakgrund att det av lagtexten bör framgå att det vid riskbedömningen särskilt ska beaktas om den som förbudet avses gälla mot har förföljt, otillbörligt övervakat eller allvarligt trakasserat skyddspersonen, eller utsatt skyddspersonen för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet.

Även personliga faktorer hos den som förbudet avses gälla mot bör särskilt beaktas

Som utredningen redovisar finns det studier som visar att vissa personliga faktorer, exempelvis psykisk sjukdom och missbruk, kan öka risken för att en person kommer att utöva våld. Visserligen kan det, som *Myndigheten för delaktighet* påpekar, i det enskilda fallet vara svårt att veta hur psykisk sjukdom påverkar risken för våldsutövande. Regeringen bedömer dock att det i vissa fall kan finnas en ökad risk för att den person som förbudet

Prop. 2024/25:123 avses gälla mot, till följd av psykisk sjukdom eller missbruk, ska utsätta skyddspersonen för exempelvis brott eller andra allvarliga trakasserier. Det bör betonas att det avgörande i sådana fall inte är den psykiska sjukdomen eller missbruket i sig, utan vilka symtom eller beteendemönster som personen uppvisar och som talar för att det finns en sådan risk (jfr JO:s beslut den 18 februari 2016, dnr 2771-2015).

Det finns också andra typer av omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot och som innebär en ökad risk för sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud. En sådan omständighet kan vara att den som förbudet avses gälla mot har uttalat sig eller uppträtt på ett sådant sätt att risken för brott eller andra allvarliga trakasserier får anses öka. Det kan t.ex. vara fråga om ett beteende som personen anser är rättfärdigat, men som objektivt sett indikerar att han eller hon har en bristande insikt i vad som i det enskilda fallet kan anses vara ett acceptabelt handlande. Det kan också handla om uttalanden som tyder på att den som förbudet avses gälla mot vill kontrollera eller har svårt att släppa taget om skyddspersonen.

Regeringen anser mot denna bakgrund att även andra omständigheter än sådana som i sig kan läggas till grund för ett kontaktförbud bör tillmätas särskild vikt vid en nyanserad och framåtsyftande riskbedömning. I enlighet med utredningens förslag, vilket godtas av en stor majoritet av remissinstanserna, bör det därför vid riskbedömningen särskilt beaktas om andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad risk för sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud.

Närmare om riskbedömningen

Lagrådet anser att den föreslagna konstruktionen innebär att snarlika riskbedömningar ska göras i två led och att det därför, särskilt när det gäller den bestämmande som tar sikte på personliga faktorer hos den som förbudet avses gälla mot, inte är tydligt hur dessa förhåller sig till varandra. Mot denna bakgrund anser *Lagrådet* att utformningen av paragrafen bör övervägas vidare i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Ett alternativ är enligt *Lagrådet* att utforma bestämmelsen om personliga faktorer med angivande av olika omständigheter som typiskt sett indikerar en risk av aktuellt slag.

Regeringen har viss förståelse för *Lagrådets* synpunkter. Det framstår dock som förhållandevis svårt att, när det gäller sådana personliga faktorer som det är fråga om i den aktuella bestämmelsen, i lagtexten formulera tillräckligt träffsäkra och generella exempel på omständigheter som särskilt bör beaktas vid riskbedömningen. Det bör också framhållas att paragrafens konstruktion redan i dag innebär att bestämmelsen om vad som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen tar sikte på omständigheter som typiskt sett innebär en ökad risk för exempelvis brott eller allvarliga trakasserier. Att det föreligger en sådan omständighet, t.ex. att den som förbudet avses gälla mot har begått ett våldsbrott mot någon annan än skyddspersonen, innebär inte per automatik att det finns en klar och konkret risk för brott eller allvarliga trakasserier mot skyddspersonen. På samma sätt kan det finnas andra omständigheter som typiskt sett innebär en ökad risk för ett beteende av aktuellt slag, t.ex. vissa symtom eller beteendemönster vid psykisk sjukdom eller missbruk, och som därför bör

beaktas särskilt. Sammantaget bedömer regeringen att de föreslagna bestämmelserna är tillräckligt tydliga och att några mer betydande tillämpningsproblem inte kan förutses.

Åklagarmyndigheten anser att det är otydligt om det tidigare uttalade restriktivitetskravet när den person som förbudet avses gälla mot är ostraffad kvarstår. Enligt regeringens uppfattning innebär det förslag som nu lämnas att det inte längre finns anledning att iaktta särskild restriktivitet enbart på den grunden att den som förbudet avses gälla mot inte har begått brott mot skyddspersonen eller någon annan.

Vidare anser *Åklagarmyndigheten* att det behöver förtydligas hur en nyanserad riskbedömning ska göras när flera omständigheter särskilt ska beaktas. Regeringen konstaterar att det redan i dag är nödvändigt att göra riskbedömningen med beaktande av alla relevanta omständigheter. Den förändring som nu föreslås innebär att vissa av dessa omständigheter, t.ex. allvarliga trakasserier mot skyddspersonen som inte når upp till en straffbar nivå, ska tillmätas större vikt än tidigare.

Åklagarmyndigheten lyfter också frågan om vilket beviskrav som ska gälla för att en omständighet ska beaktas vid riskbedömningen. Liksom tidigare krävs inte att omständigheterna ska vara klarlagda med de beviskrav som gäller i brottmål för att kunna tillmätas betydelse (jfr prop. 1987/88:137 s. 41). Den risk som läggs till grund för ett kontaktförbud ska däremot sammantaget vara klar och konkret. Förslaget om att fler omständigheter särskilt ska beaktas innebär inte någon förändring i detta avseende.

Sedan tidigare gäller att det särskilt ska beaktas att den som förbudet avses gälla mot har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid. *ECPAT* anser att sexualbrott bör nämnas särskilt i lagtexten i syfte att synliggöra det sexuella våldet. Det råder inte någon tvekan om att sexualbrott omfattas av bestämmelsen. Bestämmelsen om brott mot liv, hälsa, frihet eller frid har funnits sedan lagens tillkomst och har såvitt känt inte orsakat några tillämpningsproblem. Regeringen anser därför att det saknas tillräckliga skäl för ett förtydligande.

6.4 En presumtion för kontaktförbud efter allvarliga brott i nära relationer

Regeringens förslag: Förutsättningarna för att meddela ett ordinärt kontaktförbud ska alltid anses uppfyllda om

- den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott mot den som förbudet avses skydda,
- brottsligheten har innefattat angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid,
- brottsligheten har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående,
- brottslighetens straffvärde uppgår till fängelse i sex månader eller mer, och
- det inte finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud.

Om domen avser olaga förföljelse eller hedersförtryck ska förutsättningarna för att meddela ett kontaktförbud anses uppfylla även om

brottsligheten inte har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående eller brottslighetens straffvärde bedöms understiga fängelse i sex månader.

Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av presumptionsregeln inom följande tider när den som förbudet avses gälla mot har dömts till

- fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen,
- sluten ungdomsvård, senast ett år från det att påföljden helt har verkställts,
- rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört,
- annan påföljd, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömd.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag innebär att ett enskilt brotts straffvärde måste uppgå till fängelse i sex månader eller mer. När det gäller fängelse föreslår utredningen inte att presumptionsregeln alltid ska vara tillämplig under minst ett år från frigivningen. När det gäller icke frihetsberövande påföljder föreslår utredningen att presumptionsregeln ska vara tillämplig fram till dess att påföljden helt har verkställts.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Ingen remissinstans motsätter sig att det införs en presumptionsregel. *Åklagarmyndigheten* tillstyrker förslaget eftersom det kommer att innebära lättnader för åklagaren att meddela ett ordinärt kontaktförbud, kortare handläggningstider och ökad förutsebarhet. *Lunds kommun* anser att förslaget innebär en viktig förstärkning av skyddet för personer som är utsatta för våld och förtryck i nära relationer i allmänhet och kvinnor som är utsatta för mäns våld och förtryck i synnerhet. *Sveriges kvinnoorganisationer* tillstyrker förslaget men anser att presumptionen även bör gälla när kontaktförbudet avser en gemensam bostad. *GAPF* är positiv till att det införs en presumption, men anser att den i stället bör avse särskilt utvidgade kontaktförbud. *Örebro universitet* ifrågasätter om skyddspersonens samtycke bör krävas med hänsyn till att det kan finnas en allvarlig hotbild som gör att denne inte vågar medverka. *JO* anser att det framstår som godtagbart med en presumptionsregel för ordinära kontaktförbud, men ifrågasätter om samtliga situationer som inryms i närståendefallen bör omfattas. *ECPAT* understryker vikten av att närståendebegreppet tillämpas så att det inte exkluderar barns parrelationer. *Malmö tingsrätt* anser däremot att det från systematisk synpunkt är problematiskt att ha ett vidare närståendebegrepp än för t.ex. fridskränkingsbrotten. *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar att straffvärdet för ett enskilt brott ofta inte går att utläsa av en dom. Enligt hovrätten bör straffvärdegränsen därför inte framgå av lagtexten utan i stället anges som ett riktmärke i förarbetena. *JO* och *Malmö tingsrätt* lämnar liknande synpunkter. *JO* ifrågasätter vidare om det är rimligt att presumptionen i vissa fall kommer att vara tillämplig under längre tid för den som har dömts till skyddstillsyn än för den som har dömts till fängelse.

Risken för återfall i brott i nära relationer är hög

Av den forskning och de studier som utredningen redovisar framgår att återfall i brott i nära relationer är vanligt förekommande. Enligt en nationell kartläggning av Brottsförebyggande rådet rapporterade exempelvis 56 procent av de kvinnor som utsatts för brott i en nära relation under 2012 att de utsatts för psykiskt våld vid upprepade tillfällen, dvs. någon gång i månaden eller oftare. Med psykiskt våld avsågs systematiska kränkningar och förödmjukelser, försök att inskränka friheten, hot och trakasserier. Motsvarande andel när det gäller fysiskt våld (misshandel och sexualbrott) var 26 procent. I rapporten anges att antalet utsatta personer sannolikt motsvarar en miniminivå, eftersom mörkertalet är stort när det gäller brott i nära relationer (rapporten *Brott i nära relationer*, Brå 2014:8 s. 41 och 58).

Återfall i brott sker i allmänhet ofta relativt snabbt efter det inledande brottet. En rapport från Brottsförebyggande rådet som studerade återfall i brott inom tre år visar att en klar majoritet av dem som återföll (63 procent) gjorde det inom ett år (rapporten *Återfall i brott*, Brå 2012:15 s. 22). Som utredningen påpekar gäller detta även brott i nära relationer. Både internationell och svensk forskning visar att risken för återfall är förhöjd inom det första året från det att en person har blivit föremål för någon form av intervention med anledning av brottet, exempelvis behandling eller frihetsberövande.

Det bör införas en presumtion för kontaktförbud i vissa situationer

Det är angeläget att den som har utsatts för brott får sitt skyddsbehov tillgodosett. Den höga återfallsfrekvensen vid brott i nära relationer innebär att en fällande dom för ett sådant brott utgör en tydlig indikation på att det finns en risk för ytterligare brott eller andra allvarliga trakasserier mot målsäganden. Det talar för att det bör införas en presumtion för kontaktförbud vid en fällande dom för vissa typer av brott i nära relationer. En presumptionsregel skulle utgöra en tydlig vägledning för åklagare och domstolar och därmed bidra till att säkerställa att målsägandens skyddsbehov tillgodoses. En presumtion för kontaktförbud i vissa fall kan också leda till större förutsebarhet, vilket är en fördel ur rättssäkerhetssynpunkt. Som *Åklagarmyndigheten* framhåller kan den bevislättnad som en presumptionsregel innebär medföra att vissa utredningar om kontaktförbud blir mer begränsade, vilket i sin tur leder till kortare handläggningstider. Detta är framför allt till fördel för skyddspersonen, som i mindre utsträckning skulle behöva medverka i utredningen om kontaktförbud. Men det innebär också effektivitetsvinster för det brottsförebyggande och brottsutredande arbetet i stort, eftersom polisens och åklagarväsendets resurser kan läggas på annat än ärenden om kontaktförbud där utgången i de flesta fall är mer eller mindre given. Regeringen anser mot denna bakgrund att det bör införas en presumtion för kontaktförbud i vissa situationer. Den grundläggande förutsättningen bör då vara att den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott mot den som förbudet avses skydda.

Enligt utredningens förslag ska presumtionsregeln enbart kunna leda till att ett ordinärt kontaktförbud meddelas. *GAPF* anser däremot att presumtionsregeln i stället bör avse särskilt utvidgade kontaktförbud. I detta lagstiftningsärende föreslås visserligen att särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna meddelas som en förstahandsåtgärd, vilket redan i dag gäller för utvidgade kontaktförbud. Regeringen instämmer trots detta i utredningens bedömning att utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud även i fortsättningen bör förutsätta att ett mindre ingripande kontaktförbud har bedömts som otillräckligt. Presumtionsregeln bör därför inte vara tillämplig när det gäller utvidgade eller särskilt utvidgade kontaktförbud.

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad är en mycket ingripande åtgärd. Ett beslut om ett sådant kontaktförbud bör därför föregås av en mer ingående prövning av omständigheterna i det enskilda fallet. Till detta kommer att syftet med ett kontaktförbud avseende gemensam bostad framför allt är att ge skyddspersonen rådrum att vidta åtgärder för att möjliggöra en separation från den andra parten. Presumtionen för kontaktförbud bör gälla när en person har lagförts för vissa typer av brott. Vid den tidpunkten har skyddspersonen i de flesta fall haft tid på sig att exempelvis ansöka om kvarsittanderätt. Regeringen anser därför, till skillnad från *Sveriges kvinnoorganisationer*, att presumtionsregeln inte bör vara tillämplig i fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad.

Skyddspersonens inställning

Frågor om kontaktförbud tas upp på begäran av skyddspersonen eller när det annars finns anledning till det. Oavsett hur frågan väcks krävs att skyddspersonen inte har någon invändning mot att ett kontaktförbud meddelas (prop. 1987/88:137 s. 26). *Örebro universitet* ifrågasätter om skyddspersonens samtycke bör krävas vid tillämpning av presumtionsregeln, eftersom det i vissa fall kan finnas en allvarlig hotbild som gör att denne inte vågar medverka. Regeringen anser att denna problematik måste tas på allvar. I de fall skyddspersonen av rädsla inte själv vill framställa en begäran om kontaktförbud kan frågan i stället väckas av t.ex. en polisman eller en handläggare inom socialtjänsten. Åklagaren har också möjlighet att på eget initiativ ta upp frågor om kontaktförbud. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att det inte bör komma i fråga att meddela ett kontaktförbud om skyddspersonen motsätter sig det.

Enligt utredningens förslag ska ett kontaktförbud meddelas om förutsättningarna i presumtionsregeln är uppfyllda. Frågan om skyddspersonens inställning tas dock inte upp i den föreslagna lagtexten. Om presumtionsregeln ska ges en obligatorisk utformning, bör en av förutsättningarna vara att skyddspersonen inte motsätter sig att ett kontaktförbud meddelas. En sådan lösning är emellertid mindre väl förenlig med lagen i övrigt, eftersom frågan om skyddspersonens inställning där är oreglerad. Regeringen anser därför att presumtionsregeln i stället bör utformas på så sätt att förutsättningarna för att meddela ett ordinärt kontaktförbud alltid ska anses uppfyllda under vissa särskilt angivna förutsättningar. Därmed behövs inte något tillägg om skyddspersonens inställning i lagtexten.

Frågan om att meddela kontaktförbud med stöd av presumtionsregeln bör, i likhet med vad som gäller enligt lagen i övrigt, tas upp på begäran av skyddspersonen eller när det annars finns anledning till det (7 § lagen om kontaktförbud). Det kan i detta sammanhang nämnas att utredningen föreslår att det i förordning ska införas en underrättelseskyldighet för Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse i samband med att en person frigges från ett fängelsestraff eller från sluten ungdomsvård. Om en sådan underrättelseskyldighet införs kommer det att innebära att frågan om kontaktförbud i fler fall initieras av myndigheterna, inte minst i sådana fall när presumtionsregeln är tillämplig.

Hur presumtionsregeln bör avgränsas

En presumtionsregel innebär en betydande bevislättning när det gäller den utredning som krävs för att ett kontaktförbud ska få meddelas. När regeln är tillämplig kommer utredningarna därför att bli mer begränsade. Som *JO* framhåller är det angeläget att kontaktförbud meddelas endast när det är motiverat. Presumtionsregeln behöver därför utformas på ett sätt som endast omfattar situationer då det i princip alltid, i vart fall som en tydlig utgångspunkt, är motiverat att meddela ett kontaktförbud. Regeringen anser därför att en presumtion för kontaktförbud bör avgränsas när det gäller typ av brott, brottslighetens allvar och vem brottsligheten riktar sig mot.

Vilka typer av brott bör omfattas?

Utredningen föreslår att presumtionsregeln ska omfatta brott mot liv, hälsa, frihet eller frid. Med det uttrycket avses i första hand brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken, men även andra brott där våld, hot om våld eller frihetsberövande ingår som ett moment i gärningen. *JO* påpekar att förslaget omfattar ett stort antal brottstyper och att omständigheterna i det enskilda fallet kan skilja sig åt i betydande utsträckning. Regeringen bedömer dock att en alternativ lösning, t.ex. i form av en brottskatalog, riskerar att få ett alltför snävt tillämpningsområde. En brottskatalog kan också bli inaktuell på grund av framtida lagändringar på straffrättsens område. Enligt regeringen innebär utredningens förslag när det gäller brottstyper, i kombination med kraven på brottslighetens allvar och vem den riktar sig mot, att presumtionsregeln får ett tillräckligt avgränsat tillämpningsområde. Presumtionsregeln bör därför vara tillämplig vid brott som innefattar angrepp mot skyddspersonens liv, hälsa, frihet eller frid.

Brottslighetens allvar

Brott mot liv, hälsa, frihet eller frid innefattar även mindre allvarliga brott, exempelvis ringa misshandel och ofredande, vilka normalt endast leder till böter som påföljd. Att tillämpa en presumtion för kontaktförbud även när det gäller sådana lindrigare brott framstår inte som proportionerligt och skulle innebära en risk för att kontaktförbud meddelas i situationer när det inte är motiverat. Det bör därför ställas krav på att brottsligheten är av visst allvar för att presumtionsregeln ska bli tillämplig.

Det finns olika lagtekniska metoder för att åstadkomma detta. En metod är att utgå från straffskalan för brottet, antingen genom att det anges ett

lägsta minimistraff som ska vara föreskrivet för brottet eller genom att anknyta till straffskalans övre gräns. Många brott i 3, 4 och 6 kap. brottsbalken har emellertid en vid straffskala. Genom att anknyta till straffskalan för brottet finns det därför en risk för att presumptionen för kontaktförbud kan komma att tillämpas på förhållandevis lindriga brott, eller tvärtom att presumptionen inte blir tillämplig på brott som typiskt sett bör leda till att ett kontaktförbud meddelas.

En annan metod är att anknyta till brottets straffvärde i det konkreta fallet. Brottets allvar kan utgöra en tydlig indikation på att det finns ett beteendemönster och en inställning hos gärningspersonen som talar för att ett kontaktförbud är motiverat. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det bör krävas ett visst straffvärde för den aktuella brottsligheten för att presumptionsregeln ska bli tillämplig.

Utredningen anser att straffvärdet för det enskilda brottet bör vara avgörande för presumptionsregelns tillämplighet. Som skäl anförs att det vid flerfaldig brottslighet inte går att säga att det är motiverat med ett kontaktförbud med hänvisning till att den samlade brottslighetens straffvärde uppgår till en viss nivå. Regeringen delar inte denna uppfattning. Tvärtom får det förhållandet att den som förbudet avses gälla mot har dömts för upprepade brott mot skyddspersonen anses tala för att det finns en klar och konkret risk för fortsatta övergrepp och att målsäganden därför har ett särskilt skyddsbehov. Som exempel kan nämnas att en man har begått tre fall av misshandel mot en närstående kvinna och att det enskilda brottets straffvärde i varje fall uppgår till fängelse i fyra månader. Som utgångspunkt torde minst lika starka skäl tala för ett kontaktförbud i ett sådant fall som om det hade varit fråga om ett fall av misshandel med ett straffvärde på fängelse i sex månader. Regeringen anser därför att presumptionsregeln bör vara tillämplig även vid flerfaldig brottslighet, förutsatt att det rör sig om brott mot liv, hälsa, frihet eller frid och brottslighetens samlade straffvärde uppgår till en viss nivå.

Nästa fråga är vilken straffvärdegräns som bör väljas. Det bör krävas att det är fråga om brott av sådan allvarlighetsgrad att brottsligheten i sig innebär att det framstår som motiverat att meddela ett kontaktförbud. Utredningen föreslår mot denna bakgrund en straffvärdegräns på fängelse i sex månader. Regeringen anser i likhet med remissinstanserna att en sådan gräns framstår som väl avvägd.

Utredningen föreslår att straffvärdegränsen ska framgå av lagtexten. *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar att straffvärdet för ett enskilt brott ofta inte går att utläsa av en dom och anser därför att straffvärdegränsen i stället bör anges som ett riktmärke i förarbetena. Enligt *JO* förekommer det också att domstolen enbart hänvisar till det s.k. straffmättningsvärdet, som inte alltid är identiskt med straffvärdet. Regeringen anser att det finns klara fördelar med att straffvärdegränsen anges i lagtexten. En sådan lösning gör bestämmelsen tydlig och bidrar till ökad förutsebarhet. Vidare bör svårigheterna med att bedöma straffvärdet utifrån en dom inte överdrivas. När det gäller brott som har ett minimistraff på fängelse i sex månader eller mer står det oftast klart att straffvärdet uppgår till i vart fall den nivån. Vidare innebär regeringens ställningstagande om att presumptionsregeln bör omfatta flerfaldig brottslighet att det inte alltid är nödvändigt att bedöma straffvärdet för ett enskilt brott. Om samtliga brott i en dom omfattas av presumptionsregeln blir det avgörande i stället den

samlade brottslighetens straffvärde, vilket typiskt sett framgår av domen. Bedömningen kan bli något svårare att göra om presumptionsregeln endast omfattar något eller några av brotten i en dom och de brotten har ett lägre minimistraff än fängelse i sex månader. Det skulle t.ex. vara fallet om en person döms för dels två fall av misshandel av normalgraden mot en närstående, dels två narkotikabrott av normalgraden. Frågan är då om det samlade straffvärdet för de två fallen av misshandel uppgår till fängelse i sex månader eller mer. Med beaktande av hur domstolar vanligtvis tillämpar den s.k. asperationsprincipen torde det även i sådana fall ofta vara möjligt att indirekt utläsa ungefär hur domstolen har bedömt straffvärdet för den brottslighet som är relevant för presumptionsregeln. Det bör också betonas att svårigheterna med att bedöma straffvärdet för ett enskilt brott inte kan undvikas genom att straffvärdegränsen anges som ett riktmärke i förarbetena. Regeringen anser mot denna bakgrund att straffvärdegränsen bör framgå av lagtexten.

Presumptionsregeln bör omfatta brott mot närstående

En presumption för kontaktförbud bör ta sikte på brott i nära relationer. Presumptionsregeln bör därför som huvudregel omfatta brott mot en närstående eller tidigare närstående person.

När det gäller frågan om den närmare avgränsningen av personkretsen ligger det nära till hands att jämföra med närståendebegreppet i straffbestämmelsen om grov fridskränkning (4 kap. 4 a § första stycket brottsbalken). Av förarbetena framgår att uttrycket i den bestämmelsen i första hand avser en person med vilken gärningspersonen har eller har haft ett förhållande, t.ex. någon som är eller har varit gift med gärningspersonen eller som sammanbor eller har sammanbott med denne under äktenskapsliknande förhållanden. Men begreppet närstående omfattar också personer som är närstående på annat sätt, t.ex. som är gärningspersonens mor eller far, syster eller bror eller som är nära släkt med gärningspersonen på annat sätt. Begreppet närstående omfattar även barn till gärningspersonen och barn till en person som gärningspersonen bor eller har bott tillsammans med. Normalt innebär det att gärningspersonen och den kränkta bor eller har bott tillsammans, se propositionen Kvinnofrid (prop. 1997/98:55 s. 132). Av Högsta domstolens avgörande NJA 2004 s. 97 följer dessutom att närståendebegreppet i den aktuella bestämmelsen omfattar personer som, utan att ha varit gifta eller sambor, har levt i en fast parrelation.

Närståendebegreppet i bestämmelsen om grov fridskränkning är emellertid främst utformad för vuxnas parrelationer. Forskning visar att det våld som förekommer i ungas parrelationer uppvisar stora likheter med partnervåld bland vuxna. Det gäller våldets dynamik, utveckling och process samt upplevelser av våldet och dess konsekvenser (rapporten Våld i ungas parrelationer, Brå 2021:15 s. 29). För att säkerställa att unga personer som utsätts för brott i nära relationer tillförsäkras ett likvärdigt skydd som vuxna brottsoffer, bör närståendebegreppet i den presumptionsregel som nu föreslås inte ges en alltför snäv tolkning. Även ungdomar som lever i en parrelation bör kunna betraktas som närstående till varandra, förutsatt att det rör sig om en etablerad relation. Vid bedömningen kan inte riktigt samma måttstock gälla för ungdomar som för vuxna. När det gäller

Prop. 2024/25:123 ungdomar är det rimligt att den känslomässiga bindningen mellan parterna ges en mer avgörande betydelse än den praktiska bindningen, dvs. sådant som att parterna har gemensam ekonomi eller mathållning eller att de har personliga tillhörigheter i varandras bostäder.

Som *Malmö tingsrätt* påpekar kan det från systematisk synpunkt visserligen uppfattas som problematiskt att ha ett vidare närstående-begrepp i detta fall än när det gäller grov fridskränkning. Regeringen anser dock, i likhet med *ECPAT*, att intresset av att inte exkludera unga personers parrelationer bör väga tyngre. Vidare bedömer regeringen, trots den tveksamhet som *JO* ger uttryck för, att presumptionsregelns tillämpningsområde blir tillräckligt avgränsat även med den tolkning av närståendebegreppet som förordas här.

Olaga förföljelse och hedersförtryck

Olaga förföljelse regleras i 4 kap. 4 b § brottsbalken. Straffansvaret omfattar den som förföljer en person genom vissa särskilt angivna brottsliga gärningar, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet. Syftet med bestämmelsen är att förstärka det straffrättsliga skyddet mot trakasserier och förföljelse.

Straffbestämmelsen om olaga förföljelse skyddar mot samma typ av beteende som kontaktförbudslagstiftningen tar sikte på. Det som utmärker brottet olaga förföljelse i jämförelse med de enskilda brott som kan ingå i brottet, är att kränkningen har skett upprepat eller systematiskt mot en och samma person. Att den som förbudet avses gälla mot har utsatt skyddspersonen för olaga förföljelse bör därför som utgångspunkt kunna läggas till grund för ett beslut om kontaktförbud. Detta bör gälla även om parterna inte är närstående eller tidigare närstående till varandra. Eftersom brottets natur med sådan styrka talar för att ett kontaktförbud är motiverat, bör det inte heller ställas upp något krav på brottets straffvärde för att presumptionsregeln ska bli tillämplig.

Även brottet hedersförtryck, som regleras i 4 kap. 4 e § brottsbalken, karaktäriseras av att en och samma person har utsatts för upprepade eller systematiska kränkningar. En fällande dom för hedersförtryck bör, liksom en fällande dom för olaga förföljelse, i regel leda till bedömningen att det finns grund för ett kontaktförbud mot gärningspersonen även om parterna inte är närstående eller tidigare närstående till varandra. Minimistrafvet för hedersförtryck är fängelse i ett år, vilket i praktiken innebär att straffvärdegränsen om fängelse i sex månader alltid kommer att vara uppfylld.

Motsvarande resonemang kan föras även när det gäller grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning (4 kap. 4 a § brottsbalken). För de brotten är minimistrafvet emellertid fängelse i ett år. Dessutom krävs det att parterna är närstående eller tidigare närstående till varandra. Det innebär att presumptionsregeln alltid kommer att vara tillämplig för dessa brott. Det behövs därför inte något särskilt undantag för fridskränkningen-brotten.

Regeringen anser mot denna bakgrund att presumptionsregeln när det gäller olaga förföljelse eller hedersförtryck bör vara tillämplig även om brottsligheten inte har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående eller brottslighetens straffvärde bedöms understiga fängelse i sex månader.

Det bör inte ställas upp något krav på att en fällande dom har fått laga kraft för att presumtionen för kontaktförbud ska bli tillämplig. Om ett kontaktförbud har meddelats med stöd av presumptionsregeln och en högre rätt därefter meddelar en frikännande dom, bör åklagaren emellertid alltid ompröva beslutet. Detsamma bör gälla om en högre rätt gör en bedömning av brottslighetens straffvärde som innebär att presumtionen inte är tillämplig. Frågan om det fortfarande finns förutsättningar för ett kontaktförbud får då prövas enligt 1 § lagen om kontaktförbud.

Av den forskning som utredningen hänvisar till framgår att risken för återfall i brott är förhöjd inom det första året från det att en person har blivit föremål för någon form av intervention med anledning av brottet, exempelvis behandling eller frihetsberövande. De skäl som talar för ett kontaktförbud efter lagföring för vissa brott avtar alltså med tiden. Presumptionsregeln bör därför innehålla en borte tidsgräns. Efter denna tidpunkt bör det i stället göras en sedvanlig och mer ingående prövning av om det finns förutsättningar för att meddela ett kontaktförbud. Vid denna prövning kan den tidigare domen beaktas.

Utredningen föreslår att presumtionen för kontaktförbud som huvudregel ska gälla fram till dess att den utdömda påföljden helt har verkställts. När det gäller slutna ungdomsvård och rättspsykiatrisk vård föreslås dock att ett kontaktförbud ska kunna meddelas med stöd av presumptionsregeln senast ett år från det att tvångsvården har upphört.

En dom på fängelse anses till fullo verkställd vid prøvotidens utgång eller senast då villkorlig frihet inte längre kan förklaras förverkad. Prövotiden motsvarar den strafft看 som återstår vid den villkorliga frigivningen, dock minst 365 dagar (26 kap. 10 § brottsbalken). I de fall som det inte sker någon villkorlig frigivning är ett fängelsestraff till fullo verkställt vid frigivningen. Regeringen anser att den huvudregel som utredningen föreslår framstår som väl avvägd när det gäller fängelsestraff som delvis verkställs genom villkorlig frigivning med prøvotid. Det är dock inte tillfredsställande att presumptionsregeln i vissa fall kan upphöra att gälla samtidigt som frihetsberövandet upphör, vilket blir fallet när hela fängelsestraffet avtjänas i anstalt. Presumptionsregeln bör därför alltid gälla under minst ett år från frigivningen.

Vid slutna ungdomsvård och rättspsykiatrisk vård förekommer inte någon villkorlig frigivning. För dessa påföljder bör presumtionen därför, som utredningen föreslår, gälla under ytterligare ett år från det att den slutna ungdomsvården helt har verkställts respektive från det att den rättspsykiatriska vården har upphört.

När det gäller icke frihetsberövande påföljder innebär utredningens förslag att presumtionen i vissa fall kommer att vara tillämplig under en längre tid än om påföljden hade bestämts till fängelse. Det kan t.ex. bli fallet när det gäller skyddstillsyn, som har en prøvotid om tre år, trots att fängelse är att anse som en svårare påföljd. Som JO påpekar framstår detta inte som en lämplig ordning. Regeringen anser därför att en annan tidsgräns bör väljas när det gäller icke frihetsberövande påföljder. Ett alternativ är att räkna tiden från det att påföljden började verkställas. En sådan lösning kan dock leda till omotiverade skillnader mellan olika påföljder, bl.a. eftersom en villkorlig dom börjar verkställas först när

Prop. 2024/25:123 domen har fått laga kraft mot den dömde medan en skyddstillsyn som utgångspunkt börjar verkställas omedelbart (27 kap. 3 § och 28 kap. 5 § brottsbalken). Ett annat alternativ är att räkna tiden från dagen för domen. Detta riskerar dock att leda till att presumptionen upphör att gälla för tidigt i förhållande till verkställigheten av påföljden. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att tiden bör räknas från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde. Utifrån denna tidpunkt framstår en tidsgräns på ett år som väl avvägd.

Sammanfattningsvis anser regeringen att ett kontaktförbud bör få meddelas med stöd av presumtionsregeln inom följande tider när den som förbudet avses gälla mot har dömts till

- fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen,
- sluten ungdomsvård, senast ett år från det att påföljden helt har verkställts,
- rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört,
- annan påföljd, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde.

Det kan finnas anledning att på nytt överväga presumptionens begränsning i tiden med anledning av förslagen i betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd – Vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen (SOU 2024:48) och de kommande förslagen från Straffreformutredningen (Ju 2023:14).

Presumptionen bör kunna brytas om det finns särskilda skäl

Presumptionen för kontaktförbud bör i vissa fall kunna brytas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan t.ex. vara så att det har gått lång tid sedan brottet begicks och det står klart att den som förbudet avses gälla mot inte har någon avsikt att söka kontakt med skyddspersonen. Presumptionen bör därför kunna brytas om det finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud.

Proportionalitetskravet bör gälla vid tillämpning av presumtionsregeln

Enligt 1 § tredje stycket lagen om kontaktförbud får ett kontaktförbud meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. Proportionalitetsbestämmelsen bör gälla även vid tillämpning av den föreslagna presumtionsregeln. För att detta ska bli tydligt kan proportionalitetsbestämmelsen lämpligen flyttas till en egen paragraf. Av bestämmelsen bör också uttryckligen framgå att den gäller alla typer av kontaktförbud enligt lagen. Som en följd av detta och för att undvika dubbelreglering bör motsvarande proportionalitetsbestämmelse i paragrafen om kontaktförbud avseende gemensam bostad tas bort (1 a § andra stycket 1). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Regeringens förslag: Ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska få meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna är positiva till förslaget eller har inga synpunkter på det, däribland *Justitiekanslern* och *Umeå kommun*. *Lunds kommun* anser att det är rimligt att en utsatt person inte ska behöva vänta på att ett kontaktförbud överträds innan det blir aktuellt att besluta om ett mer ingripande förbud. *Jämställdhetsmyndigheten* påpekar att det kan vara lämpligt att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd till skydd för exempelvis personer med hög risk för att utsättas för hedersrelaterad brottslighet. Även *GAPF* lyfter att det är viktigt att en person kan få ett starkare skydd direkt när det finns en allvarlig hotbild. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* framhåller att förslaget kommer att bidra till att barn snabbare får trygghet och förutsebarhet i sin vardag. *Malmö tingsrätt* anser att den inskränkning i rörelsefriheten som förslaget medför är motiverad och godtagbar. *Åklagarmyndigheten* tillstyrker förslaget men ställer sig tveksam till om det kommer att få det genomslag som förväntas.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget och anser att det i de aktuella fallen är rimligare att använda sig av möjligheter som innebär ett ökat stöd till skyddspersonen. Dessutom är de krav som föreslås enligt advokatsamfundet så långtgående att det är tveksamt vilken praktisk funktion som en lagändring skulle få. *Integritetsskyddsmyndigheten* ifrågasätter inte att det kan finnas situationer där det finns behov av den föreslagna möjligheten, men anser att förslaget är så pass ingripande att det måste föregås av en noggrann analys av dess inverkan på den enskildes personliga integritet samt dess förenlighet med dataskyddslagstiftningen och grundläggande fri- och rättigheter. Enligt myndigheten bör det vid en sådan analys beaktas att ett särskilt utvidgat kontaktförbud som huvudregel ska förenas med elektronisk övervakning. *JO* har inga principiella invändningar mot förslaget, men noterar att Lagrådet tidigare har ansett att ett snarlikt förslag var betänkligt ur rättssäkerhetssynpunkt och att åtgärdens förenlighet med rätten att fritt röra sig framstod som tvivelaktig.

Skälen för regeringens förslag

Det finns behov av att kunna meddela särskilt utvidgade kontaktförbud som en förstahandsåtgärd

Ett särskilt utvidgat kontaktförbud är mer ingripande än ett ordinärt eller utvidgat kontaktförbud. Genom ett särskilt utvidgat kontaktförbud kan en person förbjudas att vistas inom ett eller flera större områden i anslutning till skyddspersonens bostad eller arbetsplats. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska som huvudregel förenas med elektronisk övervakning.

Möjligheten att meddela särskilt utvidgade kontaktförbud infördes mot bakgrund av att det förekommer ett stort antal överträdelser av kontaktförbud och att det också är vanligt förekommande att den som har meddelats ett förbud fortsätter sina trakasserier genom att ofta befinna sig på platser som skyddspersonen mer eller mindre är tvungen att passera. Tryggheten och därmed rörelsefriheten för skyddspersonen begränsas på grund av det till den egna bostaden och andra områden som omfattas av ett utvidgat kontaktförbud. Möjligheten att utöka förbudsområdet har varit ett led i att försöka åstadkomma en ökad frihet och trygghet för den som skyddas av förbudet. Skyddspersonen ska alltså inte behöva avstå från att t.ex. gå till en lekpark eller en affär i närheten av sin bostad av rädsla för att stöta ihop med personen i fråga, se propositionen Ytterligare åtgärder för att motverka våld i nära relationer (prop. 2002/03:70 s. 26 och 27).

Särskilt utvidgade kontaktförbud används i dag i ytterst begränsad utsträckning. Under 2019–2022 meddelades i genomsnitt tre särskilt utvidgade kontaktförbud per år. Det kan jämföras med att antalet kontaktförbud av alla typer under samma period var i genomsnitt 2 700 per år.

Ett särskilt utvidgat kontaktförbud förutsätter att ett utvidgat kontaktförbud har överträtts. Ett utvidgat kontaktförbud kan meddelas som en förstahandsåtgärd, men föregås ofta av en överträdelse av ett ordinärt kontaktförbud. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud kan därför endast komma i fråga efter viss tid och när det först har beslutats om ett utvidgat kontaktförbud som därefter har överträtts. Det finns klara fördelar med en sådan successiv upptrappning av ingripandenivån. Samtidigt finns det situationer då hotbilden är så allvarlig att det redan i ett tidigt skede står klart att mindre ingripande åtgärder än ett särskilt utvidgat kontaktförbud inte är tillräckliga för att den utsatta personens behov av skydd ska kunna tillgodoses.

Ett exempel på en sådan situation kan vara att en person har dömts för upprepad allvarlig brottslighet mot en närstående och att det vid frigivningen bedöms finnas en hög risk för fortsatt brottslighet mot samma person. Om det samtidigt finns anledning att anta att personen inte kommer att respektera ett kontaktförbud, kan förbudsområdet behöva vara tillräckligt stort för att polisen ska hinna ingripa vid en överträdelse. Ett annat exempel är att någon har gjort sig skyldig till upprepade överträdelser av ett ordinärt kontaktförbud samtidigt som risken för allvarlig brottslighet mot skyddspersonen bedöms som särskilt hög. Ett tredje exempel är att det under en förundersökning finns tillräckliga skäl för åtal på grund av ett mycket allvarligt våldsbrott mot en närstående, samtidigt som det saknas förutsättningar för att häkta den misstänkte, t.ex. på grund av att denne är under 18 år.

Det bör i detta sammanhang betonas att lagen om kontaktförbud har som huvudsyfte att förebygga brott, förföljelser och andra trakasserier. Avsikten är alltså inte att ett kontaktförbud ska vara en reaktion på redan begångna brott. En möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd skulle vara ett sätt att stärka lagens brottspreventiva funktion.

Sveriges advokatsamfund anser att det vid en påtaglig risk för allvarlig brottslighet är rimligare att använda sig av möjligheter som innebär ett ökat stöd till skyddspersonen än ett särskilt utvidgat kontaktförbud. Regeringen bedömer att ett särskilt utvidgat kontaktförbud i vissa fall är

en nödvändig och effektiv skyddsåtgärd som inte kan ersättas med alternativa stödinsatser. Att ett sådant kontaktförbud meddelas utesluter inte heller att andra stödinsatser sätts in parallellt.

Prop. 2024/25:123

Åtgärden är proportionerlig

Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns starka skäl för att ett särskilt utvidgat kontaktförbud bör kunna meddelas som en förstahandsåtgärd. En förutsättning för att en sådan möjlighet ska införas är dock att det är godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt och förenligt med grundläggande fri- och rättigheter.

Som *JO* lyfter föreslog regeringen i samband med införandet av särskilt utvidgade kontaktförbud (tidigare särskilt utvidgade besöksförbud) att ett sådant förbud skulle få meddelas utan krav på tidigare överträdelser, om det finns särskilda skäl för det. Lagrådet påpekade att en sådan ordning skulle tillåta att även en person som inte begått något brott underkastades betydande inskränkningar i rörelsefriheten, vilket skulle vara betänkligt från rättssäkerhetssynpunkt och göra åtgärdens förenlighet med artikel 2 i fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen tvivelaktig. Lagrådet fann därför att ett särskilt utvidgat besöksförbud inte borde få meddelas annat än efter överträdelse av ett utvidgat besöksförbud. Regeringen godtog Lagrådets bedömning (prop. 2002/03:70 s. 28 och 99).

Varje svensk medborgare är enligt 2 kap. 8 § regeringsformen tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna det. Enligt artikel 2 i fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen har den som lagligen befinner sig på en stats område rätt att fritt röra sig där och att fritt välja sin bosättningsort. Rörelsefriheten enligt regeringsformen och Europakonventionen får under vissa förutsättningar begränsas genom lag.

Utgångspunkten bör enligt regeringens uppfattning vara att det är den som trakasserar eller på annat sätt utgör ett hot mot en annan person som ska få tåla inskränkningar i sin rörelsefrihet och inte den som trakasseras.

Ett särskilt utvidgat kontaktförbud innebär förbud att vistas inom ett större geografiskt område. I avsnitt 6.6 föreslås att det ska bli möjligt att besluta om större förbudsområden, t.ex. en kommun. Det kan i sådana fall bli fråga om en betydande inskränkning i rörelsefriheten, som i vissa fall kan aktualiseras utan att den som förbudet gäller mot har begått något brott. Syftet med att kunna meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd är att förebygga brott och att vid en särskilt allvarlig hotbild åstadkomma en ökad frihet och trygghet för skyddspersonen. Detta ändamål väger tungt. Som *Lunds kommun* påpekar är det inte rimligt att en person som utifrån tydliga indikationer riskerar att utsättas för allvarlig brottslighet ska behöva vänta på att ett utvidgat kontaktförbud har överträtts innan det kan bli aktuellt med ett särskilt utvidgat kontaktförbud, om det redan från början står klart att ett sådant förbud är nödvändigt.

Regeringen gör nedan bedömningen att det bör ställas högre krav än vad som föreslogs i 2003 års lagstiftningsärende, nämligen att det på grund av särskilda omständigheter ska finnas en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person. Det bör också betonas att ett särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i

Prop. 2024/25:123 rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. En möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd innebär sammantaget att brott kan förebyggas och att skyddet för den som riskerar att utsättas för brott förbättras. Åtgärden tjänar mot den bakgrunden ett syfte som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Den begränsning i rörelsefriheten som en sådan möjlighet skulle innebära får, med beaktande av de villkor som i övrigt gäller för tillämpningen, anses vara proportionerlig med hänsyn till det intresse som åtgärden avser att skydda.

Regeringen anser mot denna bakgrund, i likhet med *Lagrådet* och *Malmö tingsrätt*, att en möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd skulle vara förenlig med regeringsformens och Europakonventions krav på skydd för rörelsefriheten.

När det gäller rättssäkerhetsaspekterna bör man i första hand ta fasta på de höga krav som föreslås, dvs. att det ska finnas en påtaglig risk för allvarlig brottslighet av visst slag. Dessutom kommer det att finnas en rätt till domstolsprövning och en rätt till offentligt biträde. Regeringen anser därför, i likhet med *Lagrådet*, att det från rättssäkerhetssynpunkt framstår som godtagbart med en möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd.

Integritetsskyddsmyndigheten lyfter frågan om förslagets inverkan på den enskildes personliga integritet och dess förenlighet med dataskyddslagstiftningen, bl.a. med beaktande av att ett särskilt utvidgat kontaktförbud som huvudregel ska förenas med elektronisk övervakning. Det kan konstateras att det redan i dag är möjligt att meddela ett utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning som en förstahandsåtgärd. En möjlighet att meddela även särskilt utvidgade kontaktförbud som en förstahandsåtgärd skulle inte innebära någon ny eller utökad personuppgiftsbehandling. I 26 och 27 §§ lagen om kontaktförbud finns regler om hur uppgifter om den övervakades position får behandlas i samband med elektronisk övervakning. Regeringen anser att dessa bestämmelser tillsammans med övrig dataskyddsreglering, t.ex. brottsdatalagen (2018:1177) och lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område, utgör ett ändamålsenligt skydd av den enskildes personliga integritet vid elektronisk övervakning av kontaktförbud. Vidare gör regeringen nedan bedömningen att ett särskilt utvidgat kontaktförbud bör få meddelas som en förstahandsåtgärd endast om det finns en påtaglig risk för att den som förbudet riktas mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på skyddspersonens liv eller hälsa eller trygghet till person. Det intrång som en elektronisk övervakning kan aktualisera i sådana fall bedöms inte vara mer långtgående än vad som är nödvändigt med hänsyn till begränsningens syfte.

En möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd bör införas

Regeringen anser sammanfattningsvis att det finns starka skäl för att ett särskilt utvidgat kontaktförbud bör kunna meddelas som en förstahandsåtgärd. En sådan möjlighet är godtagbar från rättssäkerhetssynpunkt och förenlig med grundläggande fri- och rättigheter. En stor majoritet av remissinstanserna godtar att det införs en sådan möjlighet. Det ligger även

i linje med ett tillkännagivande från riksdagen (bet. 2021/22:JuU8 punkt 11, rskr. 2021/22:39). En möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd bör därför införas.

Prop. 2024/25:123

Hur bestämmelsen bör utformas

Ett särskilt utvidgat kontaktförbud är en ingripande åtgärd. Att meddela ett sådant förbud utan att ett utvidgat kontaktförbud har överträtts bör därför endast komma i fråga vid en särskilt allvarlig hotbild. Regeringen anser att utredningens förslag, som godtas av en stor majoritet av remissinstanserna, framstår som väl avvägt. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud bör därför få meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person. I det krav som föreslås ligger, som *Lagrådet* påpekar, att bestämmelsen bör tillämpas restriktivt.

Sveriges advokatsamfund anser att de krav som föreslås är så långtgående att det är tveksamt vilken praktisk funktion som en lagändring skulle få. Även *Åklagarmyndigheten* är tveksam till om förslaget kommer att få det genomslag som förväntas. Det är svårt att med säkerhet förutse i vilken utsträckning som den nya möjligheten kommer att användas. Regeringen bedömer att det i vart fall kommer att bli fråga om en märkbar ökning av antalet särskilt utvidgade kontaktförbud i förhållande till dagens ytterst låga nivåer. Och även om möjligheten kommer att användas i få fall, kan skyddsåtgärden i de fallen vara av mycket stor betydelse för den enskilda skyddspersonen.

6.6 Större förbudsområden för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud

Regeringens förslag: Ett utvidgat kontaktförbud ska få avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den andra personen brukar vistas. Ett utvidgat kontaktförbud ska få meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

När storleken på ett förbudsområde för ett särskilt utvidgat kontaktförbud bestäms, ska det särskilt beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avses skydda tillgodoses. Bestämmelsen om att ett sådant förbud inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt ska tas bort.

Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren få meddela den som skyddsordern gäller mot förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningens förslag omfattar enbart särskilt utvidgade kontaktförbud. Utredningen föreslår inte att bestämmelsen om att ett sådant förbud inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt ska tas bort.

Prop. 2024/25:123 Utredningen föreslår en följdändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder med anledning av den nya bestämmelsen om särskilt utvidgat kontaktförbud.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Ingen remissinstans motsätter sig att särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna avse större geografiska områden. *Polismyndigheten* anser att det är av avgörande betydelse att polisen hinner agera vid en eventuell överträdelse för att förbudet ska kunna utgöra ett reellt skydd. Liknande synpunkter förs fram av *GAPF* och *Lunds kommun*. *JO* anser att ordalydelsen av den föreslagna bestämmelsen framstår som rimlig och godtagbar. *JO* påpekar dock att det i tidigare lagstiftningsärenden har framförts invändningar mot en utvidgning av förbudsområdets omfattning och att de invändningarna inte saknar bärkraft i förhållande till det nu presenterade förslaget. *Sveriges advokatsamfund* har ingen invändning mot att det geografiska områdets storlek vid särskilt utvidgade kontaktförbud utökas, eftersom det är rimligt att polisen måste hinna avvärja eventuella angrepp och sätta skyddspersonen i säkerhet vid överträdelser av kontaktförbudet. Advokatsamfundet betonar dock att områdets storlek bör bedömas utifrån objektiva kriterier och att det aldrig får röra sig om ett område som är större än nödvändigt på grund av resursbrist från statens sida.

Polismyndigheten och *Åklagarmyndigheten* anser att även utvidgade kontaktförbud bör kunna avse större förbudsområden. *Jämställdhetsmyndigheten* efterlyser en möjlighet att meddela kontaktförbud som innebär att en person inte får lämna ett visst område. *Södertörns tingsrätt* påpekar att skyddspersoner kan ha skyddade personuppgifter och att det genom förbudsområdets avgränsning i vissa fall kan vara möjligt att t.ex. dra slutsatser om vilken skola som skyddspersonens barn går på. *Statens institutionsstyrelse* anser att det bör belysas hur myndigheten ska förhålla sig till ett särskilt utvidgat kontaktförbud vid placering på ett särskilt ungdomshem eller LVM-hem.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Promemorians förslag omfattar enbart utvidgade kontaktförbud. Promemorian har inget förslag om krav på proportionalitet. I promemorian föreslås ingen följdändring i lagen om europeisk skyddsorder.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna är positiva till förslaget eller har inga synpunkter på det. Förslaget tillstyrks av *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsoffermyndigheten*, *GAPF*, *Hovrätten för Västra Sverige*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Jönköpings tingsrätt*, *Polismyndigheten*, *Roks*, *Socialstyrelsen*, *Unizon*, *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* och *Åklagarmyndigheten*. *Barnombudsmannen* ser positivt på att kontaktförbudens brottspreventiva funktion förstärks. *Åklagarmyndigheten* efterfrågar exempel på hur uttrycket ”inom ett eller flera områden kring” är avsett att uppfattas. Det gäller exempelvis i vilken utsträckning som skillnader i polisens utryckningstid mellan stad och landsbygd ska vägas in i bedömningen, liksom i vilken utsträckning hänsyn kan tas till sådant som att den som förbudet avses gälla mot bor och arbetar på en annan ort än skyddspersonen och därför inte nämnvärt påverkas av ett större område. Myndigheten efterfrågar även ett förtydligande av om den utvidgning som föreslås är avsedd att omfatta utvidgade kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning.

Polismyndigheten efterfrågar en tydligare definition av förbudsområdets storlek och exempel på omständigheter som kan motivera ett större område. Myndigheten ifrågasätter även om avsikten att möjliggöra större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud kan uppnås om man behåller uttrycket ”i anslutning till”. *Justitiekanslern* påpekar att förslaget kan innebära en inskränkning av rörelsefriheten och att det därför är viktigt att bestämmelsen är tydligt utformad för att säkerställa förutsebarhet och enhetlighet vid tillämpningen.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget med hänvisning till att det utgör ett oproportionerligt intrång i rörelsefriheten, särskilt eftersom det redan finns en möjlighet till större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud. *JO* framför motsvarande synpunkter som när det gäller utredningens förslag om särskilt utvidgade kontaktförbud. Förslaget får enligt *JO* vidare anses medföra en inte obetydlig överlappning mellan det förbudsområde som kan komma i fråga vid utvidgade respektive särskilt utvidgade kontaktförbud, vilket riskerar att skapa tillämpningssvårigheter. *JO* noterar även att förslaget saknar en skrivning om att förbudet inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt. Vidare anser *JO* att den föreslagna ordningen medför att lagens grundstruktur med successivt upptrappade ingripandenivåer blir mindre tydlig.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering om förbudsområden för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud

Om det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt, får förbudet enligt 2 § första stycket lagen om kontaktförbud utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas. Ett sådant utvidgat kontaktförbud ska enligt uttalanden i förarbetena avgränsas geografiskt. Det bör kunna ske genom att förbudet omfattar t.ex. en viss fastighet. Undantagsvis bör ett förbud kunna omfatta ett något större område, t.ex. ett kvarter (prop. 1987/88:137 s. 16).

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än vad som följer av bestämmelserna om utvidgat kontaktförbud. Ett sådant särskilt utvidgat kontaktförbud får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla (2 § andra och tredje styckena). Enligt uttalanden i förarbetena torde det normalt vara tillräckligt att förbudet gäller för ett visst kvarter eller en viss stadsdel. I vissa fall kan det emellertid – för att förbudet ska få avsedd effekt – vara nödvändigt att utsträcka förbudet till ett större område än så (prop. 2002/03:70 s. 72).

Det är viktigt att förbudsområdet för ett särskilt utvidgat kontaktförbud kan vara tillräckligt stort för att utgöra ett reellt skydd för den utsatta personen oavsett var i landet personen befinner sig. För att förebygga och förhindra fortsatt brottslighet måste det därför finnas tillräckligt utrymme för att beakta och tillgodose skyddsbehovet utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet.

Även om det inte finns några formella hinder mot att besluta om stora förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud, är det i praktiken mycket ovanligt. Brottsförebyggande rådets utvärdering av 2011 års ändringar i den dåvarande lagen om besöksförbud visar att särskilt utvidgade kontaktförbud endast i undantagsfall omfattar ett större område än ett kvarter (rapporten Kontaktförbud, Brå 2015:3 s. 55). Förutsättningarna för att polisen ska hinna fram och stoppa en person som träder in i ett förbudsområde är under sådana omständigheter mycket begränsade.

Polismyndigheten har under utredningen fört fram att det finns ett behov av att kunna besluta om större förbudsområden, dels för att möjliggöra en effektiv elektronisk övervakning med hänsyn till de felmarginaler som en gps-positionering generellt sett har, dels för att hinna avvärja eventuella angrepp och sätta skyddspersonen i säkerhet vid en överträdelse av kontaktförbudet. Vidare har de åklagare som utredningen intervjuat ansett att det finns behov av att kunna besluta om större förbudsområden i de fall som risken för brott mot skyddspersonen bedöms som hög. En sådan möjlighet skulle innebära att ett särskilt utvidgat kontaktförbud utgör en relevant och effektiv skyddsåtgärd när det saknas förutsättningar för att frihetsberöva den som förbudet avses gälla mot.

I sammanhanget kan en jämförelse göras med norsk rätt. Enligt den norska regleringen kan ett kontaktförbud omfatta ett förbud att uppehålla sig på vissa platser. Förbudsområdets storlek avgörs utifrån polisens faktiska utryckningstid i förhållande till vissa adresser, exempelvis skyddspersonens bostad. Om polisens utryckningstid till den aktuella platsen skulle innebära att kontaktförbudet blir oproportionerligt inskränkande, kan förbudsområdets storlek undantagsvis bestämmas utifrån vad som är nödvändigt för att skyddspersonen ska ha tillräcklig tid att sätta sig i säkerhet på egen hand. Enligt norska poliser som utredningen har varit i kontakt med är det inte ovanligt att ett kontaktförbud omfattar mycket stora förbudsområden, t.ex. hela Oslo.

För att särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna utgöra en verkningsfull skyddsåtgärd krävs att sådana förbud, åtminstone i vissa fall, omfattar tillräckligt stora områden för att polisen ska hinna förhindra den som träder in i ett förbudsområde från att nå fram till skyddspersonen. Det är också viktigt att förbudsområdet är tillräckligt stort för att skyddspersonen ska kunna känna sig trygg och inte tvingas anpassa sig efter den andra personen. Den nuvarande regleringen ger – i vart fall som den har kommit att tillämpas – inte tillräckligt utrymme för att besluta om förbudsområden som är större än t.ex. ett kvarter eller en stadsdel.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns ett påtagligt behov av att kunna besluta om större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud.

Polismyndigheten har under utredningen fört fram att en av de största bristerna i den nuvarande lagstiftningen är att det inte går att besluta om tillräckligt stora förbudsområden. Utformningen innebär att skyddspersonens behov av relevant skydd inte kan tillgodoses. *Polismyndigheten* ser positivt på utredningens förslag om förbudsområdets storlek vid särskilt utvidgade kontaktförbud, men saknar motsvarande överväganden kopplade till utvidgade kontaktförbud. Även *Åklagarmyndigheten* anser att det geografiska området för utvidgade kontaktförbud behöver utökas i syfte att ett sådant förbud ska utgöra ett reellt skydd för skyddspersonen.

Det finns flera skäl som talar för att även utvidgade kontaktförbud bör kunna omfatta större geografiska områden. För det första kan det förbättra möjligheterna att tillgodose skyddspersonens behov av skydd. I de fall ett utvidgat kontaktförbud omfattar ett litet geografiskt område, t.ex. en fastighet, finns det risk för att skyddspersonen kan se den som förbudet gäller mot från sin bostad. Det finns också risk för att den som förbudet gäller mot kan se när skyddspersonen lämnar sin bostad. Större förbudsområden skulle kunna minimera eller eliminera dessa risker. Vidare skulle större förbudsområden förbättra polisens möjligheter att se till att skyddspersonen på egen hand kan sätta sig i säkerhet om ett kontaktförbud överträds, vilket stärker lagens brottspreventiva funktion. Det bör i detta sammanhang beaktas att det beslutas långt fler utvidgade kontaktförbud än särskilt utvidgade kontaktförbud. En möjlighet att besluta om större förbudsområden för både utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud kommer därför att få betydligt större genomslag än om en sådan ändring görs enbart för särskilt utvidgade kontaktförbud.

För det andra finns det en direkt koppling mellan förbudsområdenas storlek inbyggd i den lagtekniska konstruktionen. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud innebär ett förbud att uppehålla sig inom ett större område än vad som följer av bestämmelserna om utvidgat kontaktförbud. Förbudsområdets storlek vid ett utvidgat kontaktförbud utgör alltså utgångspunkten för förbudsområdets storlek vid ett särskilt utvidgat kontaktförbud. Denna koppling bör behållas. En möjlighet att besluta om större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud innebär indirekt ett utökat utrymme för att besluta om större förbudsområden för utvidgade kontaktförbud. Detta utrymme bör tas till vara för att säkerställa att utvidgade kontaktförbud kan tillgodose skyddspersonens behov av skydd i det enskilda fallet. En generell utvidgning av förbudsområdenas storlek ligger också i linje med lagens grundkonstruktion, som bygger på en successiv upptrappning av ingripandenivån.

För det tredje tycks tillämpningen av reglerna om utvidgade kontaktförbud ha blivit mer restriktiv än vad som ursprungligen avsågs. När lagen infördes uttalades att ett utvidgat förbud undantagsvis bör kunna omfatta ett något större område än en fastighet, t.ex. ett kvarter (prop. 1987/88:137 s. 16). När bestämmelserna om särskilt utvidgade förbud senare infördes uttalades emellertid att det normalt torde vara tillräckligt att förbudet gäller ett visst kvarter eller en viss stadsdel (prop. 2002/03:70 s. 72). Detta skulle kunna tas till intäkt för att förutsättningarna för ett särskilt utvidgat kontaktförbud bör vara uppfyllda om förbudsområdet ska omfatta ett större geografiskt område som t.ex. ett kvarter (jfr Dahlgren,

Prop. 2024/25:123 Lagen om kontaktförbud och lagen om europeisk skyddsorder [17 februari 2023, JUNO], kommentaren till 2 § lagen om kontaktförbud). *Åklagarmyndigheten* ger i sitt remissvar över utredningens betänkande också uttryck för uppfattningen att nuvarande lagstiftning inte tillåter att ett utvidgat kontaktförbud omfattar ett eller flera kvarter. Det kan knappast ha varit lagstiftarens avsikt att introduktionen av särskilt utvidgade kontaktförbud skulle begränsa möjligheterna att besluta om tillräckligt stora förbudsområden för utvidgade kontaktförbud. Redan på denna grund finns det alltså anledning att tydliggöra att förbudsområden för utvidgade kontaktförbud kan motsvara i vart fall ett kvarter.

För det fjärde kan utvidgade kontaktförbud, på samma sätt som särskilt utvidgade kontaktförbud, övervakas elektroniskt. Som Polismyndigheten har redogjort för under utredningen är det nödvändigt med större förbudsområden för att möjliggöra en effektiv elektronisk övervakning. Enligt myndigheten har gps-positioneringen en felmarginal på ungefär 25 meter. Det medför i kombination med de små förbudsområdena att den som kontaktförbudet gäller mot kan gå in i förbudsområdet och därefter framgångsrikt hävda att han eller hon befann sig precis på gränsen till området. Det undergräver kontaktförbudens effektivitet. Problematiken berör utvidgade kontaktförbud i samma utsträckning som särskilt utvidgade kontaktförbud. Om något torde problemet vara ännu större för utvidgade kontaktförbud, eftersom tanken är att de ska omfatta mindre geografiska områden än särskilt utvidgade kontaktförbud. Att möjliggöra större förbudsområden för utvidgade kontaktförbud skulle alltså bidra till en mer effektiv elektronisk övervakning.

Regeringen anser sammantaget att det finns starka skäl för att även utvidgade kontaktförbud bör kunna omfatta större geografiska områden. Som *Åklagarmyndigheten* påpekar gäller det även utvidgade kontaktförbud utan elektronisk övervakning.

Åtgärderna är proportionerliga

Regeringen anser alltså att det finns ett behov av att kunna besluta om större förbudsområden för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. En sådan förändring kan emellertid accepteras endast under förutsättning att den är förenlig med grundläggande fri- och rättigheter. Flera remissinstanser, bl.a. *JO*, *Justitiekanslern* och *Sveriges advokatsamfund*, lyfter särskilt att större förbudsområden innebär en inskränkning i rörelsefriheten.

Utgångspunkten bör enligt regeringens uppfattning vara att det är den som trakasserar eller på annat sätt utgör ett hot mot en annan person som ska få tåla inskränkningar i sin rörelsefrihet och inte den som trakasseras.

Som betonas i avsnitt 6.5 kan ett särskilt utvidgat kontaktförbud som omfattar ett större förbudsområde innebära en betydande inskränkning i rörelsefriheten, som i vissa fall kan aktualiseras utan att den som förbudet gäller mot har begått något brott. Syftet med att kunna besluta om större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud är att förebygga brott och att vid en särskilt allvarlig hotbild åstadkomma en ökad frihet och trygghet för skyddspersonen. Detta ändamål väger tungt. Dessutom får ett särskilt utvidgat kontaktförbud meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet

innebär för den mot vilken förbudet avses gälla. En möjlighet att besluta om större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud innebär sammantaget att brott kan förebyggas och att skyddet för den som riskerar att utsättas för brott förbättras. Åtgärden tjänar mot den bakgrunden ett syfte som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Den inskränkning i rörelsefriheten som större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud innebär får därför anses vara proportionerlig med hänsyn till det intresse som åtgärden avser att skydda.

Frågan om rörelsefriheten uppkommer även i förhållande till utvidgade kontaktförbud. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker promemorians förslag med hänvisning till att det utgör ett oproportionerligt intrång i rörelsefriheten. Ingen annan remissinstans motsätter sig förslaget, även om vissa av dem lyfter samma problematik. Ett utvidgat kontaktförbud som gäller ett större område som t.ex. en stadsdel kan, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, innebära en kännbar inskränkning i rörelsefriheten. Regeringen anser dock att det framstår som rimligt att den utsatte, i de fall som det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt, kan komma i åtnjutande av ett större fredat område än vad som är möjligt i dag. Samtidigt bör det betonas att ett utvidgat kontaktförbud inte bör meddelas annat än när det är påkallat med hänsyn till omständigheterna och inte heller utsträckas geografiskt längre än vad som är nödvändigt (prop. 1987/88:137 s. 16). För att ytterligare säkerställa att förbudsområdet inte blir större än nödvändigt föreslås nedan att ett utvidgat kontaktförbud ska få meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot. Större förbudsområden för utvidgade kontaktförbud innebär sammantaget att brott kan förebyggas och att skyddet för den som riskerar att utsättas för brott förbättras. Åtgärden tjänar mot den bakgrunden ett syfte som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. En möjlighet att besluta om större förbudsområden framstår som proportionerlig även när det gäller utvidgade kontaktförbud.

Regeringen anser mot denna bakgrund att en möjlighet att besluta om större förbudsområden för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud är förenlig med både regeringsformens och Europakonventionens krav på skydd för grundläggande fri- och rättigheter.

En möjlighet att besluta om större förbudsområden bör införas

Sammantaget bedömer regeringen att det bör vara möjligt att besluta om större förbudsområden för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. En sådan förändring godtas av en klar majoritet av remissinstanserna. När det gäller särskilt utvidgade kontaktförbud ligger det även i linje med ett tillkännagivande från riksdagen (bet. 2021/22:JuU8 punkt 11, rskr. 2021/22:39).

Jämställdhetsmyndigheten efterlyser en möjlighet att meddela ett kontaktförbud som innebär att en person inte får lämna ett visst område. Några överväganden om denna fråga är inte möjliga att göra inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Regeringen anser att det i vissa fall bör vara möjligt att låta ett särskilt utvidgat kontaktförbud omfatta ett större område som t.ex. en kommun. Som utredningen påpekar framstår det emellertid inte som lämpligt att använda ordet kommun i lagtexten. Det beror bl.a. på att kommuner varierar kraftigt i storlek. Att använda kommunbegreppet skulle därför kunna motverka syftet att förbudsområdets storlek ska bedömas utifrån skyddspersonens behov av skydd i det enskilda fallet. Utredningen bedömer att en bättre lösning är att i lagtexten ange att det när områdets storlek bestäms särskilt ska beaktas att skyddspersonens behov av skydd tillgodoses. En sådan utformning anknyter på ett tydligt sätt till risken för våld och andra övergrepp. Formuleringen ger även uttryck för att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska innebära ett reellt skydd. Genom att utgå från skyddsbehovet vid bedömningen av förbudsområdets storlek finns det utrymme för att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Det kan t.ex. handla om att förbudsområdet ska vara tillräckligt stort för att polisen ska kunna förhindra en person som träder in i förbudsområdet från att nå fram till skyddspersonen. Regeringen anser att den lösning som utredningen förordar framstår som ändamålsenlig. I lagtexten bör det därför anges att det när förbudsområdets storlek bestäms särskilt ska beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avses skydda tillgodoses.

Enligt nuvarande lydelse av lagtexten får ett särskilt utvidgat kontaktförbud omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. *Polismyndigheten* ifrågasätter om avsikten att möjliggöra större förbudsområden kan uppnås om man behåller uttrycket ”i anslutning till”. Enligt regeringens uppfattning innebär det aktuella uttrycket framför allt en begränsning i det avseendet att det måste finnas en koppling till sådana platser där skyddspersonen normalt vistas. Även ett område som ligger i anslutning till en viss plats bör alltså kunna ha en betydande storlek. Till detta kommer att regeringen även föreslår en ändring som möjliggör större förbudsområden för utvidgade kontaktförbud. Eftersom ett särskilt utvidgat kontaktförbud definitionsmässigt innebär förbud att uppehålla sig i ett större område än vad som följer av bestämmelserna om utvidgat kontaktförbud, innebär även den ändringen utökade möjligheter att besluta om större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud.

Sveriges advokatsamfund anser att förbudsområdets storlek bör bedömas utifrån objektiva kriterier och att det aldrig får röra sig om ett område som är större än nödvändigt på grund av resursbrist från statens sida. Regeringen anser att polisens utryckningstid i olika delar av landet kan vara en relevant omständighet vid bedömningen av hur stort förbudsområde som krävs för att tillgodose skyddspersonens behov av skydd. Det grundläggande kravet på proportionalitet måste dock alltid vara uppfyllt. I de fall polisens utryckningstid leder till ett orimligt stort förbudsområde, kan det vara motiverat att i stället säkerställa att skyddspersonen har möjlighet att på egen hand sätta sig i säkerhet vid en överträdelse.

Som *Södertörns tingsrätt* påpekar kan en skyddsperson ha skyddade kontaktuppgifter. Ett geografiskt avgränsat kontaktförbud kan då innebära att det blir känt var i landet han eller hon befinner sig. Frågan om ett

kontaktförbud i sådana fall är en lämplig skyddsåtgärd får avgöras i varje enskilt fall. Ett kontaktförbud får inte meddelas om skyddspersonen motsätter sig det.

Det framstår som rimligt att ta hänsyn till ett meddelat kontaktförbud när en person ska placeras på ett särskilt ungdomshem eller LVM-hem, vilket *Statens institutionsstyrelse* efterfrågar ett förtydligande av. I de fall som det är motiverat kan en kontakt behöva tas med åklagaren för att väcka frågan om beslutet om kontaktförbud bör ändras i något avseende. Enligt 3 § lagen om kontaktförbud ska ett kontaktförbud föras med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

Hur bestämmelserna om utvidgat kontaktförbud bör utformas

Ett utvidgat kontaktförbud innebär enligt lagtextens nuvarande lydelse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas. Frågan är hur bestämmelsen bör utformas för att markera att ett utvidgat kontaktförbud ska kunna omfatta ett större geografiskt område än i dag. *Polismyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* föreslår att uttrycket ”i närheten av” ersätts med uttrycket ”i anslutning till”. Det framstår dock som tveksamt om en sådan ändring rent språkligt kan sägas innebära en utvidgning. Ett annat alternativ är att byta ut uttrycket ”i närheten av” mot uttrycket ”inom ett eller flera områden kring”. På så sätt blir det tydligare att området inte behöver begränsas till platser i direkt anslutning till t.ex. en bostad, utan att det även kan vara fråga om ett större område som omger bostaden. Ett utvidgat kontaktförbud bör därför få avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas. Regeringen anser att bestämmelsen därmed blir tillräckligt tydlig för att säkerställa förutsebarhet och enhetlighet vid tillämpningen, vilket *Justitiekanslern* betonar vikten av.

Polismyndigheten och *Åklagarmyndigheten* efterfrågar förtydliganden när det gäller förbudsområdets storlek och vilka omständigheter som kan motivera ett större förbudsområde. Syftet med regeringens förslag är att möjliggöra större förbudsområden för utvidgade kontaktförbud. Som utgångspunkt bör förbudsområdet exempelvis kunna omfatta en eller flera fastigheter, ett eller flera kvarter eller i vissa fall ett större område än så, t.ex. en stadsdel. Den närmare avgränsningen bör göras utifrån skyddspersonens behov av skydd i det enskilda fallet. När det gäller utvidgade kontaktförbud torde det sällan vara möjligt att beakta polisens möjligheter att hindra en person som träder in i ett förbudsområde från att nå fram till skyddspersonen. Däremot kan det vara relevant att skyddspersonen inte ska behöva se den andra personen från sin bostad eller att skyddspersonen ska kunna lämna sin bostad utan att riskera att stöta ihop med den andra personen. Det kan också vara av betydelse att skyddspersonen har möjlighet att på egen hand sätta sig i säkerhet vid en överträdelse. Även andra omständigheter kan ha betydelse.

Enligt *Lagrådet* innebär förslaget att gränsen mot de särskilt utvidgade kontaktförbuden blir än mer flytande än vad den är enligt den nuvarande regleringen. Även *JO* anser att förslaget får anses medföra en inte

Prop. 2024/25:123 obetydlig överlappning mellan det förbudsområde som kan komma i fråga vid utvidgade respektive särskilt utvidgade kontaktförbud, vilket riskerar att skapa tillämpningssvårigheter. Enligt Brottsförebyggande rådets utvärdering av 2011 års lagändringar är förbudsområdena för utvidgade respektive särskilt utvidgade kontaktförbud på gruppnivå generellt sett lika stora (Brå 2015:3 s. 54). En betydande överlappning förekommer alltså redan med dagens reglering. Regeringen bedömer att överlappningen kommer att minska med de förslag som nu lämnas. Det är inte heller önskvärt att skillnaderna mellan de olika typerna av kontaktförbud blir så stora att det i vissa fall inte finns någon väl avvägd åtgärd att tillgå. En viss överlappning är alltså inte negativ. Sammantaget bedömer regeringen, till skillnad från JO, att förslagen innebär att lagens konstruktion med en successiv upptrappning av ingripandenivån blir tydligare än i dag.

Lagrådet väcker också frågan om det över huvud taget är ändamålsenligt att upprätthålla den hittillsvarande distinktionen mellan utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. *Lagrådet* har emellertid förståelse för att förslagen i detta lagstiftningsärende utgår från lagens befintliga struktur och terminologi. De skäl som anförs till stöd för att utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större ytor än i dag är enligt *Lagrådet* också övertygande i sak. *Lagrådet* godtar därför förslaget i aktuella delar men anser att det finns skäl för att i framtiden göra en bredare översyn av lagen i syfte att förenkla och förtydliga den i bl.a. nu berörda hänseenden.

Frågan om att slå ihop utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud har övervägts tidigare. Regeringen har då pekat på att en ordning som inte gör skillnad på de utvidgade kontaktförbudsformerna skulle kunna kritiserats för att inte säkerställa att de allra mest ingripande åtgärderna enbart används när det är nödvändigt. Besluten skulle alltså i vissa fall riskera att bli onödigt ingripande, se propositionen Elektronisk övervakning av kontaktförbud (prop. 2017/18:81 s. 15 och 16) och prop. 2010/11:45 s. 43 och 44. I denna proposition föreslås att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna meddelas som en förstahandsåtgärd, vilket redan i dag gäller för utvidgade kontaktförbud. Skillnaden mellan de utvidgade kontaktförbudsformerna blir i det avseendet alltså mindre. Det innebär att skälen för en sammanslagning blir något starkare. I motsatt riktning talar förslaget om större förbudsområden, eftersom det enligt regeringens bedömning kommer att innebära en minskad överlappning när det gäller förbudsområdenas storlek. Även den omständigheten att det föreslås bli möjligt att besluta om mycket stora förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud talar med viss styrka för att det även i fortsättningen bör ställas upp kvalificerande förutsättningar för sådana förbud. Regeringen anser sammantaget att förslagen i denna proposition inte i sig ger anledning att överge distinktionen mellan utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud.

Ett utvidgat kontaktförbud som gäller ett större område som t.ex. en stadsdel kan, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, innebära en kännbar inskränkning i rörelsefriheten. Proportionalitetskravet för särskilt utvidgade kontaktförbud bör därför gälla även för utvidgade kontaktförbud. Ett utvidgat kontaktförbud bör alltså få meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

Vid proportionalitetsbedömningen kan det, som *Åklagarmyndigheten* anger, beaktas att den som förbudet avses gälla mot bor och arbetar på en annan ort än skyddspersonen och därför endast i begränsad utsträckning påverkas av ett större förbudsområde.

I avsnitt 6.4 föreslås att lagens allmänna proportionalitetsbestämmelse ska flyttas till en egen paragraf. Av redaktionella skäl kan den särskilda proportionalitetsbestämmelsen för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud lämpligen sammanföras med den allmänna proportionalitetsbestämmelsen. Av den allmänna proportionalitetsbestämmelsen bör således framgå att ett kontaktförbud enligt lagen får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten eller det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

Att ett förbudsområde inte får vara större än nödvändigt följer av proportionalitetsbestämmelsen

Enligt nuvarande reglering får ett särskilt utvidgat kontaktförbud inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. I lagrådsremissen föreslogs, efter synpunkter från *JO*, att samma sak ska gälla för utvidgade kontaktförbud. *Lagrådet* lyfter fram att den bedömning som ska göras enligt den föreslagna proportionalitetsbestämmelsen indirekt omfattar även frågan om förbudsområdets storlek (prop. 2002/03:70 s. 72). De befintliga och i lagrådsremissen föreslagna föreskrifterna om att förbud inte får avse ett större område än nödvändigt kan enligt *Lagrådet* därför utgå. Detta följer i stället av proportionalitetsbestämmelsen. Regeringen instämmer i *Lagrådets* bedömning. Den nuvarande bestämmelsen om att ett särskilt utvidgat kontaktförbud inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt bör alltså tas bort.

Följändring i lagen om europeisk skyddsorder

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/99/EU av den 13 december 2011 om den europeiska skyddsordern har i Sverige genomförts genom lagen om europeisk skyddsorder. Regleringen innebär att ett kontaktförbud eller en motsvarande skyddsåtgärd som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas och verkställas i en annan medlemsstat, om den skyddsbehövande beger sig till den staten.

Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren enligt 3 kap. 5 § meddela den som skyddsordern gäller mot förbud att

1. besöka eller på annat sätt ta kontakt med den person som skyddsordern avses skydda eller att följa efter personen,
2. uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med den person som skyddsordern avses skydda,
3. uppehålla sig i närheten av en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller
4. uppehålla sig inom ett större område än som följer av ett förbud enligt tredje punkten.

Ett förbud enligt fjärde punkten får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den person som skyddsordern avses skydda har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas.

Uppräkningen av de olika förbud som kan meddelas för att verkställa en europeisk skyddsorder motsvarar de förbud som kan meddelas enligt 1–2 §§ lagen om kontaktförbud. Till skillnad från när ett kontaktförbud meddelas enligt lagen om kontaktförbud ska åklagaren inte göra någon prövning av om det finns något skyddsbehov, se propositionen Europeisk skyddsorder (prop. 2014/15:139 s. 86 och 87).

Regeringen föreslår nu att ett utvidgat kontaktförbud enligt lagen om kontaktförbud ska få avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den andra personen brukar vistas. Motsvarande ändring bör därför göras i 3 kap. 5 § första stycket 3 lagen om europeisk skyddsorder.

När det gäller särskilt utvidgat kontaktförbud föreslår regeringen att det när förbudsområdets storlek bestäms särskilt ska beaktas att skyddspersonens behov av skydd tillgodoses. Syftet är att det ska bli möjligt att besluta om större förbudsområden för särskilt utvidgade kontaktförbud. Utredningen föreslår att motsvarande tillägg ska göras i lagen om europeisk skyddsorder. Den avgränsning som gjordes när direktivet genomfördes innebar att de formella möjligheterna och begränsningarna fördes över från lagen om kontaktförbud till den nya lagen, men inte reglerna om proportionalitet eller vad som särskilt ska beaktas vid prövningen (jfr prop. 2014/15:139 s. 48 och 49). Det innebär bl.a. att det i lagen om europeisk skyddsorder inte anges att ett förbud som motsvarar ett särskilt utvidgat kontaktförbud inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt. Däremot framgår av ett uttalande i förarbetena att en sådan begränsning gäller (prop. 2014/15:139 s. 87). Regeringen anser att den nya regeln om vad som särskilt ska beaktas när förbudsområdets storlek bestäms lämpligen bör behandlas på samma sätt. Det bör alltså inte föras in någon motsvarande bestämmelse i lagen om europeisk skyddsorder. Eftersom lagen om europeisk skyddsorder måste tolkas i ljuset av lagen om kontaktförbud bedömer regeringen dock att ändringen i lagen om kontaktförbud innebär att det även blir möjligt att besluta om större förbudsområden för förbud enligt 3 kap. 5 § första stycket 4 lagen om europeisk skyddsorder.

6.7 Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning

Regeringens förslag: Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av kontaktförbud ska få registreras och tas fram i samband med att den övervakade träder in i eller vistas inom ett förbudsområde eller i samband med att en beslutad övervakning hindras eller försvåras.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av vistelseförbud enligt lagen om preventiva vistelseförbud ska få registreras och tas fram i samband med att den övervakade träder in i eller vistas inom ett förbudsområde eller i samband med att en beslutad övervakning hindras.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av kontaktförbud ska få registreras och tas fram när en beslutad övervakning försvåras.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det, däribland *Brottsförebyggande rådet*, *Hovrätten för Västra Sverige*, *JO*, *Justitiekanslern* och *Jönköpings tingsrätt*. *Brottsoffermyndigheten* anser att förslaget torde förbättra skyddet och minska risken för olägenheter för förföljda och trakasserade personer samt stärka lagens brottspreventiva funktion. *Polismyndigheten*, som tillstyrker förslaget, framhåller att det är av stor vikt att kunna göra en bredare analys av ett larm för att på så sätt kunna bedöma om larmet är korrekt, undvika onödiga uttryckningar och leda polisiära insatser rätt. Myndigheten påpekar att förslaget innebär att invändningar från den övervakade enkelt kan kontrolleras, vilket ytterst är en fråga om rättssäkerhet. *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* välkomnar förslaget eftersom det flyttar fokus och bevisbörda till den som har meddelats ett kontaktförbud, vilket är positivt ur ett brottsofferperspektiv.

Malmö tingsrätt ställer sig frågande till om det i samband med en händelse går att registrera och ta fram en retroaktiv position om det inte redan har registrerats en sådan position före händelsen. Tingsrätten anser även att det bör övervägas om det av lagtexten ska framgå att registrering och framtagning endast får göras i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs. *Sveriges advokatsamfund* anser att en utökad registrering av positionsuppgifter medför ett betydande intrång i den övervakades personliga integritet som varken är godtagbar i ett demokratiskt samhälle eller proportionerlig med hänsyn till det intresse som åtgärden avser att skydda. *Integritetsskyddsmyndigheten* anser att det är av stor vikt att det inom ramen för det fortsatta lagstiftningsarbetet görs en noggrann behovs- och integritetsanalys. Enligt myndigheten bör i integritetsanalysen ingå att överväga hur uppgifterna ska tas fram och behandlas i samband med att de tas fram retroaktivt och hur det förhåller sig till dataskyddslagstiftningen. Myndigheten ifrågasätter också om erfarenheten av användningen av preventiva vistelseförbud är tillräckligt stor för att genomföra den åtgärd som föreslås och anser att det bör övervägas om den föreslagna åtgärden kan införas under en tidsbegränsad period. *Polismyndigheten* framhåller att det fortsatt finns ett behov av att kunna ta fram uppgifter om den övervakades position när det finns en misstanke om att denne gjort sig skyldig till ett allvarligt brott.

Skälen för regeringens förslag

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av kontaktförbud

Utvidgade kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Särskilt utvidgade kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Syftet

Prop. 2024/25:123 med elektronisk övervakning är i första hand att ge polis och åklagare möjlighet att kontrollera att kontaktförbudet efterlevs. Den elektroniska övervakningen sker genom att den som har meddelats ett kontaktförbud bär en fotboja. När personen träder in i ett fredat område går ett larm om en överträdelse som kan ge skyddspersonen tid att sätta sig i säkerhet och polisen en möjlighet att ingripa. På så sätt skapas en möjlighet att förhindra att ytterligare brott begås utöver den redan begångna överträdelsen av kontaktförbudet. Ett annat syfte med elektronisk övervakning är att göra det möjligt att säkra bevis för att en överträdelse har skett, vilket i sig kan ha en avhållande effekt.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när den övervakade träder in i eller vistas inom förbudsområdet, eller när en beslutad elektronisk övervakning hindras (26 § lagen om kontaktförbud).

Uppgifter om den övervakades position vid försvårande av elektronisk övervakning

I avsnitt 8.2 föreslås att det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning ska utvidgas till att omfatta även beteenden som innebär försvårande av elektronisk övervakning. Som utredningen föreslår bör detta avspeglas i bestämmelsen om uppgifter om den övervakades position.

Det finns behov av utvidgade möjligheter att registrera och ta fram uppgifter

Polismyndigheten har under utredningen fört fram att det bör införas en möjlighet att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position i realtid och retroaktivt, utan krav på att den övervakade har trätt in i ett förbudsområde eller hindrar den elektroniska övervakningen. Myndigheten har även efterfrågat en möjlighet att ta fram uppgifter för andra ändamål än för att kontrollera att förbudet efterlevs, t.ex. när det finns en misstanke om att den övervakade har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott.

Utredningen påpekar att regeringen i tidigare lagstiftningsärenden har uttalat att uppgifter om den övervakades position inte bör få tas fram för något annat ändamål än för att kontrollera att den som förbudet gäller mot respekterar kontaktförbudet (prop. 2010/11:45 s. 56 och prop. 2017/18:81 s. 42). Att övervaka personen innan denne trätt in i förbudsområdet skulle innebära ett helt annat slags övervakning. Utredningen bedömer också att förslaget om större geografiska områden för särskilt utvidgade kontaktförbud kommer att innebära att många av de praktiska problemen kring bevisinsamling och positionering torde gå att hantera på ett väsentligt bättre sätt än i dag.

I remissvaret över utredningens betänkande framhåller Polismyndigheten att det finns ett konkret och påtagligt behov av att åtminstone utvidga möjligheterna att registrera och ta fram uppgifter vid elektronisk övervakning i samband med en överträdelse, ett hindrande eller ett försvårande.

Av Polismyndighetens redogörelse framgår att den nuvarande regleringen orsakar betydande praktiska problem. När ett larm går görs en

analys av om det är en överträdelse med risk för skyddspersonens säkerhet eller ett falsklarm. Enligt Polismyndigheten har gps-positioneringen en felmarginal på ungefär 25 meter. Att myndigheten är förhindrad att retroaktivt ta fram uppgifter om positionen hos den övervakade innan denne trädde in i förbudsområdet och att ta fram uppgifter efter det att personen har lämnat området medför att det är mycket svårt att få en helhetsbild av personens rörelsemönster. Det försämrar möjligheterna att bedöma om det är fråga om en faktisk överträdelse eller ett falsklarm. Det kan i sin tur leda till att skyddspersonen i onödan behöver kontaktas och sättas i säkerhet, vilket ofta skapar stor stress och rädsla. Den som förbudet gäller mot kan också behöva bli uppsökt av polis utan att ha gjort något fel. Att falsklarm inte kan identifieras som sådana orsakar också en onödig arbetsbelastning för Polismyndigheten. Vidare innebär begränsningarna i den nuvarande regleringen att det är svårt att kontrollera invändningar från den övervakade om att ett larm har orsakats av tekniska problem. När en elektronisk övervakning hindras eller försvåras kan det på motsvarande sätt finnas behov av att ta fram retroaktiva uppgifter.

Åtgärden är proportionerlig

Den lagändring som Polismyndigheten nu efterfrågar innebär att uppgifter ska få tas fram retroaktivt i samband med en överträdelse samt i direkt anslutning till att den övervakade har lämnat ett förbudsområde. Det är alltså inte fråga om att övervaka någon utan att det dessförinnan finns en indikation på att det faktiskt har skett en överträdelse. Vidare skulle övervakningen även i fortsättningen få ske endast i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs (jfr prop. 2010/11:45 s. 56). Som Polismyndigheten påpekar i sitt remissvar över betänkandet kan den problematik som dagens reglering innebär inte avhjälpas enbart genom att det blir möjligt att besluta om större förbudsområden.

En utvidgning av vilka positionsuppgifter som får registreras och tas fram i samband med ett larm skulle bidra till att säkerställa en effektiv elektronisk övervakning av kontaktförbud. Därigenom kan, som *Brottsoffermyndigheten* framhåller, brott förebyggas och skyddet för förföljda och trakasserade personer förbättras. Detta ändamål väger tungt. Samtidigt innebär en utvidgning oundvikligen ett ökat intrång i den övervakades personliga integritet. Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. En utvidgad möjlighet att registrera och ta fram uppgifter skulle innebära ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som avses i bestämmelsen i regeringsformen. Det bör beaktas att elektronisk övervakning endast kan komma i fråga vid utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. Kraven för att sådana förbud ska få meddelas är högt ställda. Elektronisk övervakning används oftast i fråga om personer som tidigare har överträtt ett kontaktförbud eller som annars bedöms utgöra en särskilt allvarlig risk för skyddspersonen. Regeringen anser mot denna bakgrund, till skillnad från *Sveriges advokatsamfund*, att begränsningen av

skyddet i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen som en utvidgning skulle innebära är proportionerlig med hänsyn till det intresse som åtgärden avser att skydda. En viss utvidgning av möjligheterna att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position är sammanfattningsvis förenlig med både regeringsformens och Europa-konventionens krav på skydd för den enskildes personliga integritet.

Integritetsskyddsmyndigheten lyfter frågan om förslaget förenlighet med dataskyddslagstiftningen. Polismyndigheten har redan i dag en möjlighet att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning. Övervakningen får ske endast i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs (prop. 2010/11:45 s. 56). Promemorians förslag innebär en viss utökning av den befintliga personuppgiftsbehandlingen. Av 27 § lagen om kontaktförbud framgår att uppgifter om den övervakades position får bevaras i högst två månader och att uppgifterna omedelbart ska förstöras när de inte längre får bevaras. Regeringen anser att dessa bestämmelser tillsammans med övrig dataskyddsreglering, t.ex. brottsdatalagen och lagen om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område, utgör ett ändamålsenligt skydd av den enskildes personliga integritet vid elektronisk övervakning av kontaktförbud.

Sammantaget bedömer regeringen att möjligheten att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av kontaktförbud bör utvidgas. Utvidgningen bör begränsas till uppgifter om den övervakades position omedelbart innan denne trädde in i förbudsområdet och omedelbart efter det att personen har lämnat området samt motsvarande uppgifter när en beslutad övervakning hindras eller försvåras.

Hur bestämmelsen bör utformas

Nästa fråga är hur en utvidgad reglering lämpligen bör utformas. Ett tänkbart alternativ är att i lagtexten ange en bortre gräns, tidsmässig eller avståndsmässig, för vilka uppgifter som får tas fram i samband med en överträdelse. En sådan lösning har vissa fördelar från integritetssynpunkt. Det är dock svårt att bedöma om en sådan avgränsning kan tillämpas i praktiken med den teknik som nu finns tillgänglig. En sådan reglering riskerar också att ge upphov till praktiska problem på liknande sätt som den nuvarande regleringen. Regeringen bedömer därför att regleringen bör medge ett visst mått av flexibilitet, samtidigt som den bör vara tydligt avgränsad till situationer där det finns indikationer på en överträdelse. Det bör i detta sammanhang beaktas att det ligger en allmän begränsning i att övervakningen endast får ske i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs (prop. 2010/11:45 s. 56).

Promemorians förslag innebär att uppgifter om den övervakades position ska få registreras och tas fram i samband med att den övervakade träder in i eller vistas inom ett förbudsområde eller i samband med att en beslutad övervakning hindras eller försvåras. *Malmö tingsrätt* ställer sig frågande till om det i samband med en händelse går att registrera och ta fram en retroaktiv positionsuppgift, om det inte redan har registrerats en sådan uppgift före händelsen. För att den elektroniska övervakningen tekniskt ska fungera krävs att den komponent som den övervakade bär, dvs. fotbojan, kan kommunicera med larmsystemet och på så sätt kan

framkalla en reaktion när den övervakade träder in i ett förbudsområde. Polismyndigheten har ingen åtkomst till uppgifter om den övervakades position innan ett larm går. Det är först i händelse av ett larm som möjligheten att se den övervakades position öppnas upp för myndigheten som därefter kan registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position. En utvidgad möjlighet att hantera uppgifter om den övervakades position kan lämpligen kombineras med tekniska begränsningar i fråga om vilka uppgifter som görs åtkomliga i samband med en överträdelse. Regeringen anser mot denna bakgrund att promemorians förslag är ändamålsenligt utformat och bör läggas till grund för lagstiftning.

Malmö tingsrätt anser att det bör övervägas om det av lagtexten ska framgå att registrering och framtagning endast får göras i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs. Regeringen anser att bestämmelsen om när uppgifter får registreras och tas fram tillräckligt tydligt ger uttryck för denna ändamålsbegränsning, jfr propositionen Preventiva vistelseförbud (prop. 2023/24:57 s. 61).

Polismyndigheten framhåller att det fortsatt finns ett behov av att kunna ta fram uppgifter om den övervakades position när det finns en misstanke om att denne gjort sig skyldig till ett allvarligt brott. Denna synpunkt kan inte tillgodoses i detta lagstiftningsärende.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av preventiva vistelseförbud

Enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud får en person förbjudas att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar eller motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem samt i fordon på allmän plats (1 §). Ett vistelseförbud får under vissa förutsättningar förenas med villkor om elektronisk övervakning (7 §). Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när den övervakade träder in i eller vistas inom förbudsområdet, eller när en beslutad elektronisk övervakning hindras (31 §). Bestämmelsen om uppgifter om den övervakades position motsvarar 26 § lagen om kontaktförbud.

Det finns starka skäl som talar för en utvidgad reglering även när det gäller vistelseförbud. Ett vistelseförbud syftar till att förebygga och förhindra brottslighet som begås i det offentliga rummet. Elektronisk övervakning av vistelseförbud är förbehållet de allvarligaste fallen och syftar till att kontrollera att den som har meddelats förbudet följer det. Det är därför nödvändigt att polisen vid ett larm snabbt kan bedöma om det är fråga om en överträdelse eller om larmet kan förklaras av tekniska problem. Tillgång till uppgifter om den övervakades position innan denne trädde in i förbudsområdet och efter att personen har lämnat området innebär att underlaget för polisens bedömningar förbättras. En effektiv elektronisk övervakning kan bidra till att förhindra allvarlig brottslighet som skjutningar och sprängdåd. En utökad tillgång till uppgifter förbättrar också möjligheterna att kontrollera invändningar från den övervakade om att larmet har orsakats av tekniska problem.

Möjligheten att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av vistelseförbud bör därför utvidgas. På motsvarande sätt som föreslås när det gäller kontaktförbud bör

uppgifter om den övervakades position få registreras och tas fram i samband med att den som förbudet gäller mot träder in i eller vistas inom ett förbudsområde eller en beslutad övervakning hindras. I lagen om preventiva vistelseförbud föreskrivs inte något straffansvar för försvårande av elektronisk övervakning. I konsekvens med det bör bestämmelsen om uppgifter om den övervakades position inte heller omfatta den situationen. Regeringen finner inte anledning att föreslå en tidsbegränsad reglering, något som efterfrågas av *Integritetsskyddsmyndigheten*.

6.8 Några andra frågor om elektronisk övervakning

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en möjlighet att förena ordinära kontaktförbud eller kontaktförbud avseende gemensam bostad med villkor om elektronisk övervakning.

Det bör inte vara obligatoriskt med elektronisk övervakning vid kontaktförbud som meddelas på grund av allvarliga brott i nära relationer.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser instämmer i utredningens bedömning eller har inga synpunkter på den. *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)* anser att det inte bör vara möjligt att förena ett ordinärt kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning, men lyfter att det finns skäl att överväga en sådan möjlighet för kontaktförbud avseende gemensam bostad. *Barnombudsmannen* har förståelse för att det också vid kontaktförbud som meddelas på grund av allvarligare brott i nära relationer måste finnas ett utrymme för att ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet och att det medför att elektronisk övervakning inte bör vara obligatorisk. *GAPF* anser att elektronisk övervakning bör vara obligatorisk vid kontaktförbud som meddelas på grund av allvarliga brott i nära relationer eller hedersrelaterad brottslighet, särskilt mot bakgrund av risken för återfall i brott. *Sveriges kvinnoorganisationer* anser att det bör vara möjligt att förena ordinära kontaktförbud och kontaktförbud avseende gemensam bostad med elektronisk övervakning. *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* föreslår att en individuell bedömning skulle kunna göras utifrån ett omvänt perspektiv, där utgångspunkten är att elektronisk övervakning ska användas för att skydda skyddspersonens fri- och rättigheter och att särskilda skäl bör finnas för att inte använda elektronisk övervakning.

Skälen för regeringens bedömning: Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om elektronisk övervakning av kontaktförbud (bet. 2021/22:JuU8 punkt 10, rskr. 2021/22:39). Av tillkännagivandet följer bl.a. att elektronisk övervakning bör användas oftare. Regeringen bör tillsätta en utredning med inriktingen att elektronisk övervakning alltid bör kunna meddelas i samband med kontaktförbud. Det bör därvid övervägas om elektronisk övervakning ska vara obligatorisk vid kontaktförbud med anledning av allvarligare brott i nära relation (bet. 2021/22 JuU8 s. 24).

Elektronisk övervakning förstärker de preventiva effekterna av ett kontaktförbud och ökar möjligheterna till bevissäkring vid överträdelse. Det framstår dock inte som proportionerligt och inte heller som ändamålsenligt att införa en möjlighet att övervaka även ordinära kontaktförbud och kontaktförbud avseende gemensam bostad elektroniskt, bl.a. eftersom elektronisk övervakning enbart skyddar mot fysiska överträdelse. Dessutom finns det praktiska och kostnadsmässiga aspekter som talar mot att utvidga användningsområdet på det sättet. Regeringen bedömer därför, till skillnad från *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)* och *Sveriges kvinnoorganisationer*, att elektronisk övervakning även i fortsättningen bör kunna användas enbart vid utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud.

Rättssäkerhetsskäl och praktiska aspekter talar starkt för att det även i fortsättningen bör vara möjligt att ta hänsyn till omständigheter som talar mot att förena ett kontaktförbud med elektronisk övervakning. Regeringen bedömer därför, till skillnad från *GAPF*, att det inte bör vara obligatoriskt med elektronisk övervakning vid kontaktförbud som meddelas på grund av allvarligare brott i nära relationer.

Däremot anser regeringen, i likhet med vad som anförs i riksdagens tillkännagivande, att elektronisk övervakning bör användas oftare. I detta lagstiftningsärende lämnas ett flertal förslag som bidrar till en ökad användning av elektronisk övervakning. Förslagen om att införa nya grunder för kontaktförbud (avsnitt 6.1 och 6.2) och om att fler omständigheter ska beaktas vid riskbedömningen (avsnitt 6.3) innebär utökade möjligheter att meddela ordinära, utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. Eftersom utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud kan förenas med elektronisk övervakning, kan förslagen väntas leda till en ökad användning av elektronisk övervakning. Detsamma gäller förslaget om att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna beslutas som en förstahandsåtgärd (avsnitt 6.5), eftersom ett sådant förbud som huvudregel ska förenas med elektronisk övervakning. Till detta kommer förslagen om att utöka det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning och att skärpa straffet (avsnitt 8.2) och om att utöka Polismyndighetens möjligheter att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning (avsnitt 6.7). Dessa förslag kan förväntas leda till en mer effektiv elektronisk övervakning, vilket i sig kan bidra till att elektronisk övervakning används i fler fall.

Regeringen anser att riksdagens tillkännagivande (bet. 2021/22:JuU8 punkt 10, rskr. 2021/22:39) tillgodoses genom uppdraget att se över kontaktförbudslagstiftningen (dir. 2022:114) samt förslagen i avsnitt 6.1–6.3, 6.5, 6.7 och 8.2.

En mer effektiv och rättssäker handläggning

7.1 Ingen ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätten

Regeringens förslag: I ärenden om kontaktförbud ska tingsrätten inte behöva hålla sammanträde på begäran av en part om det är uppenbart obehövligt. Detta ska dock inte gälla i ärenden om kontaktförbud avseende gemensam bostad.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, däribland JO, Södertörns tingsrätt och Åklagarmyndigheten, tillstyrker utredningens förslag eller har inget att invända mot det. Malmö tingsrätt anser att en begäran om sammanträde behöver kunna avslås i vissa fall, särskilt när en person initierar ärenden vid upprepade tillfällen i trakasserande syfte. Sveriges kvinnoorganisationer och Umeå kommun påpekar att det i vissa fall begärs sammanträde i tingsrätten enbart som ett led i fortsatta trakasserier mot en skyddsperson. Roks anser att ett sammanträde inför rätten bör undvikas om ett sådant inte är oundgängligen nödvändigt. Umeå tingsrätt instämmer i utredningens bedömning att förslaget är förenligt med artikel 6 i Europakonventionen.

Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget eftersom det snart sagt aldrig kan anses obehövligt med ett sammanträde om det påkallas av någon part. Om en möjlighet att underlåta att hålla sammanträde införs, bör den enligt advokatsamfundet begränsas till vissa typer av ordinära kontaktförbud.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering ger en ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätten

I ett ärende om kontaktförbud ska enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud sammanträde alltid hållas inför rätten om någon part begär det. När det gäller kontaktförbud avseende gemensam bostad ska rätten hålla sammanträde även utan särskild begäran (19 §). Bestämmelserna gäller för handläggningen i tingsrätten (rättsfallet NJA 2005 s. 697). För hovrätten gäller i stället 14 § lagen (1996:242) om domstolsärenden, vilken ger ett visst utrymme för att avslå en begäran om sammanträde.

Den ovillkorliga rätten till sammanträde har i förarbetena motiverats med att ett kontaktförbud är en ingripande åtgärd och att ett sådant förbud normalt inte bör meddelas utan att den som åläggs förbudet har beretts tillfälle att framföra sina synpunkter. För att domstolen ska få ett fullgott underlag för sin bedömning är det värdefullt om parterna, i den mån de vill, muntligen får lägga fram sin syn på ett eventuellt förbud (prop. 1987/88:137 s. 31).

Rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 i Europakonventionen innebär att det i princip finns en rätt att höras muntligen när det är fråga om prövning av frågor om civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse om brott. Av Europadomstolens praxis framgår dock att det i undantagsfall kan vara berättigat att avstå från en muntlig förhandling (Europadomstolens dom den 8 februari 2005 i målet Miller mot Sverige, punkt 29 och 30). En prövning av ett beslut om kontaktförbud måste anses angå den berördes civila rättigheter och skyldigheter i Europakonventionens mening, under förutsättning att det är fråga om en reell och seriös tvist (rättsfallet NJA 2020 s. 1061 punkt 17–22).

Enligt 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen ska en rättegång genomföras rättvist och inom skälig tid. Enligt uttalanden i förarbetena omfattar bestämmelsen varje rättegång i domstol, dvs. utan begränsning till mål som gäller civila rättigheter och skyldigheter eller anklagelser om brott. Principerna för en rättvis rättegång innefattar bl.a. en rätt för en part att bli hörd inför domstolen och därmed få möjlighet att lägga fram sin sak. Rätten till muntlighet kan emellertid i viss utsträckning begränsas, se propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80 s. 160 och 162).

Rätten till sammanträde bör inte vara ovillkorlig

Ärenden om kontaktförbud har straffrättsliga inslag. Ett beslut om kontaktförbud innebär ett intrång för den som förbudet gäller mot och uppgifter om beslutet förs in i belastningsregistret. Både den som ett förbud avses gälla mot och den som har ansökt om ett förbud kan ha starka skäl att få lägga fram sina argument muntligen vid en överprövning i domstol. Vidare kan ett sammanträde i domstolen ofta vara till fördel för utredningen. Dessa omständigheter talar, till skillnad från vad Roks är inne på, för att parterna alltså bör ha en stark rätt till sammanträde i ärenden om kontaktförbud. Det kan emellertid ifrågasättas om den rätten behöver vara absolut eller om det i stället bör finnas ett utrymme för att i undantagsfall avslå en begäran om sammanträde.

Genom utredningens kontakter med åklagare har det kommit fram att det förekommer att sammanträde begärs i tingsrätten enbart som ett led i fortsatta trakasserier av en skyddsperson eller i andra fall för att fortsätta att driva frågan om en helt obefogad begäran om kontaktförbud. Även Sveriges kvinnoorganisationer och Umeå kommun understryker att en begäran om sammanträde kan utgöra ett led i fortsatta trakasserier mot en motpart. Som Malmö tingsrätt påpekar bör en begäran om sammanträde kunna avslås om en person initierar ärenden vid upprepade tillfällen i trakasserande syfte. Den ovillkorliga rätten till sammanträde kan också leda till att domstolarnas och åklagarväsendets resurser används på ett ineffektivt sätt.

Frågor om kontaktförbud ska enligt lag handläggas skyndsamt. Den brådskande naturen utgör i normala fall inte ett skäl mot att hålla sammanträde. I de fall en begäran om sammanträde syftar till att förhålla handläggningen är det dock viktigt att domstolen har tillräckliga verktyg för att motverka att ett slutligt avgörande fördröjs.

I lagstiftningen finns det flera exempel på regler som ger utrymme för domstolarna att underlåta att hålla sammanträde på begäran av en part,

Prop. 2024/25:123 även när det gäller prövning av civila rättigheter och skyldigheter. Både lagen om domstolsärenden och förvaltningsprocesslagen (1971:291) innehåller sådana undantagsbestämmelser. JO har också ifrågasatt om rätten till sammanträde i ärenden om kontaktförbud bör vara ovillkorlig och om den skillnad i detta avseende som finns mellan lagen om kontaktförbud och lagen om domstolsärenden är sakligt motiverad (JO:s beslut den 24 februari 2022, dnr 2763-2021).

Sveriges advokatsamfund, som avstyrker utredningens förslag, anser att det snart sagt aldrig kan anses obehövt med ett sammanträde om det påkallas av någon part. Enligt advokatsamfundet bör individens rättigheter inte riskeras för att uppnå en ökad effektivitet. Regeringen vill framhålla att en förändrad reglering i detta avseende inte främst är motiverad av effektivitetsskäl. I stället handlar det i första hand om att skydda enskilda parter från att behöva inställa sig till sammanträden som inte är sakligt motiverade. Vidare anser regeringen att det är möjligt att utforma regleringen på ett sådant sätt att den inte kommer i konflikt med rätten till en rättvis rättegång.

Regeringen anser sammantaget att det bör vara möjligt för tingsrätten att i vissa fall avslå en parts begäran om sammanträde. Med hänsyn till kontaktförbuds ingripande karaktär bör utrymmet för att avslå en sådan begäran emellertid vara tydligt avgränsat. En begäran bör därför kunna avslås endast om ett sammanträde framstår som uppenbart obehövt. Regeringen bedömer att en sådan reglering är förenlig med rätten till en rättvis rättegång enligt regeringsformen och, vilket *Umeå tingsrätt* särskilt lyfter, enligt Europakonventionen. Samma bedömning har tidigare gjorts när det gäller motsvarande bestämmelse i 9 § förvaltningsprocesslagen, se propositionen Stärkt rättssäkerhet i de allmänna förvaltningsdomstolarna (prop. 2017/18:279 s. 36 och 37). Tingsrätten bör alltså vara skyldig att hålla sammanträde om någon part begär det och det inte är uppenbart obehövt.

Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* anser regeringen att möjligheten att avslå en begäran om sammanträde inte bör begränsas till vissa typer av ordinära kontaktförbud. Även när det gäller exempelvis utvidgade kontaktförbud kan det finnas situationer då det är uppenbart obehövt att hålla sammanträde. Den omständigheten att det är fråga om ett mer ingripande förbud bör dock kunna vägas in vid bedömningen av om ett sammanträde framstår som uppenbart obehövt.

Av Högsta domstolens avgörande NJA 2005 s. 697 framgår att 19 § lagen om kontaktförbud enbart är tillämplig i tingsrätten. Detta bör förtydligas genom att ordet tingsrätten används i paragrafens första stycke.

Kontaktförbud avseende gemensam bostad

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten hålla sammanträde även utan särskild begäran. Som skäl för detta har anförts att ett sådant förbud är särskilt ingripande till sin natur. Det har därför ansetts motiverat att uppställa ett krav på muntlig handläggning med särskilda tidsfrister för förfarandet. Vidare har det bedömts vara till gagn för prövningen av beslutet om rätten muntligen kan ställa frågor direkt till berörda parter (prop. 2002/03:70

s. 44). Regeringen instämmer i utredningens bedömning att denna Prop. 2024/25:123 reglering bör behållas.

7.2 Förbättrade möjligheter att delge beslut om kontaktförbud

Regeringens förslag: Om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa, ska husrannsakan få göras för att söka efter den som ska delges ett beslut om kontaktförbud. Husrannsakan ska få göras i den eftersöktes bostad eller i något annat hus, rum eller slutet förvaringsställe som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Detsamma ska gälla en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, ska husrannsakan få göras även hos den personen. Vid husrannsakan ska vissa av rättegångsbalkens bestämmelser om husrannsakan tillämpas.

Ett beslut om husrannsakan för delgivning ska kunna meddelas av åklagaren eller rätten. Rätten ska få ta upp frågan om husrannsakan självant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna, däribland *Brottsförebyggande rådet* och *JO*, välkomnar förslaget eller har inga synpunkter på det. *Polismyndigheten* påpekar att förslaget kan öka förutsättningarna för att delge en person som medvetet håller sig undan delgivning. *Roks* anser att det är bra att obstruerande agerande från den person som förbudet avses gälla mot kan bemötas mer kraftfullt. Enligt *Sveriges kvinnoorganisationer* är det viktigt att ett beslut om kontaktförbud börjar gälla så snart som möjligt och att den person som förbudet avses gälla mot hindras från att förhåla processen. *Åklagarmyndigheten* anser att det bör övervägas om möjligheterna att använda tvångsmedel vid handläggning av kontaktförbud bör samlas i en paragraf.

Sveriges advokatsamfund, som avstyrker förslaget, anser att husrannsakan inte bör få användas om det finns mindre ingripande sätt att delge en person, t.ex. genom surrogatdelgivning eller spikning. Eftersom det är fråga om delgivning av ett beslut om ett individuellt straffsanktionerat förbud, är det enligt advokatsamfundet inte heller proportionerligt att kränka t.ex. en familjemedlems personliga integritet och skydd mot det allmänna enligt 2 kap. 6 § regeringsformen. *Södertörns tingsrätt* efterfrågar ett förtydligande av i vilka situationer som frågan om husrannsakan för delgivning kan aktualiseras hos domstolen. Tingsrätten påpekar också att bestämmelsen kan tolkas som att åklagaren kan meddela beslut om husrannsakan för delgivning även om frågan om kontaktförbud prövas av rätten.

Beslut om kontaktförbud ska delges

Enligt 5 § lagen om kontaktförbud ska ett beslut om kontaktförbud delges den som förbudet avses gälla mot. Delgivning av beslutet ska ske i den ordning som föreskrivs i delgivningslagen (2010:1932). Delgivning enligt 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen får dock inte användas. De bestämmelserna handlar om surrogatdelgivning och spikning i samband med stämningsmannadelgivning samt kungörelsedelgivning. Tillgänglighetsdelgivning enligt 52–54 §§ delgivningslagen får inte heller användas.

Möjligheten att göra husrannsakan för delgivning är i dag förbehållen de fall där en tilltalad i brottmål ska delges en stämning eller en kallelse till förhandling (28 kap. 2 § rättegångsbalken). En förutsättning är att försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa.

Ett beslut om kontaktförbud gäller omedelbart, om inte annat bestäms. En förutsättning för att straffansvar ska kunna inträda vid en överträdelse är dock att beslutet har delgetts den som förbudet avses gälla mot. Det är därför viktigt att myndigheterna har effektiva verktyg för delgivning. Att använda tvångsmedlet husrannsakan skulle kunna utgöra en effektiv åtgärd för att nå den som undanhåller sig delgivning. Det finns därför anledning att överväga om husrannsakan bör få användas för delgivning av beslut om kontaktförbud.

Det finns behov av förbättrade möjligheter att delge beslut om kontaktförbud

I en rapport från Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har polisen betonat svårigheterna kring att söka upp den som har meddelats ett kontaktförbud för delgivning. Polisens erfarenhet är att personen i detta läge ofta håller sig undan (Kontaktförbud – en kartläggning av tillämpningen med synpunkter på iakttagelserna, Granskningsrapport 2020 och Tillsynsrapport 2020:1, s. 42). Flera av de åklagare som utredningen intervjuat har också påtalat att det är vanligt att personer medvetet försöker undandra sig både förhör och delgivning av beslut.

För att undvika delgivningsproblem torde det många gånger vara lämpligt att delge ett beslut i samband med att det hålls förhör med den som förbudet avses gälla mot. När det gäller frihetsberövade personer bör ett beslut om kontaktförbud ofta kunna meddelas och delges innan personen frigges.

I vissa situationer är det emellertid inte möjligt att meddela ett beslut om kontaktförbud i samband med ett förhör eller inför att en person ska frigges från ett frihetsberövande. Det kan t.ex. bero på att det finns behov av att komplettera utredningen. Om den som kontaktförbudet avses gälla mot har för avsikt att undandra sig delgivning är det normalt sett inte möjligt att delge honom eller henne genom vanlig eller muntlig delgivning. Inte heller stämningsmannadelgivning är i sådana fall en tillräckligt effektiv åtgärd, eftersom en stämningsman inte har befogenhet att använda tvång för att bereda sig tillträde till en bostad där den eftersökte vistas (jfr 46 § delgivningslagen). Om stämningsmannen vet att den eftersökte befinner sig i t.ex. en lägenhet men vägrar öppna dörren, finns det för närvarande inget verksamt medel för att genomföra delgivningen.

Det är inte acceptabelt att den som har meddelats ett kontaktförbud kan hindra den straffrättsliga verkan av beslutet från att inträda genom att undandra sig delgivning. Som *Roks* påpekar behöver ett sådant obstruerande beteende kunna bemötas mer kraftfullt. Dessutom är syftet med ett kontaktförbud att skydda en person som riskerar att utsättas för brott eller allvarliga trakasserier. Genom att beslutet delges får den som har meddelats förbudet information om beslutets innehåll och vilken påföljd som en överträdelse av förbudet kan medföra. Delgivning är därför en förutsättning för att ett kontaktförbud ska kunna fylla sin brottspreventiva funktion.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns ett behov av förbättrade möjligheter att delge beslut om kontaktförbud.

Husrannsakan för delgivning av beslut om kontaktförbud skulle vara en effektiv åtgärd

Husrannsakan är ett straffprocessuellt tvångsmedel som regleras i rättegångsbalken. Tvångsmedlet husrannsakan kan användas inom ramen för en förundersökning, antingen för att söka efter föremål (s.k. reell husrannsakan) eller för att söka efter en person (s.k. personell husrannsakan). Husrannsakan får under vissa förutsättningar även användas i syfte att delge den som är tilltalad i ett brottmål. Möjligheten till husrannsakan för delgivning har motiverats med att det inte kan godtas att en person som är misstänkt för brott ska kunna undandra sig lagföring och straff genom att hålla sig undan delgivning, och att det därför krävs verksamma medel för att genomföra delgivning även i sådana fall, se propositionen om effektivare delgivning (prop. 1984/85:109 s. 57).

Även utanför det rent straffprocessuella området förekommer tvångsmedlet husrannsakan. Polisen får med stöd av 20 § polislagen (1984:387) i vissa fall genomföra husrannsakan i syfte att söka efter en person eller ett föremål som ska omhändertas, t.ex. vid tagande av förvar av utlänning enligt 10 kap. 1 § utlänningslagen (2005:716), hämtning av barn enligt 21 kap. 3 § föräldrabalken eller omhändertagande av skjutvapen enligt 6 kap. 4 § vapenlagen (1996:67).

Regeringen bedömer, i likhet med *Polismyndigheten*, att en möjlighet att göra husrannsakan för delgivning av beslut om kontaktförbud skulle öka förutsättningarna för att delge personer som medvetet håller sig undan delgivning.

Åtgärden är proportionerlig

Husrannsakan för delgivning är alltså ett tvångsmedel som i dag bara kan beslutas i straffprocessuella sammanhang. Ärenden om kontaktförbud har dock tydliga straffrättsliga inslag och det är sedan tidigare tillåtet att i viss utsträckning använda tvångsmedel i en utredning om kontaktförbud. Exempelvis kan åklagaren besluta att hämta den som förbudet avses gälla mot till förhör (9 § lagen om kontaktförbud och 23 kap. 7 § rättegångsbalken). Att husrannsakan för delgivning endast förekommer i brottmål talar därför inte mot att införa en motsvarande möjlighet i ärenden om kontaktförbud. I stället talar samma skäl som motiverar att husrannsakan för delgivning är tillåtet i brottmål för att husrannsakan bör få användas även för att delge ett beslut om kontaktförbud.

Vid bedömningen av om det bör införas en möjlighet att göra husrannsakan för att delge ett beslut om kontaktförbud bör det först övervägas om det är möjligt att uppnå samma resultat med andra mindre ingripande medel. *Sveriges advokatsamfund* tar i det sammanhanget upp möjligheten att använda exempelvis surrogatdelgivning eller spikning. Enligt rättegångsbalkens reglering om delgivning av stämning i brottmål är utgångspunkten att delgivning inte får ske på annat sätt än genom att handlingen överlämnas till den tilltalade personligen (NJA II 1943 s. 431). Numera är det visserligen möjligt att under vissa förutsättningar delge stämning i brottmål genom exempelvis förenklad delgivning eller tillgänglighetsdelgivning. Surrogatdelgivning, spikning eller kungörelse-delgivning får emellertid inte användas (33 kap. 6 § rättegångsbalken). Av rättssäkerhetsskäl bör motsvarande begränsning även i fortsättningen gälla för delgivning av beslut om kontaktförbud. En möjlighet att i vissa fall använda tvångsmedlet husrannsakan i delgivningssyfte framstår sammantaget som det enda alternativet för att uppnå det avsedda syftet, dvs. att öka förutsättningarna för att delge personer som avsiktligt försöker undandra sig delgivning av beslut om kontaktförbud.

Var och en är enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen gentemot det allmänna skyddad mot husrannsakan. Skälen för att begränsa den enskildas skydd mot husrannsakan när det kommer till delgivning av beslut om kontaktförbud är hänförliga till intresset av att förebygga brott, vilket utgör ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Det utgör även ett godtagbart ändamål för att begränsa den enskildes rätt till privatliv och till sitt hem enligt artikel 8 i Europakonventionen.

Frågan är därefter om den inskränkning av enskildas rättigheter som en utvidgning av tillämpningsområdet för husrannsakan innebär är proportionerlig. När husrannsakan genomförs i en bostad måste integritetskränkningen betraktas som påtaglig. Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar kan åtgärden även drabba t.ex. en familjemedlem till den eftersökte. Det måste därför finnas starka skäl för att det ska anses godtagbart att utvidga tillämpningsområdet för sådan tvångsmedels-användning. En person som är föremål för ett kontaktförbud kan genom att undandra sig delgivning fortsätta att förfölja och trakassera skyddspersonen utan att det är möjligt att lagföra honom eller henne för överträdelse av kontaktförbudet. Ett snabbt och effektivt delgivnings-förfarande är alltså, som *Sveriges kvinnoorganisationer* framhåller, av stor betydelse för kontaktförbudets funktion. På ett allmänt plan är det även viktigt för att upprätthålla tilltron till rättsordningen. Den tilltron undergrävs om den som åläggs något, i detta fall ett beslut som syftar till att skydda en annan person från trakasserier, kan förhindra beslutets verkningar genom att hålla sig undan delgivning. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att begränsningen av skyddet i 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen som en möjlighet till husrannsakan för delgivning innebär är proportionerligt med hänsyn till det intresse som åtgärden avser att skydda. En sådan möjlighet skulle sammanfattningsvis vara förenlig med både regeringsformens krav på skydd mot husrannsakan och Europakonventionens krav på skydd för den enskildes rätt till privatliv och sitt hem.

Regeringen anser sammantaget att det bör införas en möjlighet att göra husrannsakan för delgivning av beslut om kontaktförbud.

Regleringen bör utformas med 28 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken och 20 § polislagen som förebild. Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar bör husrannsakan inte få användas om det finns mindre ingripande sätt att delge ett beslut om kontaktförbud. På samma sätt som i brottmål bör en grundläggande förutsättning för husrannsakan för delgivning därför vara att försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa. För att söka efter den som ska delges ett beslut om kontaktförbud bör husrannsakan i sådana fall få göras i den eftersöktes bostad eller i något annat hus, rum eller slutet förvaringsställe som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Detsamma bör gälla en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, bör husrannsakan få göras även hos den personen. Enligt 28 kap. 3 a § rättegångsbalken får husrannsakan beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Proportionalitetskravet bör gälla även vid husrannsakan för delgivning av ett beslut om kontaktförbud. Vidare bör bestämmelserna om bl.a. verkställighet av husrannsakan i 28 kap. 6 §, 7 § första och andra styckena och 9 och 10 §§ rättegångsbalken vara tillämpliga. Däremot aktualiseras inte 28 kap. 7 § tredje stycket eller 8 § rättegångsbalken vid husrannsakan för delgivning. Hänvisningen bör därför inte omfatta de bestämmelserna.

Åklagarmyndigheten anser att det bör övervägas om möjligheterna att använda tvångsmedel vid handläggning av kontaktförbud för tydlighetens skull bör samlas i en paragraf. Regeringen bedömer dock att det är mer angeläget att hålla ihop de bestämmelser som rör delgivning. Eftersom frågan om husrannsakan inte är begränsad till åklagarens handläggning passar de nya bestämmelserna också mindre väl in under rubriken Förfarandet hos åklagaren. Bestämmelserna om husrannsakan för delgivning bör därför tas in i 5 § lagen om kontaktförbud.

Vem ska besluta om husrannsakan?

Enligt 28 kap. 4 § rättegångsbalken ska förordnande om husrannsakan för delgivning i brottmål alltid meddelas av rätten. Rätten får ta upp frågan om husrannsakan för delgivning självant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren. Delgivning av beslut om kontaktförbud är, till skillnad från vad som gäller för stämning och kallelse i brottmål, främst en fråga för åklagaren. En ordning som innebär att åklagaren skulle behöva framställa ett yrkande till tingsrätten om husrannsakan för att delge ett beslut om kontaktförbud framstår som onödigt ineffektiv. Åklagaren har dessutom redan i dag möjlighet att besluta om husrannsakan för andra syften än delgivning, exempelvis för att söka efter föremål i brottsutredande syfte eller för att hämta någon till förhör (28 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken). Beslut om husrannsakan för delgivning bör därför kunna meddelas av åklagaren.

Det är den myndighet som handlägger ett mål eller ärende som enligt 7 § delgivningslagen ska se till att delgivning sker. När ett beslut om kontaktförbud meddelas av domstolen, bör det därför vara rätten som beslutar om husrannsakan för delgivning. *Södertörns tingsrätt* efterfrågar

ett förtydligande av i vilka situationer som frågan om husrannsakan för delgivning kan aktualiseras hos domstolen. Som exempel på en sådan situation kan nämnas att domstolen beslutar om kontaktförbud med anledning av en begäran om prövning av åklagarens beslut att avslå en begäran om kontaktförbud och att den som förbudet gäller mot därefter undandrar sig delgivning av domstolens beslut.

Mot denna bakgrund bör ett beslut om husrannsakan för delgivning kunna meddelas av åklagaren eller rätten. På samma sätt som enligt rättegångsbalken bör rätten få ta upp frågan om husrannsakan självmant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren.

Enligt *Södertörns tingsrätt* kan förslaget tolkas som att åklagaren kan meddela beslut om husrannsakan även om frågan om kontaktförbud behandlas av rätten. Om syftet är att den myndighet som handlägger ärendet om kontaktförbud ska besluta om delgivning bör det enligt tingsrätten tydliggöras i lagtexten. Regeringen anser emellertid att det redan av 7 § delgivningslagen tillräckligt tydligt framgår vilken myndighet som ansvarar för att delgivning sker.

7.3 Utökad rätt till offentligt biträde för barn som kan bli föremål för kontaktförbud

Regeringens förslag: För den som ett kontaktförbud gäller eller avses gälla mot och som är under 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans motsätter sig en utvidgad rätt till offentligt biträde. *Barnombudsmannen*, *Roks*, *Åklagarmyndigheten* och *Örebro universitet* pekar på att förslaget bidrar till barns möjligheter att ta till vara sin rätt i ärenden om kontaktförbud. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser att förslaget främjar barnets bästa i komplexa och ingripande processer. *Lex Tintin-föreningen* anser att biträdet behöver ha särskild och dokumenterad erfarenhet och kompetens av att företräda minderåriga.

Sveriges advokatsamfund anser att även vuxnas rätt till offentligt biträde bör utvidgas. *Södertörns tingsrätt* ifrågasätter om det är lämpligt att åklagaren förordnar det offentliga biträdet, eftersom personen ska företräda motparten i ärendet.

Skälen för regeringens förslag: Dagens reglering innebär att ett offentligt biträde som huvudregel ska utses för den som ett kontaktförbud avses gälla mot när det är fråga om ett kontaktförbud avseende gemensam bostad, ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud (7 a § lagen om kontaktförbud). Dessa kontaktförbud har det gemensamt att de innebär en större inskränkning i den personliga integriteten och begränsar den enskildes rörelsefrihet mer än vad som typiskt sett gäller för övriga kontaktförbud. När det gäller vuxna personer framstår denna ordning som väl avvägd. Regeringen finner därför inte anledning att föreslå en generell rätt till offentligt biträde när det gäller fler typer av kontaktförbud, något som efterfrågas av *Sveriges advokatsamfund*.

Ett kontaktförbud kan emellertid få särskilt långtgående konsekvenser för barn. Det gäller inte minst med hänsyn till att uppgifter om kontaktförbud framgår av belastningsregistret. Till detta kommer att barn har större behov av biträde för att kunna ta till vara sin rätt i ett ärende om kontaktförbud. Det talar för att ett barn som kan bli föremål för ett kontaktförbud som utgångspunkt bör ha rätt till kostnadsfritt juridiskt biträde.

När barn misstänks för brott finns det en stark presumtion för att en offentlig försvarare ska utses, se 24 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Det har därför ofta förordnats en offentlig försvarare i de fall som frågan om kontaktförbud väcks inom ramen för en förundersökning där den misstänkte är under 18 år. Den offentliga försvararen kan då, inom ramen för sitt försvararuppdrag, biträda den misstänkte även när det gäller kontaktförbudet. Frågan om kontaktförbud kan emellertid aktualiseras även utan att den som förbudet avses gälla mot är misstänkt för brott. Regeringens förslag om en mer nyanserad riskbedömning (avsnitt 6.3) och kontaktförbud som skydd i en rättsprocess (avsnitt 6.2) kan också förväntas leda till fler sådana ärenden. Rätten till offentlig försvarare är därför inte tillräcklig för att tillgodose barns behov av kostnadsfritt juridiskt biträde i ärenden om kontaktförbud.

Regeringen anser mot denna bakgrund att en person under 18 år bör ha rätt till ett offentligt biträde i alla typer av ärenden om kontaktförbud. På samma sätt som redan gäller bör det finnas ett undantag för situationer då det måste antas att behov av biträde saknas. Det kan t.ex. vara fallet om det finns en offentlig försvarare som inom ramen för sitt uppdrag kan biträda barnet även i ärendet om kontaktförbud.

Beslut om att förordna ett offentligt biträde meddelas av den myndighet som handlägger ärendet om kontaktförbud, dvs. i de flesta fall åklagaren, se 2 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde. *Södertörns tingsrätt* ifrågasätter om detta är en lämplig ordning med hänvisning till att det offentliga biträdet ska företräda motparten i ärendet. Om åklagaren har beslutat om kontaktförbud är han eller hon som utgångspunkt skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan i rätten. Åklagaren kan emellertid inte ha partsställning när ett ärende om kontaktförbud handläggs i domstol (prop. 1987/88:137 s. 30 och 31). Situationen skiljer sig alltså från vad som gäller i brottmål. Regeringen finner därför inte anledning att överväga en ändrad beslutsordning.

Lex Tintin-föreningen anser att det offentliga biträdet behöver ha särskild och dokumenterad erfarenhet och kompetens av att företräda minderåriga. Regeringen vill med anledning av detta uppmärksamma att det finns ett remitterat förslag om att endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget ska få förordnas som offentligt biträde, se utkastet till lagrådsremiss Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden (Ju2024/02299).

7.4 En möjlighet att utse en särskild företrädare för barn i ärenden om kontaktförbud

Regeringens förslag: Om den som ett kontaktförbud avses skydda är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

- förbudet avses gälla mot en vårdnadshavare, eller
- det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som förbudet avses gälla mot inte kommer att ta till vara barnets rätt.

Ett förordnande som särskild företrädare under en förundersökning ska omfatta även ett ärende om kontaktförbud, om den som kan misstänkas för brottet är samma person som förbudet avses gälla mot.

Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och omständigheter som innebär att en särskild företrädare ska förordnas finns endast i fråga om en av dem, ska den andra vårdnadshavaren förordnas att ensam ta till vara barnets rätt i ärendet om kontaktförbud. Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa ska dock en särskild företrädare utses.

Den särskilda företrädaren ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt i ärendet om kontaktförbud.

Om en särskild företrädare som har förordnats under en förundersökning bedömer att det finns skäl att meddela ett kontaktförbud till skydd för barnet, ska företrädaren anmäla det till åklagaren.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte att en av två vårdnadshavare ska kunna förordnas att ensam ta till vara barnets rätt.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans motsätter sig att det införs en möjlighet att utse en särskild företrädare för barn i ett ärende om kontaktförbud. *Barnombudsmannen, Borlänge kommun, Lex Tintin-föreningen, Umeå kommun och Åklagarmyndigheten* anser att förslaget bidrar till att barns rättigheter tas till vara, särskilt när det gäller barnets rätt att bli hörd. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* pekar på att förslaget förbättrar möjligheterna att skydda barn och unga från en våldsutövande vårdnadshavare. Enligt *GAPF* är förslaget viktigt eftersom det kan föreligga allvarliga intressekonflikter mellan barnet och vårdnadshavaren. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att det i vissa fall bör vara möjligt för den ena vårdnadshavaren ensam, alternativt socialnämnden, att ansöka om kontaktförbud. *Södertörns tingsrätt* pekar på att den särskilda företrädarens roll blir mycket komplex och anser att det därför bör övervägas om uppdraget bör vara förbehållet advokater. Enligt tingsrätten bör det också förtydligas i vilka situationer som en särskild företrädare kan ersättas för kostnader för bevisning och utredning och om kostnaden för en särskild företrädare alltid ska stanna på staten. *Sveriges advokatsamfund* instämmer i utredningens bedömning att de nya utmaningar som ett utvidgat ansvarsområde kommer att innebära får mötas med utbildningsinsatser. *Lex Tintin-föreningen* anser att det är viktigt att

ombudet har särskild kunskap och kompetens om mäns våld mot kvinnor och barn, barnrätt och våldets konsekvenser kopplat till barnets utveckling. *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)* efterfrågar en djupare analys utifrån ett barnrättsperspektiv.

Skälen för regeringens förslag

En särskild företrädare för barn bör kunna förordnas i ett ärende om kontaktförbud

Barn har, som alla människor oavsett ålder, rätt att vara part i en rättsprocess eller ett myndighetsförfarande (partsbehörighet). Däremot saknar barn i normalfallet rätten att fullt ut föra sin egen talan (processbehörighet). Ett barn är i dessa fall beroende av att någon annan, vanligen barnets vårdnadshavare, för barnets talan och fattar beslut för barnets räkning. Från huvudregeln att personer under 18 år saknar processbehörighet finns flera undantag. Barn som har fyllt 15 år har t.ex. möjlighet att själva föra sin talan i mål och ärenden enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och socialtjänstlagen (2001:453).

När det finns risk för intressemotsättningar mellan barn och vårdnadshavare har det på vissa områden införts en möjlighet för barnet att få en tillfällig företrädare som rättsligt företräder barnet i processen. Ett offentligt biträde för ett barn under 15 år blir t.ex. utan särskilt förordnande barnets ställföreträdare i mål och ärenden enligt LVU. När det gäller förundersökningar kan en särskild företrädare utses om brottet har begåtts mot ett barn och en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet eller det kan befaras att vårdnadshavaren på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt. En sådan särskild företrädare ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång, se 1 och 3 §§ lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn.

Frågor om kontaktförbud tas upp på begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det (7 § lagen om kontaktförbud). Om skyddspersonen är ett barn kan frågan alltså initieras av en eller båda vårdnadshavarna, av barnet självt eller av någon annan. Oavsett hur frågan väcks krävs dock att skyddspersonen inte har någon invändning mot att ett kontaktförbud meddelas (prop. 1987/88:137 s. 26). Enligt uppgifter från Åklagarmyndigheten förekommer det att en vårdnadshavare motsätter sig att ett kontaktförbud meddelas till skydd för ett barn, särskilt när vårdnadshavaren är den som barnet behöver skydd mot. Det har ansetts vara oklart om det över huvud taget är möjligt att meddela ett kontaktförbud i en sådan situation. Regeringen bedömer att ett barn som har uppnått tillräcklig ålder och mognad själv bör kunna ta ställning till en fråga om kontaktförbud. När det gäller yngre barn är det självfallet inte acceptabelt att ett kontaktförbud skulle kunna blockeras av den som förbudet avses gälla mot på grund av att denne är vårdnadshavare till skyddspersonen.

Flera åklagare har också uttryckt att det kan vara svårt att ge barnet möjlighet att komma till tals i ärenden om kontaktförbud eftersom det i

Prop. 2024/25:123 regel krävs vårdnadshavarnas medverkan för att hålla förhör med barnet, i vart fall när det gäller yngre barn.

Till skillnad från vad som gäller i en brottmålsprocess är det inte möjligt att förordna en särskild företrädare för barn i ett ärende om kontaktförbud. När en särskild företrädare har förordnats under en förundersökning finns det i och för sig inte något hinder mot att den särskilda företrädaren väcker frågan om kontaktförbud hos åklagaren. Det ingår dock inte i den särskilda företrädarens uppdrag att, för barnets räkning och i vårdnadshavarnas ställe, ta ställning till om ett kontaktförbud bör meddelas.

Det finns mot denna bakgrund ett påtagligt behov av att kunna utse en särskild företrädare för barn i ärenden om kontaktförbud. Att införa en sådan möjlighet skulle stärka barns ställning i processen. Det gäller särskilt i fråga om barnets rätt att bli hörd enligt artikel 12 i barnkonventionen, vilket tas upp av flera remissinstanser. Som *Barnombudsmannen* framhåller ligger det även i linje med artikel 19 i barnkonventionen, som innebär en skyldighet för konventionsstaterna att vidta lämpliga lagstiftningsåtgärder för att skydda barn mot bl.a. fysiskt eller psykiskt våld medan barnet är i föräldrarnas eller den ene förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård. En möjlighet att förordna en särskild företrädare för barn skulle också göra det omöjligt för den som ett förbud avses gälla mot att blockera ett kontaktförbud genom sin ställning som skyddspersonens vårdnadshavare. Sammantaget anser regeringen att det bör införas en möjlighet att förordna en särskild företrädare för barn i ett ärende om kontaktförbud.

Förutsättningar för att förordna en särskild företrädare

En särskild företrädare för barn ska förordnas när en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som har begåtts mot någon som är under 18 år om en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller om det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att motsvarande förutsättningar bör gälla i ett ärende om kontaktförbud. I sådana ärenden bör därför gälla att en särskild företrädare ska förordnas för ett barn om förbudet avses gälla mot en vårdnadshavare, eller om det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som förbudet avses gälla mot inte kommer att ta till vara barnets rätt. På samma sätt som under en förundersökning bör en särskild företrädare inte utses om det med hänsyn till barnet är obehövligt eller särskilda skäl annars talar mot det.

Frågan om kontaktförbud uppkommer ofta i samband med en förundersökning om brott. Av effektivitetsskäl bör en särskild företrädare för barn som har förordnats under förundersökningen utan särskilt förordnande företräda barnet även i ärendet om kontaktförbud. En förutsättning bör vara att den som kan misstänkas för brottet är samma person som förbudet avses gälla mot.

Den andra vårdnadshavaren bör kunna förordnas att ensam ta till vara barnets rätt

Enligt lagen om särskild företrädare för barn ska en av två vårdnadshavare i vissa fall förordnas att ensam ta till vara barnets rätt i förundersökningen

och efterföljande rättegång. Det gäller när vårdnadshavarna inte är gifta eller sambor och omständigheter som innebär att en särskild företrädare ska förordnas finns endast i fråga om en av dem. Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa ska dock en särskild företrädare utses (2 §).

Som *Jämställdhetsmyndigheten* är inne på kan en motsvarande reglering övervägas även när det gäller ärenden om kontaktförbud. I vissa fall kommer det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra visserligen inte att vara till barnets bästa att förordna den andra vårdnadshavaren att ensam företräda barnet. I andra fall kan det dock vara en ändamålsenlig lösning. När den andra vårdnadshavaren har förordnats att ensam företräda barnet i en förundersökning, framstår det också som onödigt komplicerat att barnet inte ska kunna ha samma företrädare även i ärendet om kontaktförbud.

Regeringen anser mot denna bakgrund att en av två vårdnadshavare bör kunna förordnas att ensam ta till vara barnets rätt i ett ärende om kontaktförbud. Förutsättningarna för detta bör motsvara dem som i dag gäller under en förundersökning.

Den särskilda företrädarens uppgifter

På samma sätt som i en brottmålsprocess bör den särskilda företrädaren ha till uppgift att, i stället för barnets vårdnadshavare, ta till vara barnets rätt i ärendet om kontaktförbud.

Ett behov av kontaktförbud kan ofta identifieras i samband med en förundersökning om brott. Om en särskild företrädare som har förordnats under en förundersökning bedömer att det finns skäl att meddela ett kontaktförbud till skydd för barnet, bör företrädaren därför vara skyldig att anmäla det till åklagaren.

Södertörns tingsrätt anser att den särskilda företrädarens roll kommer att bli mycket komplex, bl.a. på grund av att företrädaren kan behöva ta ställning till om det är förenligt med barnets bästa att inte ha kontakt med eller träffa en förälder. Tingsrätten anser därför att det bör övervägas om uppdraget bör vara förbehållet advokater och om advokatetiska problem påverkar den föreslagna ordningen. Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar bör de nya utmaningar som ett utvidgat ansvarsområde innebär mötas med utbildningsinsatser. När det gäller behörighetskraven får endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter samt personliga egenskaper är särskilt lämplig för uppdraget förordnas som särskild företrädare (5 § lagen om särskild företrädare för barn). Regeringen bedömer att dessa krav är väl avvägda även med beaktande av de nya uppgifter som nu föreslås. Vidare kan regeringen inte se att förslaget medför några advokatetiska problem som behöver beaktas inom ramen för lagstiftningsärendet.

Beslutsordning

En ansökan om att en särskild företrädare för barn ska förordnas eller att endast en av vårdnadshavarna ska företräda barnet under en förundersökning och rättegång görs av åklagaren hos tingsrätten (4 § lagen om särskild företrädare för barn). Ordningen med domstolsprövning har

motiverats med att besluten får verkningar av stor vikt för enskilda och att det rör sig om komplicerade frågor som rör bl.a. enskildas rättssäkerhet och integritet, se propositionen Särskild företrädare för barn (prop. 1998/99:133 s. 35). Det saknas anledning att göra avsteg från detta förfarande när det gäller ärenden om kontaktförbud.

Ersättningsfrågor

Södertörns tingsrätt efterfrågar ett förtydligande av i vilka situationer som en särskild företrädare kan ersättas för kostnader för bevisning och utredning. När en särskild företrädare har förordnats, ersätts barnets därefter uppkommande kostnader för bevisning och utredning med anledning av en talan om enskilt anspråk i samma utsträckning som om barnet hade beviljats rättshjälp. Det innebär att staten betalar kostnaderna för utredning som är skäligen påkallad för att ta till vara den rättssökandes rätt till en kostnad om högst 10 000 kronor. Utredning i en angelägenhet som ska prövas av förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet betalas dock inte om den kan erhållas genom den domstol eller myndighet som ska pröva angelägenheten, se 12 § lagen om särskild företrädare för barn, 6 § lagen (1988:609) om målsägandebiträde och 17 § rättshjälpslagen (1996:1619). Vid handläggningen av ett ärende om kontaktförbud har åklagaren samma utredningsskyldighet som förvaltningsmyndigheter i allmänhet, se 13 § lagen om kontaktförbud och 23 § första stycket förvaltningslagen (2017:900). Om en särskild företrädare anser att utredningen behöver kompletteras kan företrädaren framställa ett önskemål om det till åklagaren, som är skyldig att vidta nödvändiga utredningsåtgärder. Det finns mot denna bakgrund inte skäl att utsträcka möjligheten att få ersättning för bevisning och utredning till att gälla även i ärenden om kontaktförbud.

8 Straffskärpningar och andra straffrättsliga frågor

8.1 En höjning av maximistraffet för vissa överträdelser av kontaktförbud

Regeringens förslag: Straffskalan för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud utan elektronisk övervakning ska skärpas från fängelse i högst ett år till fängelse i högst två år. Brottsbeteckningen överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning ska ersättas med brottsbeteckningen överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud.
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Hovrätten för Västra Sverige* och *Jönköpings tingsrätt* är positiva till att det i lagstiftningen görs en

markering om att det som utgångspunkt är allvarigare att överträda ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud än ett ordinärt kontaktförbud.

Prop. 2024/25:123

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande straffbestämmelser om överträdelse av kontaktförbud

Den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år. I ringa fall döms till böter, oavsett om kontaktförbudet är förenat med elektronisk övervakning eller inte, se 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Den strängare straffskalan bör vara tillämplig på alla överträdelser av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud

Den nuvarande regleringen innebär att en strängare straffskala ska tillämpas vid överträdelser av kontaktförbud med elektronisk övervakning än vid överträdelser av kontaktförbud utan elektronisk övervakning. När den differentierade straffskalan infördes framhölls att elektronisk övervakning vid den tidpunkten förutsatte att den som förbudet riktas mot har överträtt ett tidigare kontaktförbud. Vidare påpekades att användningsområdet för elektronisk övervakning är begränsat till utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. Övervakningen ska alltså användas i de mest allvarliga fallen av trakasserier och förföljelse. Den enhetliga straffskalan ansågs därför inte på ett tillfredsställande sätt spegla allvaret i gärningen (prop. 2017/18:81 s. 36).

För särskilt utvidgade kontaktförbud gäller att förbudet ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Detsamma gäller för utvidgade kontaktförbud, om den som förbudet avses gälla mot har överträtt ett kontaktförbud. Med särskilda skäl avses omständigheter av personlig eller praktisk karaktär som omöjliggör elektronisk övervakning av kontaktförbudet (prop. 2010/11:45 s. 51 och prop. 2017/18:81 s. 49). Det är alltså fråga om förhållanden som är hänförliga till den som förbudet avses gälla mot. Sådana förhållanden innebär inte att situationen är mindre allvarlig utifrån skyddspersonens behov av skydd.

När det gäller utvidgade kontaktförbud som meddelas som en förstahandsåtgärd finns numera en fakultativ bestämmelse som innebär att ett sådant förbud får förenas med elektronisk övervakning. Det innebär att det i sådana fall finns ett större utrymme för att inte förena beslutet med elektronisk övervakning. Ett utvidgat kontaktförbud förutsätter emellertid att det kan antas att ett ordinärt kontaktförbud inte är tillräckligt. Även i de fall som ett utvidgat kontaktförbud meddelas som en förstahandsåtgärd är det alltså fråga om situationer där skyddsbehovet har bedömts vara särskilt stort, oavsett om beslutet förenas med elektronisk övervakning eller inte.

Möjligheten att meddela utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud är förbehållet de allvarligaste fallen av trakasserier och förföljelse. Det finns enligt regeringens uppfattning inte anledning att se mindre allvarligt på en överträdelse av ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud

enbart för att förbudet inte har övervakats elektroniskt. Som *Hovrätten för Västra Sverige* och *Jönköpings tingsrätt* anför bör det i lagstiftningen markeras att det som utgångspunkt är allvarligare att överträda ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud än ett ordinärt kontaktförbud. Regeringen anser mot denna bakgrund att alla överträdelser av ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud bör omfattas av den strängare straffskalan. Maximistrafket för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud utan elektronisk övervakning bör med andra ord höjas från fängelse i ett år till fängelse i två år. Som en följd av detta bör brottsbeteckningen överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning ersättas med brottsbeteckningen överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud.

I 14 kap. 7 § äktenskapsbalken och 28 § sambolagen (2003:376) finns hänvisningar till straffbestämmelserna i 24 § lagen om kontaktförbud. Dessa hänvisningar bör ändras så att det tydligare framgår att det är den lägre straffskalan som ska tillämpas.

Utredningens förslag om höjt minimistrafk

Utredningen föreslår även att minimistrafket för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska höjas till fängelse i tre månader. Något straffminimum mellan fängelseminimum (14 dagar) och fängelse i sex månader har hittills inte införts i svensk rätt. Den pågående Straffreformutredningen (Ju 2023:14) har bl.a. i uppdrag att genomföra en bred översyn av straffskalorna. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj 2025. Regeringen anser att förslaget om höjt minimistrafk för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud lämpligen bör behandlas i ljuset av Straffreformutredningens betänkande. Förslaget behandlas därför inte i denna proposition utan bereds vidare i Regeringskansliet.

8.2 Det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning utvidgas och straffet skärps

Regeringens förslag: Det straffbara området för hindrande av elektronisk övervakning ska utvidgas till att omfatta sådan hantering av den elektroniska utrustningen som är ägnad att försvåra övervakningen. Brottsbeteckningen hindrande av elektronisk övervakning ska ersättas med brottsbeteckningen hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Straffskalan för uppsåtligt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning ska skärpas från böter eller fängelse i högst ett år till fängelse i högst ett år. Det oakt samma brottet ska betecknas oakt samt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte någon särskild brottsbeteckning för det oakt samma brottet.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser är positiva till förslaget eller har inga synpunkter på det. *Åklagarmyndigheten* anser att förslaget är

väl underbyggt och rimligt avvägt. *Sveriges kvinnoorganisationer* understryker att det är viktigt att polis har befogenhet att göra husrannsakan vid misstanke om hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Prop. 2024/25:123

Skälen för regeringens förslag

Straffbestämmelsen om hindrande av elektronisk övervakning

Utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud kan förenas med villkor om elektronisk övervakning. Syftet med elektronisk övervakning är i första hand att ge polis och åklagare möjlighet att kontrollera att kontaktförbudet efterlevs.

Den som har meddelats ett kontaktförbud med elektronisk övervakning är enligt lagen om kontaktförbud skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå (2 a §). Skyldigheten är förenad med en straffsanktion. Den som uppsåtligen eller av grov oaksamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år (25 §).

Straffansvar för hindrande av elektronisk övervakning förutsätter att den som förbudet gäller mot genom aktivt handlande eller underlåtenhet föranleder att den elektroniska övervakningen inte kommer till stånd eller kan fortgå. Det omfattar gärningar som innebär att den elektroniska övervakningen inte kan inledas, t.ex. en vägran att sätta på sig den elektroniska utrustningen. Att hindra att övervakningen kan fortgå omfattar aktivt handlande såsom att förstöra utrustningen. Vidare omfattas underlåtenhet att sköta utrustningen på det sätt som dess funktion kräver, t.ex. att underlåta att se till att batterierna i utrustningen är laddade (prop. 2010/11:45 s. 63 och 87).

Det straffbara området bör utvidgas

Av utredningens kontakter med polis och åklagare framgår att det förekommer att personer som har meddelats ett kontaktförbud med elektronisk övervakning sätter i system att inte ladda batterierna i utrustningen. När batterinivån blir kritiskt låg går ett larm till polisen, vilket är mycket resurskrävande för myndigheten att hantera. Det kan t.ex. krävas uttryckningar eller andra åtgärder för att garantera skyddspersonens säkerhet. Att skyddspersonen behöver kontaktas kan även ge upphov till onödig stress och oro.

Den tekniska utrustningen slutar inte att fungera förrän batterierna är helt urladdade. En person som medvetet låter batterinivån bli kritiskt låg kan därför inte anses hindra den elektroniska övervakningen från att fortgå. Ett sådant agerande omfattas således inte av straffansvaret enligt den nuvarande bestämmelsen om hindrande av elektronisk övervakning. För att sådana situationer ska omfattas av straffansvar krävs att det straffbara området utvidgas.

Straffbestämmelsen om hindrande av elektronisk övervakning utgör det enda påtryckningsmedlet för att säkerställa att den som har meddelats ett förbud medverkar till en elektronisk övervakning. Det finns ett starkt intresse av att den elektroniska övervakningen fungerar utan att ge upphov

Prop. 2024/25:123 till onödiga larm och uttryckningar. Att utvidga det straffbara området skulle kunna bidra till att minska risken för att skyddspersonen utsätts för onödig stress och oro till följd av att bli kontaktad av polisen i händelse av ett larm. Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns tillräckligt starka skäl för att utvidga det straffbara området för brottet hindrande av elektronisk övervakning.

Det straffbara området bör omfatta sådan hantering som är ägnad att försvåra övervakningen

En möjlig lösning för att utvidga det straffbara området är att komplettera lagtexten med ett rekvisit som uttryckligen tar sikte på just det problem som polis och åklagare har identifierat, dvs. underlåtenhet att ladda batterierna på föreskrivet sätt. Utgångspunkten bör dock vara att den föreslagna bestämmelsen så långt som möjligt ska vara teknikneutral. Det är nämligen svårt att förutse vilka tekniska lösningar för elektronisk övervakning som kommer att användas i framtiden och vilken typ av medverkan som då kommer att krävas av den som förbudet gäller mot. Dessutom bör kriminaliseringen omfatta även andra beteenden som innebär att den elektroniska utrustningen missköts, utan att det för den skull har lett till att övervakningen har hindrats. Straffbestämmelsen bör därför ta sikte på åtgärder som kan försvåra övervakningen, oavsett på vilket sätt det sker.

Att den elektroniska övervakningen kan fortgå utan onödiga störningar är av stor betydelse för att upprätthålla förtroendet för kontaktförbudslagstiftningen och för att säkerställa ett väl fungerande skydd för skyddspersonen. Det bör också finnas en viss säkerhetsmarginal till den punkt då tekniken slutar fungera och övervakningen sätts ur spel. Det bör därför inte krävas att åklagaren behöver bevisa att en viss hantering faktiskt har lett till att övervakningen har försvårats. I stället bör det vara tillräckligt att omständigheterna är sådana att gärningen typiskt sett leder till att övervakningen försvåras.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det straffbara området bör utvidgas till att omfatta sådan hantering av den elektroniska utrustningen som är ägnad att försvåra övervakningen. Brottsbeteckningen bör ändras till hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Förslaget föranleder en följdändring i 12 a § lagen om kontaktförbud.

Straffet för uppsåtligt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning bör skärpas

När straffbestämmelsen om hindrande av elektronisk övervakning infördes framhölls att straffet borde motsvara vad som gäller för överträdelse av kontaktförbud, dvs. böter eller fängelse i högst ett år (prop. 2010/11:45 s. 64). I samband med att straffskalan för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning skärptes bedömde regeringen dock att det saknades skäl att även skärpa straffskalan för hindrande av elektronisk övervakning, bl.a. med hänvisning till att brottet även är straffbart vid grov oaktsamhet (prop. 2017/18:81 s. 42). Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud utan elektronisk övervakning har senare skärpts från böter eller fängelse i högst ett år till fängelse i högst ett

år, se propositionen Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer (prop. 2020/21:217 s. 25–27). Prop. 2024/25:123

Kontaktförbud med elektronisk övervakning är förbehållet de allvarligaste fallen och syftar till att ytterligare stärka skyddet för skyddspersonen. Samtidigt är bestämmelsen om hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning det enda påtryckningsmedlet för att säkerställa att övervakningen kan komma till stånd och fungera effektivt. Straffsanktionen måste därför vara tillräckligt avskräckande. Det finns mot denna bakgrund skäl att se särskilt allvarligt på uppsåtliga fall av hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att straffvärdet för sådana gärningar i normalfallet ligger på fängelsenivå. Straffskalan för uppsåtligt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning bör därför skärpas på så sätt att böter tas bort ur straffskalan. Det innebär att brottet får en straffskala från fängelseminimum (14 dagar) till fängelse i högst ett år.

Att av grov oaksamhet hindra eller försvåra en elektronisk övervakning kan emellertid inte anses så klandervärd att det motiverar ett minimistraff på fängelsenivå. Det finns därför skäl att införa en differentierad straffskala för hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. För gärningar som begås av grov oaksamhet bör straffskalan även i fortsättningen vara böter eller fängelse i högst ett år. Det oaksamma brottet bör, i enlighet med *Lagrådets* förslag, betecknas oaksamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning.

Som utredningen pekar på kan det vara svårt att utreda misstankar om hindrande av elektronisk övervakning utan en möjlighet att göra husrannsakan hos den som har meddelats ett förbud. Enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken får husrannsakan beslutas om det kan antas att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa. En straffskärpning som innebär att minimistraflet för uppsåtliga brott höjs till fängelseminimum skulle därför medföra att förutsättningarna för att besluta om husrannsakan ökar, vilket välkomnas av *Sveriges kvinnoorganisationer*. Detta kan antas leda till att fler fall av hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning kan utredas på ett effektivt sätt och i förlängningen även till en ökad lagföring.

8.3 Skärpt straff för överträdelse av europeisk skyddsorder

Regeringens förslag: Straffskalan för överträdelse av europeisk skyddsorder ska skärpas från böter eller fängelse i högst ett år till fängelse i högst ett år. Ansvarsfrihetsregeln för ringa fall ska tas bort och ersättas med att straffet i ringa fall ska vara böter.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Europaparlamentets och rådets direktiv om den europeiska skyddsordern har i Sverige genomförts genom lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder. Regleringen innebär att ett kontaktförbud eller en motsvarande skyddsåtgärd som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas och verkställas i en annan medlemsstat, om den

Prop. 2024/25:123 skyddsbehövande beger sig till den staten. Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren meddela ett förbud mot den person som skyddsordern gäller mot (3 kap. 5 §). Paragrafen innehåller en uppräkningslista av vilka förbud som kan komma i fråga för att verkställa skyddsordern. Förbuden motsvarar de olika former av förbud som kan meddelas enligt lagen om kontaktförbud. Den som bryter mot ett sådant förbud döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till böter eller fängelse i högst ett år. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar (3 kap. 14 §).

När lagen om europeisk skyddsorder infördes uttalades att utgångspunkten borde vara att ett beslut om verkställighet av en europeisk skyddsorder ska likställas med ett kontaktförbud och att överträdelser av förbud som meddelats genom ett sådant beslut därför borde bestraffas på samma sätt som en överträdelse av ett kontaktförbud (prop. 2014/15:139 s. 70).

Sedan straffet för överträdelse av kontaktförbud utan elektronisk övervakning skärptes den 1 januari 2022 överensstämmer inte längre straffskalorna. Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud utan elektronisk övervakning är numera fängelse i ett år. Om brottet är ringa är straffet i stället böter. Frågan om straffet för överträdelse av europeisk skyddsorder berördes inte när lagen ändrades.

Regeringen anser att straffskalan för överträdelse av europeisk skyddsorder bör överensstämma med straffskalan för överträdelse av kontaktförbud. Straffskalan för överträdelse av europeisk skyddsorder bör därför skäpas från böter eller fängelse i högst ett år till fängelse i högst ett år. Ansvarsfrihetsregeln för ringa fall bör tas bort och ersättas med att straffet i ringa fall ska vara böter.

I 24 § lagen om kontaktförbud finns en strängare straffskala för vissa överträdelser. Med beaktande av förslaget i avsnitt 8.1 innebär den att straffet för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud är fängelse i högst två år. Den differentierade straffskalan hänger ihop med att lagen om kontaktförbud bygger på en successiv upptrappning av ingripandenivån. Någon motsvarande modell med successiv upptrappning finns inte i lagen om europeisk skyddsorder. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att det saknas tillräckliga skäl att införa en differentierad straffskala i lagen om europeisk skyddsorder.

8.4 Skärpt straff för grovt barnfridsbrott

Regeringens förslag: Straffskalan för grovt barnfridsbrott ska skäpas från fängelse i lägst nio månader och högst fyra år till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

Skälen för regeringens förslag: Barnfridsbrott regleras i 4 kap. 3 § brottsbalken. Straffansvaret omfattar den som utsätter ett barn för att bevittna vissa särskilt angivna brott. En förutsättning för brottet är att barnet är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och

den som utsätts för det bevittnade brottet. Straffskalan för barnfridsbrott är fängelse i högst två år. Om brottet är ringa döms till böter eller fängelse i högst sex månader. För grovt brott är straffskalan fängelse i lägst nio månader och högst fyra år.

I det betänkande som låg till grund för införandet av barnfridsbrottet bedömde utredningen att minimistraflet för grovt barnfridsbrott borde motsvara minimistraflet för grov fridskränkning, vilket vid den tidpunkten var fängelse i nio månader. Utredningen ansåg vidare att maximistraflet borde motsvara det som gäller för grovt olaga hot, se betänkandet Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord (SOU 2019:32 s. 203 och 204). Regeringen instämde i utredningens bedömning, se propositionen Barn som bevittnar brott (prop. 2020/21:170 s. 30 och 31).

Efter att barnfridsbrottet infördes har minimistraflet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning skärpts till fängelse i ett år (prop. 2020/21:217 s. 13–16). Eftersom minimistrafteftersom tidigare har korresponderat finns det anledning att överväga motsvarande skärpning för grovt barnfridsbrott. Vid bedömningen av om ett barnfridsbrott är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevitnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen har visat särskild hänsynslöshet. Det kan t.ex. handla om att barnet utsätts för att bevitna att en förälder eller annan närstående blir utsatt för mycket allvarligt våld eller att den bevitnade gärningen begås i syfte att straffa eller förnedra barnet. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att brottslighetens allvar är sådan att minimistraflet för grovt barnfridsbrott bör höjas till fängelse i ett år.

Maximistraflet för ett brott är förbehållet de allvarligaste gärningarna inom brottstypen. När det gäller grovt barnfridsbrott kan ett exempel vara att ett barn utsätts för att bevitna ett särskilt allvarligt brott mot en närstående, såsom mord eller grov våldtäkt. Maximistraflet för grovt barnfridsbrott bör återspegla detta förhållande. Det behöver också finnas utrymme i straffskalan för att ta hänsyn till försvårande omständigheter som kan förekomma i samband med ett sådant barnfridsbrott. Straffvärdet av de allvarligaste barnfridsbrotten bör därför anses motsvara maximistraflet för grov misshandel. Regeringen anser mot denna bakgrund att maximistraflet för grovt barnfridsbrott i enlighet med utredningens förslag bör höjas till fängelse i sex år.

När det gäller barnfridsbrott av normalgraden bedömer utredningen att straffskalan inte bör ändras. I enlighet med sitt uppdrag lämnar utredningen dock ett alternativt förslag om att höja minimistraflet till fängelse i tre månader. Något straffminimum mellan fängelseminimum (14 dagar) och fängelse i sex månader har hittills inte införts i svensk rätt. Den pågående Straffreformutredningen (Ju 2023:14) har bl.a. i uppdrag att genomföra en bred översyn av straffskalorna. Uppdraget ska redovisas senast den 30 maj 2025. Regeringen anser att förslaget om höjt minimistraflet för barnfridsbrott av normalgraden lämpligen bör behandlas i ljuset av Straffreformutredningens betänkande. Förslaget behandlas därför inte i denna proposition utan bereds vidare i Regeringskansliet.

8.5 Brottskatalogerna för fridskränkningsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck

Regeringens förslag: Anstiftan av och medhjälp till brott ska kunna ingå i brotten grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse och hedersförtryck.

Straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till ett brott ska kunna ingå i brotten grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning och hedersförtryck.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag omfattar enbart fridskränkningsbrotten och hedersförtryck. I utredningens förslag till lagtext anges inte uttryckligen att det måste vara fråga om straffbara fall av försök, förberedelse eller stämpling. Utredningens förslag omfattar inte anstiftan av och medhjälp till försöks-, förberedelse- och stämplingsgärningar.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrar sig särskilt om förslaget, däribland *Barnombudsmannen*, är positiva till att det straffbara området tydliggörs. *Lunds kommun* anser att förslaget bidrar till att stärka skyddet för personer som utsätts för de aktuella formerna av kränkningar, våld och förtryck. *GAPF*, *Jämställdhetsmyndigheten* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser att förslaget synliggör den kollektiva karaktären av hedersrelaterad brottslighet. *Åklagarmyndigheten* ser en risk för att den föreslagna lagtexten kan uppfattas som att ett underbrott som inte är kriminaliserat på försöksstadiet ändå kan utgöra ett led i ett fridskränkings- eller hedersförtrycksbrott. Vidare efterfrågar myndigheten ett förtydligande av om flera gärningspersoner, varav ingen har begått fler än två gärningar mot samma målsägande, i medgärningsmannaskap kan dömas för ett fridskränkingsbrott eller för hedersförtryck.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Promemorians förslag omfattar enbart olaga förföljelse.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. Mot bakgrund av att bestämmelsen om olaga förföljelse är subsidiär till fridskränkningsbrotten och brottet hedersförtryck är det enligt *Åklagarmyndigheten* nödvändigt att bestämmelserna harmonierar.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande straffbestämmelser om fridskränkningsbrotten, hedersförtryck och olaga förföljelse

Grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning regleras i 4 kap. 4 a § brottsbalken. Brottskonstruktionen innebär att domstolen ska döma för ett fridskränkingsbrott i stället för de brott som de enskilda gärningarna innefattar, om gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Hedersförtryck, som regleras i 4 kap. 4 e § brottsbalken, har sin förebild i fridskränkingsbrotten. Brottet innebär att domstolen ska döma för hedersförtryck i stället för de brott som de enskilda gärningarna innefattar,

om det har funnits ett hedersmotiv och gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Olaga förföljelse regleras i 4 kap. 4 b § brottsbalken. Straffansvaret omfattar den som förföljer en person genom vissa särskilt angivna brottsliga gärningar, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet. Om det finns förutsättningar för att döma för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning, döms i stället för ett sådant brott enligt sedvanliga regler om konkurrens mellan brott (prop. 2010/11:45 s. 77).

Det straffbara området bör tydliggöras

I samband med att brottet hedersförtryck infördes framförde Lagrådet vissa invändningar mot bedömningen att försök, förberedelse och stämpling samt anstiftan av och medhjälp till ett brott som ingår i brottskatalogen kan ingå i det särskilda brottet hedersförtryck. Regeringen uttalade att det kunde finnas skäl att klargöra rättsläget genom lagstiftning, men konstaterade att inte fanns underlag för det inom ramen för det lagstiftningsärendet, se propositionen Ett särskilt brott för hedersförtryck (prop. 2021/22:138 s. 19, 20 och 60).

Det är viktigt att det straffbara området är tydligt. Bestämmelsen om medverkansansvar i 23 kap. 4 § brottsbalken är generellt tillämplig. Det krävs därför inte något särskilt stadgande för att ett brott ska vara straffbelagt vid anstiftan eller medhjälp. Fridskränkningens brotten och brottet hedersförtryck har emellertid en särskild konstruktion på så sätt att de brottsliga gärningar som kan omfattas framgår genom hänvisningar till framför allt olika kapitel i brottsbalken. Det kan därför till viss del uppfattas som oklart om denna konstruktion medför att straffansvar för anstiftan av och medhjälp till dessa brott omfattas av de aktuella straffbestämmelserna. Regeringen bedömer därför att rättsläget bör klargöras genom lagstiftning.

När det gäller försök, förberedelse och stämpling får bedömningen att sådana gärningar kan ingå i ett fridskränkningssbrott eller i hedersförtryck visst stöd i lagtexten och tidigare förarbeten, se propositionen Förstärkt straffrättsligt skydd vid grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning (prop. 2012/13:108 s. 15). Trots att rättsläget i denna del inte framstår som lika osäkert anser regeringen att det finns anledning att tydliggöra det straffbara området.

Brottet olaga förföljelse har en liknande konstruktion som fridskränkningssbrotten och hedersförtryck, även om hänvisningarna i den bestämmelsen i huvudsak görs till enskilda paragrafer i brottsbalken. I brottskatalogen anges uttryckligen att vissa försöksbrott omfattas. Det finns alltså ingen oklarhet när det gäller försök, förberedelse och stämpling. När det gäller anstiftan och medhjälp uppkommer dock samma oklarhet som för fridskränkningssbrotten och hedersförtryck. Även i denna del behövs ett klargörande.

Hedersförtrycksbrottet syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Sådan brottslighet har en kollektiv karaktär på så sätt att brottsligheten ofta understöds eller uppmanas av andra personer i en släkt och är förankrad i en bredare krets. Det är med andra ord inte ovanligt att flera personer medverkar till att förtrycka den utsatta personen. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att även den som har begått anstiftan av eller medhjälp till ett underbrott till hedersförtrycksbrottet bör omfattas av straffbestämmelsen. Som *GAPF*, *Jämställdhetsmyndigheten* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län* påpekar bidrar förslaget till att synliggöra den kollektiva karaktären av hedersrelaterad brottslighet.

Även när det gäller fridskränkingsbrotten kan det förekomma att flera personer i olika grad medverkar till en gärning. Som utredningen pekar på kan det t.ex. förekomma att två föräldrar på olika sätt utsätter ett barn för brottsliga gärningar. Anstiftan av och medhjälp till ett enskilt brott bör därför omfattas av straffbestämmelserna om grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning.

Åklagarmyndigheten efterfrågar ett förtydligande av om flera gärningspersoner, varav ingen har begått fler än två gärningar mot samma målsägande, i medgärningsmannaskap kan dömas för ett fridskränkingsbrott eller för hedersförtryck. Regeringen konstaterar att bedömningen av denna fråga inte påverkas av de lagändringar som nu föreslås.

Straffbestämmelsen om olaga förföljelse syftar till att höja straffnivån för den som förföljer en och samma person genom upprepade kränkningar. Brottet olaga förföljelse har inte samma kollektiva karaktär som hedersförtrycksbrottet, men det kan t.ex. förekomma att en person i rollen som anstiftare förmår en annan person att utföra gärningar i syfte att trakassera eller förfölja en målsägande. Mot bakgrund av att bestämmelsen om olaga förföljelse är subsidiär till bestämmelserna om fridskränkingsbrotten och hedersförtryck är det också, som *Åklagarmyndigheten* uppmärksammar, angeläget att bestämmelserna harmonierar. Det finns därför goda skäl för att anstiftan av och medhjälp till brott bör kunna ingå i det särskilda brottet olaga förföljelse.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det i straffbestämmelserna om fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse och hedersförtryck bör anges att straffansvaret omfattar den som begår eller på annat sätt medverkar till de särskilt angivna brotten.

Försök, förberedelse och stämpling bör kunna ingå i fridskränkingsbrotten och hedersförtryck

Fridskränkingsbrotten och hedersförtryck är i egenskap av huvudbrott inte straffbelagda vid försök, förberedelse eller stämpling. Däremot kan exempelvis ett försöksbrott utgöra en kränkning av en persons integritet och därmed även utgöra ett led i en sådan upprepad kränkning som avses i straffbestämmelserna. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att försöks-, förberedelse- och stämplingsgärningar bör kunna ingå i huvudbrotten. Som *Åklagarmyndigheten* är inne på bör det av lagtexten framgå att endast straffbara gärningar omfattas. Vidare bör även

8.6 Ingen höjning av maximistrafvet för fridskränkningssbrotten

Regeringens bedömning: Maximistrafvet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning bör inte höjas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser instämmer i utredningens bedömning eller har ingen invändning mot den. *Malmö tingsrätt*, *Södertörns tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten* instämmer i de skäl som utredningen anför mot att höja maximistrafvet. *Sveriges kvinnoorganisationer* pekar särskilt på att en höjning av maximistrafvet innebär att grövre brott såsom våldtäkt skulle ingå i fridskränkningssbrottet, vilket avviker från det grundläggande syftet att åstadkomma ett skärpt straffvärde för gärningar som var för sig är ringa, men som sammantaget kan innebära en betydande kränkning av den utsatta personen. *Barnombuds- mannen* anser att det inte finns något som talar för att synen på grövre brott, exempelvis våldtäkt och grov misshandel, skulle bli strängare om de genom en höjning av maximistrafvet för fridskränkningssbrotten skulle komma att ses som en del av dessa brott. Tvärtom finns det en risk för att det samlade straffvärdet skulle bedömas som lägre än med dagens reglering. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att det är av vikt att sexualbrott särskilt framgår av registerutdrag.

Skälen för regeringens bedömning: Straffskalan för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning är fängelse i lägst ett och högst sex år (4 kap. 4 a § brottsbalken).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om skärpta straff för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning (bet. 2021/22:JuU8 punkt 4, rskr. 2021/22:39). Av tillkännagivandet följer bl.a. att regeringen bör återkomma med ett förslag om höjt straffmaximum för fridskränkningssbrotten med inriktningen att det ska vara detsamma som för synnerligen grov misshandel, dvs. tio års fängelse. Enligt utskottet skulle en höjning av maximistrafvet ytterligare inskräpa allvaret i denna typ av brottslighet. Det skulle innebära att även de allvarligaste gärningarna av grov kvinnofridskränkning skulle kunna bedömas som denna typ av brott, i stället för exempelvis synnerligen grov misshandel. En sådan förändring skulle också göra det tydligare att våld i nära relation har ett lika högt straffvärde som annan allvarlig våldsbrottslighet och även ge mer tillförlitlig brottsstatistik (bet. 2021/22:JuU8 s. 22 och 23).

Utredningen bedömer att maximistrafvet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning inte bör höjas. I enlighet med sitt uppdrag lämnar utredningen dock ett alternativt förslag om att höja maximistrafvet till fängelse i tio år. Samtliga remissinstanser som yttrar sig i frågan instämmer i utredningens bedömning att maximistrafvet för fridskränkningssbrotten inte bör höjas.

Det är viktigt att samhället markerar att våld i nära relationer utgör allvarliga brott, vilket också bör återspeglas i straffskalan för fridskränkningsbrotten. En höjning av maximistraflet skulle visserligen kunna sägas ge uttryck för en skärpt syn på våld i nära relationer. Som utredningen och flera remissinstanser påpekar finns det dock starka skäl som talar mot att höja maximistraflet för fridskränkningsbrotten.

För det första skulle det innebära ett avsteg från syftet med straffbestämmelserna, vilket tas upp av *Sveriges kvinnoorganisationer*. Den ursprungliga tanken bakom införandet av fridskränkningsbrotten var att åstadkomma en höjd straffnivå för brottslighet som innefattar upprepade kränkningar av målsägandens integritet också i situationer då vart och ett av brotten är förhållandevis lindrigt. Fridskränkningsbrottens konstruktion innebär i praktiken en slags konkurrensreglering som innebär att domstolen, i stället för att döma särskilt för de enskilda gärningarna, ska döma för ett fridskränkningsbrott. Vid konkurrens mellan ett fridskränkingsbrott och ett brott med en strängare straffskala ska domstolen dock döma särskilt för det allvarligare brottet. En höjning av maximistraflet skulle därför få till följd att vissa grova brott som domstolarna enligt nuvarande reglering dömer särskilt för, skulle ingå som en del i fridskränkingsbrottet. Det ligger inte i linje med de syften som bär upp regleringen att de allvarligare sexualbrotten och misshandelsbrotten ingår i fridskränkingsbrotten.

För det andra finns det en risk för oönskade effekter vid straffmätningen, vilket tas upp av *Barnombudsmannen*. Det är tveksamt om en ordning som innebär att även grövre brott omfattas av fridskränkingsbrotten skulle leda till att det samlade straffvärdet bedöms som högre än om domstolen dömer särskilt för dessa brott. Om en domstol t.ex. dömer för dels en våldtäkt, dels en grov kvinnofridskränkning, kommer respektive brott typiskt sett att få det genomslag vid straffmätningen som följer av den s.k. asperationsprincipen. Om våldtäkten i stället ska anses ingå i den grova kvinnofridskränkningen, finns en större oklarhet i hur straffvärdet ska bedömas. Enligt regeringens bedömning går det inte att bortse från risken att det samlade straffvärdet i sådana fall kan komma att bedömas som lägre än om domstolen hade dömt särskilt för våldtäkten. En utveckling där grova brott får mindre genomslag vid straffmätningen är inte önskvärd och inte heller förenlig med den ståndpunkt som ligger bakom riksdagens tillkännagivande.

För det tredje kan en höjning av maximistraflet för fridskränkingsbrotten medföra oönskade konsekvenser för domens rättskraft. Inte sällan omfattar ett åtal för ett fridskränkingsbrott ett ospecificerat antal gärningar under en viss tidsperiod. I sådana fall torde ett åtal för ett brott som hade kunnat ingå i det tidigare åtalet inte vara möjligt på grund av domens negativa rättskraft (jfr prop. 1997/98:55 s. 134 och Bäcklund m.fl., Brottsbalken [7 november 2024, version 25 JUNO], kommentaren till 4 kap. 4 a §). Däremot finns det inte något hinder mot att återkomma med ett åtal för ett brott som domstolen hade dömt särskilt för, om brottet hade tagits upp i samband med åtalet för fridskränkingsbrottet. En höjning av maximistraflet kan alltså leda till att åklagaren inte får väcka åtal för exempelvis en nyupptäckt våldtäkt som har ägt rum under samma tidsperiod som ett tidigare prövat fridskränkingsbrott. Ett sådant resultat kan uppfattas som stötande.

För det fjärde kommer allvarliga brott i vissa fall inte att framgå av belastningsregistret, vilket tas upp av *Jämställdhetsmyndigheten*. I belastningsregistret anges inte vilka enskilda brott som ingår i en dom om ett fridskränkingsbrott. Det skulle därför inte vara möjligt att utifrån informationen i belastningsregistret utläsa vilka allvarligare brott en person är dömd för, om dessa brott ingår i ett fridskränkingsbrott. Det framstår för regeringen som en olycklig konsekvens. Många arbetsgivare begär ett belastningsregisterutdrag i samband med anställningsförfaranden i syfte att bedöma sökandens lämplighet. När det gäller exempelvis hälso- och sjukvård, förskola och skola är det särskilt viktigt att arbetsgivaren vid en rekrytering får kännedom om att en person har dömts för allvarliga sexualbrott. För att ta reda på vilka enskilda brott som ingår i en dom som gäller ett fridskränkingsbrott skulle det då krävas att domen begärs ut och granskas, vilket kan vara tidskrävande. Det förutsätter också att den som tar del av belastningsregistret känner till att domar som gäller grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning kan omfatta även våldtäkt och andra grova brott.

En höjning av maximistraffet för fridskränkingsbrotten skulle kunna ge en mer tillförlitlig brottsstatistik på det sättet att fler grova brott skulle kunna identifieras som brott i nära relationer. I andra avseenden skulle det dock göra brottsstatistiken mindre tillförlitlig. Det skulle t.ex. bli svårare att följa utvecklingen av allvarliga sexualbrott över tid.

Regeringen anser sammantaget att skälen mot att höja maximistraffet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning väger klart tyngre än de skäl som talar för en sådan höjning. Utredningens alternativa förslag bör därför inte genomföras. Bedömningen innebär att regeringen anser att riksdagens tillkännagivande (bet. 2021/22:JuU8 punkt 4, rskr. 2021/22:39) inte bör tillgodoses.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2025.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i frågan.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)* förordar ett senare ikraftträdande eftersom det kommer att krävas förberedelsestid för genomförandet av lagändringarna.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Det bedöms kunna ske den 1 juli 2025.

Prop. 2024/25:123 Till skillnad från *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)* bedömer regeringen att det föreslagna ikraftträdandet ger berörda myndigheter, framför allt Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, tillräcklig tid för förberedelser.

Enligt 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken får ingen dömas för en gärning för vilken det inte var stadgat straff när den begicks. Vidare framgår att straff ska bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs, om inte annan lag som leder till frihet från straff eller till lindrigare straff gäller när dom meddelas. Några särskilda övergångsbestämmelser när det gäller straffbestämmelserna behövs därför inte. Inte heller i övrigt finns det behov av några övergångsbestämmelser.

10 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen leder till ökade kostnader på anslaget Rättsliga biträden m.m. I enlighet med budgetpropositionen för 2025 har anslaget tillförts medel för att finansiera dessa kostnader. I övrigt bedöms de kostnadsökningar som förslagen medför inte vara större än att de kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen har positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet.

Förslagen bidrar till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Förslagen har positiva effekter för barn och bidrar till att Sverige uppfyller barnkonventions bestämmelser om att barn ska skyddas mot alla former av våld.

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen bedömer att kostnadsökningarna för rättsliga biträden ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

Remissinstanserna: *Lex Tintin-föreningen*, *Roks* och *Örebro universitet* ifrågasätter bedömningen att kostnadsökningarna ryms inom befintliga anslag. *Åklagarmyndigheten* anser att de sammanlagda kostnadsökningarna ryms inom myndighetens befintliga anslag på kort sikt, men att konsekvenserna av förslagen bör följas upp och utvärderas när den nya lagstiftningen har varit i kraft en tid. *Södertörns tingsrätt* anser att förslagen leder till fler ärenden om kontaktförbud i domstol och fler sammanträden i domstol.

Uppsala kommun anser att förslagen har positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet. *Jämställdhetsmyndigheten* understryker att förslagen kommer att bidra till att ge skydd till kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Gävle kommun och *Uppsala kommun* anser att förslagen kommer att bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Gävle kommun och *Uppsala kommun* anser att förslagen kommer att ha positiva effekter för barns rättigheter. Enligt *Barnombudsmannen* kan förslagen leda till att barn får ett bättre skydd mot att drabbas av våld och

annan brottslighet, vilket är mycket positivt ur ett barnrättsperspektiv. Barnombudsmannen påpekar dock att det inte framgår att utredningen har involverat barn i sitt arbete eller inhämtat uppgifter om barns åsikter i de frågor som behandlats, vilket även tas upp av *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)*.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* anser att förslagen inte innebär några kostnadsökningar för myndigheten. *Barnombudsmannen* efterlyser en analys av förslagets konsekvenser för barn.

Skälen för regeringens bedömning

Ekonomiska konsekvenser

Förslagen om utökade möjligheter att meddela kontaktförbud kan förväntas leda till fler ansökningar om kontaktförbud och fler beslut om att bevilja kontaktförbud. Förslagen kan också förväntas leda till fler beslut om kontaktförbud med elektronisk övervakning. Det innebär att det uppstår kostnadsökningar för framför allt Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. För Polismyndigheten kan en ökad användning av elektronisk övervakning även medföra ett behov av att inrätta en ny övervakningscentral. Förslagen om utökade möjligheter att meddela kontaktförbud kan också leda till marginella kostnadsökningar för tingsrätterna, även med beaktande av förslaget om att rätten till sammanträde inte längre ska vara ovillkorlig. Vidare kan det uppstå marginella kostnadsökningar för Kriminalvården på grund av de föreslagna straffskärpningarna. Regeringen bedömer sammantaget, till skillnad från *Lex Tintinföreningen*, *Roks* och *Örebro universitet*, att kostnadsökningarna för myndigheterna kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen om en utökad rätt till offentligt biträde för barn och en möjlighet att utse en särskild företrädare för barn medför ökade kostnader på anslaget Rättsliga biträden m.m. Det gäller i viss utsträckning även förslagen om utökade möjligheter att meddela kontaktförbud, eftersom de förslagen kan leda till att fler offentliga biträden kommer att utses för vuxna personer. Anslaget Rättsliga biträden m.m. har därför tillförts medel i budgetpropositionen för 2025.

Konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet

Ett huvudsyfte med förslagen om ändringar i lagen (1988:688) om kontaktförbud är att stärka lagstiftningens brottspreventiva funktion. Det gäller bl.a. förslagen om nya grunder för kontaktförbud, en mer nyanserad riskbedömning, större förbudsområden och förbättrade möjligheter till elektronisk övervakning. Regeringen bedömer att förslagen kommer att bidra till att fler personer får ett ändamålsenligt skydd mot brott och andra trakasserier. Förslagen kan därför förväntas ha positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet, vilket uppmärksammas av *Jämställdhetsmyndigheten* och *Uppsala kommun*. Detsamma gäller de föreslagna straffskärpningarna.

Regeringens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, se propositionen Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken (prop. 2005/06:155 s. 51–53).

Bestämmelserna i lagen om kontaktförbud är könsneutrala till sin utformning. Det gäller också de lagändringar som nu föreslås. Lagen om kontaktförbud tillkom dock som ett led i att skydda främst kvinnor som utsätts för förföljelse och trakasserier av män som de tidigare haft en parrelation till (prop. 1987/88:137 s. 13). De flesta kontaktförbud meddelas mot en man till skydd för en kvinna.

Förslagen om ändringar i lagen om kontaktförbud syftar till att förstärka lagens brottspreventiva funktion. Det gäller bl.a. förslagen om nya grunder för kontaktförbud, en mer nyanserad riskbedömning, större förbudsområden och förbättrade möjligheter till elektronisk övervakning. Sammantaget ökar förslagen möjligheterna att förebygga farliga och hotfulla situationer. Förslagen kan därmed antas bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, vilket tas upp av *Gävle kommun* och *Uppsala kommun*. Förslagen ligger även i linje med regeringens ambition att verka för en omorientering, från ett reaktivt till ett proaktivt förhållningssätt, och att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas, se skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10 s. 109).

Konsekvenser för barnets rättigheter

Av utredningens betänkande framgår att kontaktförbud meddelas till skydd för ett barn i 8–10 procent av fallen. Förslagen som syftar till att förstärka lagens brottspreventiva funktion kan därför ha positiva effekter för barn i egenskap av skyddspersoner, vilket understryks av *Barnombudsmannen*. Förslagen kan därmed även bidra till att Sverige uppfyller barnkonventionens bestämmelser om att barn ska skyddas mot alla former av våld. Förslagen kan antas få positiva effekter för barn även i de fall det inte är barnet självt, utan exempelvis barnets förälder, som är utsatt för våld, hot eller andra trakasserier.

Förslagen om att utvidga barns rätt till ett rättsligt biträde i ärenden om kontaktförbud förstärker barns ställning i sådana ärenden och förbättrar deras möjligheter att komma till tals.

Förslaget om att skärpa maximistraffet för grovt barnfridsbrott kan bidra till ett ökat fokus på allvaret i sådana brott, vilket bör förstärka skyddet för barn som bevittnar brott.

Samtantaget anser regeringen, i likhet med *Gävle kommun* och *Uppsala kommun*, att förslagen kommer att ha positiva effekter för barns rättigheter.

11.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

4 kap.

3 § Den som begår en brottslig gärning som utgör

1. mord, dråp, misshandel, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel enligt 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 §,

2. människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott eller ofredande enligt 4 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 §,

3. våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande enligt 6 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 10 §,

4. skadegörelse eller grov skadegörelse enligt 12 kap. 1 eller 3 §, eller

5. straffbart försök till brott enligt någon av 1–4

döms, om gärningen har bevitnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot, för *barnfridsbrott* till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevitnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

I paragrafen regleras straffansvar för barnfridsbrott och grovt barnfridsbrott. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

Ändringen i *andra stycket* innebär att minimistrafket för grovt barnfridsbrott höjs från fängelse i nio månader till fängelse i ett år och att maximistrafket höjs från fängelse i fyra år till fängelse i sex år. Højningen av minimistrafket för grovt barnfridsbrott är inte avsedd att påverka gränsdragningen mellan barnfridsbrott av normalgraden och grovt barnfridsbrott, utan syftar till att generellt höja straffnivån för alla gärningar som är att bedöma som grovt barnfridsbrott. Däremot är det en följd av højningen att det praktiskt tillgängliga utrymmet för straffmätning samtidigt ökar för barnfridsbrott av normalgraden. Avsikten med højningen av maximistrafket för grovt barnfridsbrott är att utöka den möjliga spännvidden vid straffmätningen med avseende på de allvarligaste fallen, t.ex. då barnet utsätts för att bevittna dödligt eller annars mycket allvarligt våld mot någon av sina föräldrar, utfört av den andre föräldern eller en annan närstående.

4 a § Den som mot en närstående eller tidigare närstående person begår eller på annat sätt medverkar till

1. brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, eller

2. gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt 1

döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grovt fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för *grov kvinnofridskränkning* till samma straff.

Paragrafen reglerar straffansvar för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

I *första stycket* görs ett tillägg som tydliggör att anstiftan av och medhjälp till brott kan ingå i brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Det kommer till uttryck genom att det anges att straffansvaret omfattar den som begår eller på annat sätt medverkar till vissa brottsliga gärningar. Med att på annat sätt medverka till brott avses anstiftan och medhjälp i den betydelse som framgår av 23 kap. 4 §. Förutsatt att samtliga rekvisit för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning är uppfyllda, bör utgångspunkten vara att även den som har anstiftat eller begått medhjälp till de ingående gärningarna ska dömas för grov fridskränkning eller grov kvinnofridskränkning och inte för anstiftan av eller medhjälp till ett sådant brott. Ett exempel på det kan vara en förälder som agerar medhjälpare vid tre fall av misshandel som utförs mot ett barn av den andra föräldern.

I första stycket införs även en punktlista. Genom *andra punkten* tydliggörs att gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt första punkten kan ingå i brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Även anstiftan av och medhjälp till sådana gärningar omfattas. Det finns inget som hindrar att en person döms för ett fridskränkingsbrott som enbart består av försöks-, förberedelse- eller stämplingsgärningar. Det avgörande är om samtliga rekvisit för huvudbrottet är uppfyllda, dvs. om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Bedömningen av detta får göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Övriga ändringar är språkliga.

4 b § Den som förföljer en person genom att begå eller på annat sätt medverka till brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott enligt 4 kap. 6 § första stycket eller olaga intrång enligt

4 kap. 6 § andra stycket,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
7. olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,
8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
9. uppmaning till självmord eller oäktsam uppmaning till självmord enligt 4 kap.

7 a §,

10. förtal eller grovt förtal enligt 5 kap. 1 eller 2 §,
11. sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 10 § första stycket eller sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket,
12. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
13. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

14. överträdelse av kontaktförbud *eller överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud* enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

I paragrafen regleras straffansvar för olaga förföljelse. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

Ändringen i paragrafen innebär att det tydliggörs att anstiftan av och medhjälp till brott kan ingå i brottet olaga förföljelse. Ändringen motsvarar den som görs i 4 a § när det gäller anstiftan och medhjälp, se kommentaren till den paragrafen.

I *fyrtonde punkten* görs en följdändring med anledning av den ändrade brottsbeteckningen och de redaktionella ändringarna i 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

4 e § Den som mot en person begår *eller på annat sätt medverkar till*

1. brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, *eller*

2. *gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt 1*

döms, om ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för den som begår upprepade brottsliga gärningar mot en person i en hederskontext. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

Ändringen i paragrafen innebär att det tydliggörs att anstiftan av och medhjälp till brott kan ingå i brottet hedersförtryck. Vidare tydliggörs det att gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott kan ingå i brottet hedersförtryck. Även anstiftan av och medhjälp till sådana gärningar omfattas. Ändringen motsvarar den som görs i 4 a §, se kommentaren till den paragrafen. I paragrafen införs även en punktlista.

Övriga ändringar är språkliga.

11.2 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

14 kap.

7 § I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom *en* dom som har *fått* laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,

2. *besluta* om skyldighet för den ena maken att *betala underhållsbidrag* till den andra *maken*.

I ett sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom *en* dom som har *fått* laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har *fått* laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har *fått* laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § *första och tredje styckena* lagen (1988:688) om kontaktförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, *besluta* om vad som ska gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har *fått* laga kraft eller *till dess att* föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det krävs för att avtalet ska gälla, avtalet har godkänts av socialnämnden.

Enligt paragrafen kan domstolen i äktenskapsmål meddela interimistiska beslut beträffande de frågor som anges i 5 §. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Genom ändringen i *fjärde stycket* förtydligas att det är den lägre straffskalan i 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud som ska tillämpas.

Övriga ändringar är språkliga.

11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud

1 § Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud).

Ett kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att

1. begå brott mot, förfölja, otillbörligt övervaka eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda, eller

2. utsätta den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet.

Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas

1. om den som förbudet avses gälla mot har

a) begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid,

b) förföljt, otillbörligt övervakat eller på annat sätt allvarligt trakasserat den som förbudet avses skydda, eller

c) utsatt den som förbudet avses skydda för sådan påverkan som avses i andra stycket 2, eller

2. om andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad risk för sådant beteende som avses i andra stycket.

Ett kontaktförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

Paragrafen innehåller definitionen av begreppet kontaktförbud och reglerar de grundläggande förutsättningarna för att ett kontaktförbud ska få meddelas. Övervägandena finns i avsnitt 6.1–6.3.

Andra stycket behandlar grunderna för att meddela ett kontaktförbud. En punktlista införs i stycket.

Första punkten motsvarar delvis det tidigare andra stycket första meningen. I punkten görs ett tillägg som innebär att ett kontaktförbud,

förutom vid risk för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier, även får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att otillbörligt övervaka den som förbudet avses skydda. Med övervakning avses ageranden som syftar till att kontrollera eller kartlägga var skyddspersonen befinner sig eller vad han eller hon gör. Det vanligaste torde vara att övervakningen sker med tekniska hjälpmedel såsom gps-sändare eller appar. Det kan t.ex. handla om att en förälder placerar gps-sändare i sina barns leksaker i syfte att övervaka den andra föräldern. Övervakning av skyddspersonen kan också ske med dolda kameror. Ett annat exempel på övervakning är att den som förbudet avses gälla mot kontrollerar vem skyddspersonen har kontakt med via telefon eller sociala medier, t.ex. genom att ta kontroll över dennes mobiltelefon. Att kartlägga någon genom att med lagliga medel hämta in information om denne kan utgöra övervakning om det sker systematiskt och över tid. Även den situationen att övervakningen utövas genom andra personer omfattas. Det kan t.ex. ske på så sätt att en tredje person förmås att övervaka den utsatta personen. Kontaktförbud kan i sådana fall meddelas mot flera olika personer som tillsammans är delaktiga i att övervaka en person.

Att övervakningen ska vara otillbörlig innebär att bara klandervärda beteenden omfattas. Det förekommer t.ex. appar som möjliggör för användaren att lokalisera vänner och familj i realtid. Sådan övervakning är i många fall inte att betrakta som otillbörlig, t.ex. med hänsyn till att personen i fråga har samtyckt till övervakningen. Ändamålet med övervakningen kan ofta tillmätas stor betydelse vid bedömningen av om det är fråga om otillbörlig övervakning. Övervakning som sker genom att information hämtas in om en person kan vara otillbörlig om det är fråga om ett påträngande och kontrollerande handlingsmönster som är ägnat att hämma den övervakade från att göra självständiga livsval.

Genom *andra punkten* införs en ny grund för kontaktförbud. Enligt punkten får ett kontaktförbud meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att utsätta skyddspersonen för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet.

Med brottsbekämpande myndighet avses Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket, Skatteverket eller Kustbevakningen.

Den typ av påverkan som avses i bestämmelsen omfattar ageranden som kan vara straffbara enligt t.ex. bestämmelserna om övergrepp i rättssak, olaga hot eller ofredande, men även beteenden som inte nödvändigtvis når upp till nivån för straffbarhet. Som exempel kan nämnas förtäckta hot eller underförstådda budskap om att en person ska avhålla sig från att samarbeta med rättsväsendet. Den som utan någon godtagbar anledning och utan tidigare relation till en person tar kontakt med denne och börjar efterhöra sig om personens medverkan i en rättsprocess utövar typiskt sett sådan påverkan som avses i bestämmelsen.

Syftet med påverkan ska vara att förhindra att någon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet. Det innebär att bestämmelsen inte omfattar alla kontakter utan endast sådana som har ett otillbörligt syfte. Det kan t.ex. inte anses otillbörligt att en misstänkt

Prop. 2024/25:123 person genom sin försvarare tar kontakt med ett vittne i syfte att förbereda sitt försvar (jfr SOU 1977:50 s. 153).

I likhet med vad som gäller för de övriga grunderna för att meddela kontaktförbud är det tillräckligt att det finns en risk för påverkan. Riskerna ska dock vara klar och konkret med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet (prop. 1987/88:137 s. 18 och 19). Enligt tredje stycket första punkten c ska det vid riskbedömningen särskilt beaktas om den som förbudet avses gälla mot redan har utsatt skyddspersonen för påverkan i en rättsprocess. Även den omständigheten att den som förbudet avses gälla mot tidigare har utsatt någon annan person för övergrepp i rättsak eller någon annan form av påverkan i en rättsprocess kan beaktas. I övrigt kan ett kontaktförbud som skydd i en rättsprocess aktualiseras när det gäller personer i den misstänktes närhet vars agerande gör det rimligt att tro att det finns en risk för hot eller våld. Är det i ett sådant fall fråga om en utredning om brott som har begåtts inom ramen för ett kriminellt nätverk, bör den omständigheten att den som förbudet avses gälla mot tillhör samma kriminella nätverk som den misstänkte tillmätas stor vikt. Enbart den omständigheten att en person tillhör ett kriminellt nätverk, en familj eller någon annan definierbar krets kring den misstänkte är dock inte tillräcklig för att ett kontaktförbud ska få meddelas mot den personen.

I *tredje stycket*, som är nytt, införs ytterligare omständigheter som särskilt ska beaktas vid riskbedömningen. Liksom tidigare gäller att risken för ett sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud ska vara klar och konkret.

Första punkten a motsvarar det tidigare andra stycket andra meningen.

Av *första punkten b* framgår att det vid riskbedömningen särskilt ska beaktas om den som förbudet avses gälla mot har förföljt, otillbörligt övervakat eller allvarligt trakasserat skyddspersonen. Att ett sådant beteende har förekommit tidigare talar för att det finns en risk för att beteendet upprepas. Det gäller även om agerandet inte har lett till lagföring för brott eller till att en förundersökning har inletts. Orden och uttrycken förföljelse, otillbörlig övervakning och allvarliga trakasserier har samma innebörd som i andra stycket (jfr prop. 1987/88:137 s. 19 och 20 och kommentaren till andra stycket första punkten).

Enligt *första punkten c* ska det vid riskbedömningen särskilt beaktas om den som förbudet avses gälla mot har utsatt skyddspersonen för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet. Bestämmelsen omfattar samma typ av påverkan som avses i andra stycket andra punkten (se kommentaren till den punkten).

När det gäller sådana omständigheter som avses i första punkten b och c förutsätts inte att det tidigare beteendet går att styrka med de beviskrav som gäller i brottmål. Det måste dock finnas tillräcklig utredning för att en risk för ett fortsatt beteende av samma slag ska kunna konstateras. Sparad skriftlig dokumentation, t.ex. sms eller konversationer på sociala medier, kan vara av stor betydelse.

Av *andra punkten* framgår att det vid riskbedömningen särskilt ska beaktas om andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad risk för sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud. En sådan omständighet kan vara att den som förbudet avses gälla mot har uttalat sig eller uppträtt på ett sådant sätt

att risken för brott eller allvarliga trakasserier får anses öka. Det kan t.ex. vara fråga om ett beteende som personen anser är rättfärdigat, men som objektivt sett indikerar att han eller hon har en bristande insikt i vad som i det enskilda fallet kan anses vara ett acceptabelt handlande. Det kan också handla om uttalanden som tyder på att den som förbudet avses gälla mot vill kontrollera eller har svårt att släppa taget om skyddspersonen.

Vidare kan det vid psykisk sjukdom eller missbruk hos den som förbudet avses gälla mot i vissa fall finnas en ökad risk för att denne kan komma att utsätta skyddspersonen för exempelvis brott eller allvarliga trakasserier. Det avgörande i sådana fall är inte den psykiska sjukdomen eller missbruket i sig, utan vilka symtom eller beteendemönster som talar för att det finns en sådan risk.

Det tidigare tredje stycket flyttas till den nya 3 §.

Övriga ändringar är språkliga.

1 a § Förutsättningarna i 1 § för att meddela ett kontaktförbud enligt den paragrafen ska alltid anses uppfyllda om

1. den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott mot den som förbudet avses skydda,

2. brottsligheten har innefattat angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid,

3. brottsligheten har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående,

4. brottslighetens straffvärde uppgår till fängelse i sex månader eller mer, och

5. det inte finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud.

Om domen avser olaga förföljelse eller hedersförtryck enligt 4 kap. 4 b eller 4 e § brottsbalken, gäller första stycket även om de krav som följer av första stycket 3 eller 4 inte är uppfyllda.

Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av första och andra styckena inom följande tider när den som förbudet avses gälla mot har dömts till

1. fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen,

2. sluten ungdomsvård, senast ett år från det att påföljden helt har verkställts,

3. rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört,

4. annan påföljd, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömd.

Paragrafen, som är ny, innehåller en presumtion för kontaktförbud i vissa fall. Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Av första stycket följer att förutsättningarna i 1 § för att meddela ett kontaktförbud enligt den paragrafen i vissa särskilt angivna fall alltid ska anses uppfyllda på grund av en fällande dom i brottmål. Bestämmelsen innebär att det under de förutsättningar som anges i första–fjärde punkterna finns en presumtion för att meddela ett kontaktförbud. Presumtionen gäller enbart för ordinära kontaktförbud. Bestämmelsen i 3 § innebär att ett kontaktförbud får meddelas med stöd av presumptionsregeln endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

Av första punkten framgår att den som förbudet avses gälla mot ska ha dömts för brott mot skyddspersonen. Det kan vara fråga om ett eller flera brott. Det krävs inte att domen har fått laga kraft för att presumptionsregeln ska bli tillämplig. Om ett beslut om kontaktförbud har meddelats med stöd

Prop. 2024/25:123 av presumtionsregeln och en högre rätt därefter meddelar en frikännande dom, bör åklagaren alltid ompröva beslutet enligt 23 §. Detsamma gäller om en högre rätt gör en bedömning av brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde som innebär att kravet i fjärde punkten inte är uppfyllt. Frågan om det fortfarande finns förutsättningar för ett kontaktförbud ska då prövas enligt 1 §.

Enligt *andra punkten* ska brottsligheten ha innefattat angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid. Med det avses i första hand brott enligt 3, 4 och 6 kap. brottsbalken, men även andra brott där våld, hot om våld eller frihetsberövande ingår som ett moment i gärningen.

Tredje punkten innebär att brottsligheten ska ha begåtts mot en närstående eller tidigare närstående. Uttrycket närstående eller tidigare närstående omfattar personer som den dömda är eller har varit gift eller sambo med eller annars har eller har haft en fast parrelation med. Uttrycket omfattar även barn till den dömda och barn till en person som den dömda bor eller har bott tillsammans med. Vidare omfattas den dömdes föräldrar och syskon. Även andra nära släktingar omfattas, t.ex. mor- och farföräldrar, mostrar och morbröder samt fastrar och farbröder. Vidare bör ungdomar som har eller har haft ett kärleksförhållande kunna betraktas som närstående eller tidigare närstående till varandra, förutsatt att det rör sig om en etablerad relation. Kravet att personerna ska ha eller ha haft ett fast förhållande med varandra bör inte tolkas alltför snävt. En bedömning får göras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. När det gäller ungdomar bör den känslomässiga bindningen mellan parterna tillmätas en större vikt än den praktiska bindningen, dvs. sådant som att parterna har gemensam ekonomi eller mathållning eller att de har personliga tillhörigheter i varandras bostäder. Vid bedömningen av den känslomässiga bindningen mellan parterna kan stabiliteten i förhållandet samt hur parterna och andra personer har uppfattat relationen vara av betydelse. Det bör däremot inte uppställas alltför stränga krav på förhållandets varaktighet. Huruvida det är fråga om en parrelation som omfattas av presumtionsregelns tillämpningsområde torde i de flesta fall gå att avgöra utifrån den aktuella domen och vad som i övrigt går att utläsa ur förundersökningen.

Av *fjärde punkten* följer ett krav på att brottslighetens straffvärde uppgår till fängelse i sex månader eller mer. Det är straffvärdet för det eller de brott som omfattas av presumtionsregeln som är avgörande. Om en dom även gäller brott som inte omfattas av presumtionsregeln, t.ex. för att de har begåtts mot en annan målsägande eller inte innefattar angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid, ska dessa brott inte beaktas vid bedömningen av straffvärdet. Med straffvärde avses resultatet av den bedömning som domstolen ska göra enligt 29 kap. 1–3 §§ brottsbalken. Det är alltså inte det s.k. straffmättningsvärdet som är avgörande för om presumtionsregeln är tillämplig. Prövningen ska i första hand utgå från hur straffvärdet har bedömts av domstolen. Om det inte uttryckligen framgår hur rätten har bedömt straffvärdet för de aktuella brotten, får en bedömning göras utifrån de omständigheter som framgår av domen. Det innebär att presumtionsregeln kan bli tillämplig även om bedömningen av straffvärdet är förenad med viss osäkerhet.

Femte punkten innebär att presumptionen kan brytas om det finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud. Det kan t.ex. vara fallet om den som förbudet avses gälla mot har flyttat till en annan ort och det

med hänsyn till omständigheterna står klart att han eller hon inte har någon avsikt att ta kontakt med skyddspersonen. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud kan tiden sedan brottet begicks, brottets karaktär, om det är fråga om enstaka eller upprepade brott samt övriga omständigheter vid brottet ha betydelse. Att den som förbudet avses gälla mot under verkställigheten har genomgått missbruksvård eller annan behandling som minskar risken för återfall i brott kan också vägas in i bedömningen. Även andra omständigheter som talar för att ett kontaktförbud inte är motiverat kan beaktas.

I *andra stycket* finns ett undantag från vissa av kraven i första stycket när det gäller olaga förföljelse och hedersförtryck. Om domen avser något av dessa brott gäller presumptionen även om brottsligheten inte har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående eller brottslighetens straffvärde bedöms understiga fängelse i sex månader. Minimistraffet för hedersförtryck är fängelse i ett år, vilket i praktiken innebär att kravet på lägsta straffvärde i första stycket fjärde punkten alltid kommer att vara uppfyllt.

I *tredje stycket* regleras hur länge presumptionen gäller. Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av första och andra styckena inom de tider som anges i första–fjärde punkterna. När presumptionen inte längre gäller ska frågan om det finns förutsättningar för att meddela ett ordinärt kontaktförbud prövas enligt bestämmelserna i 1 §. Den tidigare domen kan då beaktas.

Om den som kontaktförbudet avses gälla mot har dömts till ett fängelsestraff, får enligt *första punkten* ett kontaktförbud som utgångspunkt meddelas med stöd av presumptionsregeln fram till dess att påföljden helt har verkställts. Ett fängelsestraff är helt verkställt vid prövotidens utgång förutsatt att villkorligt medgiven frihet inte längre kan förklaras förverkad (26 kap. 10 § brottsbalken). Presumptionsregeln gäller dock alltid under minst ett år från frigivningen. Det får praktisk betydelse i den situationen att det inte sker någon villkorlig frigivning utan hela fängelsestraffet avtjänas i anstalt.

Om den som kontaktförbudet avses gälla mot har dömts till sluten ungdomsvård, får enligt *andra punkten* ett kontaktförbud meddelas med stöd av presumptionsregeln senast ett år från det att påföljden helt har verkställts. En dom på sluten ungdomsvård anses helt verkställd när den utdömda verkställighetstiden har löpt ut.

Om den som kontaktförbudet avses gälla mot har dömts till rättspsykiatrisk vård, får enligt *tredje punkten* ett kontaktförbud meddelas med stöd av presumptionsregeln senast ett år från det att vården har upphört.

Om den som kontaktförbudet avses gälla mot har dömts till någon annan påföljd än den som anges i första–tredje punkterna, får enligt *fjärde punkten* ett kontaktförbud meddelas med stöd av presumptionsregeln senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömden. Det gäller t.ex. om påföljden har bestämts till villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning. Punkten är även tillämplig om påföljden har bestämts till skyddstillsyn i förening med fängelse.

1 b § Ett kontaktförbud enligt 1 § får också avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med någon annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå

Prop. 2024/25:123 brott mot *den* sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (kontaktförbud avseende gemensam bostad).

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den som förbudet avses gälla *mot* i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för kontaktförbud avseende en gemensam bostad. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Paragrafens beteckning ändras från 1 a § till 1 b §. Den särskilda proportionalitetsbestämmelsen i andra stycket tas bort. Kravet på proportionalitet följer i stället av den nya 3 §. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Övriga ändringar är språkliga och redaktionella.

2 § Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig *inom ett eller flera områden kring* en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud).

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Har den som förbudet avses gälla mot överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för utvidgat kontaktförbud samt när detta kan förenas med villkor om elektronisk övervakning. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Första stycket ändras på så sätt att ett utvidgat kontaktförbud får avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring sådana platser som anges i bestämmelsen, i stället för som tidigare i närheten av sådana platser. Att förbudsområdet inte får vara större än vad som är nödvändigt följer av proportionalitetsbestämmelsen i 3 §. Ändringen i stycket innebär att ett utvidgat kontaktförbud får omfatta ett större område i förhållande till vad som tidigare har gällt. Förbudsområdet bör, när det är motiverat utifrån behovet av skydd för den som förbudet avses skydda, kunna omfatta exempelvis en eller flera fastigheter, ett eller flera kvarter eller i vissa fall ett större område än så, t.ex. en stadsdel. Den närmare avgränsningen görs utifrån skyddspersonens behov av skydd i det enskilda fallet. Det kan t.ex. beaktas att skyddspersonen inte ska behöva se den andra personen från sin bostad eller att skyddspersonen ska kunna lämna sin bostad utan att riskera att stöta ihop med den andra personen. När områdets storlek bestäms kan det också beaktas att skyddspersonen ges möjlighet att på egen hand sätta sig i säkerhet vid en överträdelse av kontaktförbudet. Även andra omständigheter kan ha betydelse.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar det tidigare första stycket andra och tredje meningarna.

Bestämmelserna om särskilt utvidgat kontaktförbud i det tidigare andra stycket flyttas till den nya 2 a §.

Övriga ändringar är språkliga.

2 a § *Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än vad som följer av 2 § (särskilt utvidgat kontaktförbud). Ett sådant förbud får även meddelas om det på grund av*

särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. När områdets storlek bestäms ska det särskilt beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avses skydda tillgodoses.

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Paragrafen, som är ny, reglerar förutsättningarna för särskilt utvidgat kontaktförbud. Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 6.5 och 6.6.

Första stycket första meningen motsvarar den tidigare 2 § andra stycket första meningen.

Genom den nya *andra meningen* införs en möjlighet att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud även utan att den som förbudet avses gälla mot har överträtt ett utvidgat kontaktförbud. Det krävs inte heller att ett ordinärt kontaktförbud har överträtts. Förutsättningen är att det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Med brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person avses t.ex. allvarligare fall av miss-handel eller olaga hot.

Att risken ska vara påtaglig innebär ett krav på viss sannolikhet för att risken ska förverkligas utifrån de faktiska omständigheter som finns vid beslutstillfället. Det ska vara fråga om en klart förutsebar utveckling utifrån dessa omständigheter.

Ett exempel på en situation när det kan finnas förutsättningar för att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd är att den som förbudet avses gälla mot har dömts för allvarlig brottslighet mot den andra personen och det finns en hög risk för fortsatt brottslighet i samband med att den dömda ska frigges från ett fängelsestraff. Tidigare lagföringar av den som förbudet avses gälla mot utgör dock inget krav för att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska få meddelas som en förstahandsåtgärd. Ett förbud kan även komma i fråga om den som förbudet avses gälla mot är misstänkt för ett allvarligt brott mot den andra personen men trots det är på fri fot, t.ex. för att det saknas förutsättningar för häktning. I undantagsfall bör det även vara möjligt att meddela ett särskilt utvidgat kontaktförbud utan tidigare överträdelse av ett utvidgat kontaktförbud om skyddspersonen har utsatts för omfattande och allvarliga trakasserier av den andra personen, särskilt om beteendet eskalerar.

Andra stycket motsvarar den tidigare 2 § andra stycket andra meningen. I stycket görs ett tillägg som innebär att det när områdets storlek bestäms särskilt ska beaktas att skyddspersonens behov av skydd tillgodoses. Avsikten med ändringen är att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska kunna utgöra en verkkningsfull skyddsåtgärd. Det förutsätter att ett sådant förbud omfattar ett tillräckligt stort område för att polisen ska ha en möjlighet att rycka ut vid en överträdelse av förbudet och förhindra den som förbudet avses gälla mot att nå fram till skyddspersonen. Förbudsområdet

Prop. 2024/25:123 bör, när det är motiverat utifrån skyddsbehovet, kunna omfatta exempelvis en eller flera stadsdelar, större delar av en kommun, en hel kommun eller ett ännu större område. Det kan också vara lämpligt att besluta om flera avgränsade förbudsområden i olika kommuner, t.ex. om skyddspersonens arbetsplats ligger i en annan kommun än bostaden.

Den tidigare bestämmelsen om att ett särskilt utvidgat kontaktförbud inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt tas bort. Någon ändring i sak är inte avsedd. Att förbudsområdet inte får vara större än vad som är nödvändigt följer av proportionalitetsbestämmelsen i den nya 3 §.

Den särskilda proportionalitetsbestämmelsen i den tidigare 2 § tredje stycket förs samman med den allmänna proportionalitetsbestämmelsen i den nya 3 §.

3 § Ett kontaktförbud enligt denna lag får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten eller det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

Paragrafen, som är ny, innehåller en proportionalitetsbestämmelse. Placeringen av paragrafen görs efter synpunkter från *Lagrådet*. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 6.6.

Paragrafen motsvarar de tidigare 1 § tredje stycket och 2 § tredje stycket. I förhållande till den tidigare 1 § tredje stycket förtydligas att kravet på proportionalitet gäller för alla kontaktförbud enligt lagen. I förhållande till den tidigare 2 § tredje stycket förtydligas att den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot ska beaktas även när det gäller utvidgade kontaktförbud. Proportionalitetsbedömningen avser indirekt även frågan om förbudsområdets storlek. Se vidare prop. 2002/03:70 s. 72 och prop. 2020/21:217 s. 41. I övrigt är någon ändring i sak inte avsedd.

5 § Ett beslut om kontaktförbud ska delges den som förbudet avses gälla mot. Delgivning får inte ske enligt 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa, får husrannsakan göras för att söka efter den som ska delges ett beslut om kontaktförbud. Husrannsakan får göras i den eftersöktes bostad eller i något annat hus, rum eller slutet förvaringsställe som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Detsamma gäller en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, får husrannsakan göras även hos den personen. Vid husrannsakan ska 28 kap. 3 a och 6 §§, 7 § första och andra styckena och 9 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Ett beslut om husrannsakan för delgivning meddelas av åklagaren eller rätten. Rätten får ta upp frågan om husrannsakan självant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren.

Paragrafen innehåller bestämmelser om delgivning av beslut om kontaktförbud. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Genom *andra* stycket, som är nytt, införs en möjlighet att göra husrannsakan för att söka efter den som ska delges ett beslut om kontaktförbud. För att husrannsakan ska få göras enligt paragrafen krävs att försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa. Husrannsakan får alltså göras endast om mindre ingripande metoder för delgivning inte är tillräckliga. Antingen måste andra metoder ha prövats först och misslyckats

eller så måste alternativen på goda grunder bedömas som utsiktslösa, jfr propositionen Effektiviseringar på delgivningsområdet (prop. 1994/95:188 s. 21). Husrannsakan får göras i den eftersöktes bostad eller i något annat hus, rum eller slutet förvaringsställe som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Husrannsakan får även göras i en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Med detta avses t.ex. butiker, restauranger, teatersalonger och liknande utrymmen till vilka allmänheten har tillträde (jfr 28 kap. 3 § rättegångsbalken och NJA II 1943 s. 370). Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, får husrannsakan enligt paragrafen göras även hos den personen. Kravet på synnerliga skäl innebär att det ska finnas en faktisk omständighet som påtagligt visar att man med fog kan förvänta sig att den sökte finns där husrannsakan genomförs (JO 1985/86 s. 149).

Enligt andra stycket ska vidare 28 kap. 3 a och 6 §§, 7 § första och andra styckena och 9 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas vid husrannsakan enligt paragrafen. Hänvisningen till 28 kap. 3 a § innebär att husrannsakan får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som förbudet avses gälla mot eller för något annat motstående intresse. Bestämmelsen ger uttryck för att proportionalitetsprincipen är tillämplig vid beslut om husrannsakan. Vid bedömningen måste den integritetskränkning som en husrannsakan innebär vägas mot bl.a. skyddspersonens intresse av att beslutet om kontaktförbud får straffrättslig verkan. Hänvisning görs också till 28 kap. 6 § om verkställighet av husrannsakan, 28 kap. 7 § första och andra styckena om vittne och rätt att närvara samt 28 kap. 9 § om protokoll och bevis på att husrannsakan har gjorts. Hänvisningen till 28 kap. 10 § innebär att delgivning även får ske på platser som inte är slutna i egentlig mening men som ändå inte är tillgängliga för allmänheten, t.ex. gårdsplaner och fabriksområden (NJA II 1943 s. 372).

Av tredje stycket, som är nytt, framgår att beslut om husrannsakan för delgivning meddelas av åklagaren eller rätten. Enligt 7 § delgivningslagen (2010:1932) är det den myndighet som handlägger ett ärende som ska se till att delgivning sker. Beslut om husrannsakan bör därför normalt meddelas av den myndighet som handlägger ärendet om kontaktförbud. I de flesta fall är det alltså åklagaren som har att besluta om husrannsakan för delgivning. Att domstolen beslutar om husrannsakan för delgivning skulle t.ex. kunna bli aktuellt när åklagaren har avslagit en begäran om kontaktförbud och domstolen därefter beslutar att meddela ett kontaktförbud eller när domstolen annars beslutar om ett mer omfattande kontaktförbud än vad som följer av åklagarens beslut. Av stycket framgår också att rätten får ta upp frågan om husrannsakan självant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren.

Övriga ändringar är språkliga.

7 a § För den som ett kontaktförbud gäller eller avses gälla mot och som är under 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Detsamma gäller för den som ett kontaktförbud avseende gemensam bostad, ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud gäller eller avses gälla mot.

Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett offentligt biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

Prop. 2024/25:123 Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till offentligt biträde i ärenden om kontaktförbud. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

I *första stycket* anges när det finns en rätt till offentligt biträde. Ändringen innebär att rätten till offentligt biträde utökas till att gälla i alla ärenden om kontaktförbud där den som förbudet gäller eller avses gälla mot är under 18 år. Om det måste antas att behov av biträde saknas ska något offentligt biträde inte förordnas. Det kan t.ex. vara fallet om det finns en offentlig försvarare som inom ramen för sitt uppdrag kan biträda den misstänkte även i ärendet om kontaktförbud. Ett annat exempel är när det redan i ett tidigt skede är uppenbart att en begäran om kontaktförbud kommer att leda till ett avslag.

Andra stycket motsvarar det tidigare första stycket andra meningen.

Tredje stycket motsvarar det tidigare andra stycket.

Övriga ändringar är språkliga.

12 a § Ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver vad som anges i 12 §, ange

1. när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,

2. vad den som förbudet gäller *mot* är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och

3. vilken påföljd som hindrande *eller försvårande* av elektronisk övervakning enligt 25 § kan medföra.

Paragrafen reglerar vad ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Tredje punkten ändras med anledning av den ändrade brottsbeteckningen i 25 §.

Övriga ändringar är språkliga.

15 § Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. Om ärendet *omfattar* en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad, *får det tas upp även av en annan tingsrätt*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om behörig domstol i ärenden om kontaktförbud.

I *andra meningen*, som gäller ärenden om kontaktförbud avseende gemensam bostad, slopas hänvisningen till 19 kap. 12 § rättegångsbalken. I stället anges att ett sådant ärende får tas upp även av en annan tingsrätt. Att beslut i frågan bör fattas utan dröjsmål, vilket är en förutsättning enligt bestämmelsen i 19 kap. 12 § första stycket andra meningen rättegångsbalken, framgår av 19 § andra stycket. Av 14 § framgår även att åklagaren utan dröjsmål ska överlämna ett ärende om kontaktförbud avseende gemensam bostad till rätten. Någon ändring i sak är inte avsedd.

19 § *Tingsrätten ska hålla sammanträde* om någon part begär det och det inte är uppenbart obehövligt.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran *alltid* hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

I paragrafen finns bestämmelser om sammanträde. Övervägandena finns Prop. 2024/25:123 i avsnitt 7.1.

Ändringen i *första stycket* innebär att en part inte har en ovillkorlig rätt till sammanträde i ärenden om kontaktförbud. Tingsrätten behöver inte hålla sammanträde på begäran av en part om det är uppenbart obehövligt. I de fall en begäran om sammanträde drivs av obstruktion och inte är sakligt motiverad kan ett sammanträde ofta vara uppenbart obehövligt. Detsamma gäller om begäran om kontaktförbud är uppenbart ogrundad. Ett annat exempel på när det kan finnas skäl att avslå en parts begäran om sammanträde är då motparten inte har motsatt sig ändring av åklagarens beslut.

Vid bedömningen av om det är uppenbart obehövligt att hålla sammanträde måste det beaktas vilken typ av kontaktförbud ärendet gäller. Utrymmet för att underlåta att hålla sammanträde på begäran av en part minskar ju mer ingripande form av kontaktförbud det är fråga om, särskilt i de fall tingsrättens prövning gäller ett beslut om att ålägga en person ett kontaktförbud. När åklagarens beslut avser en förlängning av ett befintligt kontaktförbud kan behovet av att höra parterna muntligen av utredningsmässiga skäl vara mindre än när det är fråga om ett initialt beslut, särskilt om skälen för det ursprungliga kontaktförbudet var starka och det vid förlängningen inte har tillkommit några omständigheter som skulle kunna föranleda en annan bedömning. Samtidigt kan ett ingrepp i rörelsefriheten bli mer kännbart för den person som förbudet avser om kontaktförbudet har gällt under lång tid, vilket också ska beaktas vid bedömningen av om ett sammanträde är uppenbart obehövligt. Det framstår som närmast uteslutet att ändra åklagarens beslut till nackdel för en part utan att dessförinnan ha tillmötesgått den partens begäran om sammanträde.

I första stycket görs också språkliga ändringar som bl.a. innebär att det tydligare framgår att paragrafen enbart är tillämplig i tingsrätten. Detta innebär inte någon ändring i sak (rättsfallet NJA 2005 s. 697).

I *andra stycket* görs en språklig ändring till följd av ändringarna i första stycket. Någon ändring i sak är inte avsedd.

24 § Den som bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

Om en överträdelse enligt första stycket avser ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud, döms för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud till fängelse i högst två år.

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är ringa, döms till böter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för överträdelse av kontaktförbud. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar det tidigare första stycket första meningen. Ändringen innebär att den strängare straffskalan – fängelse i högst två år – ska tillämpas vid en överträdelse av ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud även om ett sådant förbud inte har förenats med villkor om elektronisk övervakning. Tidigare gällde att den strängare straffskalan skulle tillämpas endast vid överträdelser av kontaktförbud med elektronisk övervakning. Ändringen innebär vidare att brottsbeteckningen överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning

Prop. 2024/25:123 ersätts med brottsbeteckningen överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud.

Tredje stycket motsvarar det tidigare andra stycket.

Övriga ändringar är språkliga och redaktionella.

25 § Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, *eller som i övrigt hanterar den elektroniska utrustningen på ett sätt som är ägnat att försvåra övervakningen*, döms för hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till fängelse i högst ett år.

Den som av grov oaksamhet begår en gärning som avses i första stycket, döms för oaksamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffansvar för hindrande av elektronisk övervakning. Paragrafen utformas enligt Lagrådets förslag. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Ändringen i *första stycket* innebär att det straffbara området utvidgas så att det även omfattar sådan hantering av den elektroniska utrustningen som är ägnad att försvåra övervakningen. Brottsbeteckningen ändras till hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning.

För att det ska vara fråga om försvårande av elektronisk övervakning krävs inte att den elektroniska övervakningen har upphört. Försvårandet kan ske genom både aktivt handlande, såsom att göra åverkan på utrustningen eller försöka manipulera den på olika sätt, och underlåtenhet, såsom att underlåta att ladda utrustningens batterier på föreskrivet sätt eller att underlåta att inställa sig för nödvändiga kontroller av utrustningen.

Att hanteringen av den elektroniska utrustningen ska ha varit ägnad att försvåra övervakningen innebär att åklagaren inte behöver bevisa att hanteringen faktiskt har lett till att övervakningen har försvårats. Det är tillräckligt att omständigheterna är sådana att hanteringen typiskt sett leder till att övervakningen försvåras. Vid bedömningen av om gärningen har varit ägnad att försvåra övervakningen kan ledning sökas i de instruktioner som har lämnats i samband med beslutet, jfr 12 a § denna lag och 2 § andra stycket förordningen (1988:691) om kontaktförbud. Att den övervakades hantering av den elektroniska utrustningen har föranlett ett larm till Polismyndigheten, exempelvis om låg batterinivå, innebär normalt sett att gärningen har varit ägnad att försvåra övervakningen. Denna omständighet utgör dock inte ett krav för att rekvisitet ska vara uppfyllt.

Första stycket ändras även på så sätt att straffskalan för uppsåtligt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning skärps från böter eller fängelse i högst ett år till fängelse i högst ett år. Böter tas alltså bort ur straffskalan. Att böter inte längre ingår i straffskalan för uppsåtliga brott innebär att straffnivån höjs generellt för alla uppsåtliga gärningar.

Bestämmelsen om straffansvar för grovt oaksamma gärningar flyttas till ett nytt *andra stycke*. Brottet betecknas oaksamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Av bestämmelsen framgår att straffskalan för den som av grov oaksamhet begår en gärning som avses i första stycket alltså är böter eller fängelse i högst ett år. Någon ändring i sak är inte avsedd.

26 § Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att* Prop. 2024/25:123

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 *eller* 2 a §, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras *eller* försvåras.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när uppgifter om den övervakades position får registreras och tas fram vid elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

Paragrafen ändras på så sätt att uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram i samband med att den övervakade träder in i eller vistas inom förbudsområdet eller en beslutad elektronisk övervakning hindras eller försvåras. Användningen av uttrycket i samband med innebär att Polismyndigheten retroaktivt får ta fram uppgifter om den övervakades position innan denne trädde in i förbudsområdet. Ändringen innebär också att myndigheten får ta fram uppgifter om den övervakades position efter att denne har lämnat förbudsområdet. Uppgifterna får tas fram endast i syfte att kontrollera att förbudet efterlevs (prop. 2010/11:45 s. 56). Det är inte tillåtet att ta fram uppgifter retroaktivt längre tillbaka än vad som är nödvändigt för att tillgodose detta syfte. På samma sätt får uppgifter om den övervakades position efter att denne har lämnat förbudsområdet inte tas fram under längre tid än vad som är nödvändigt för att kontrollera att förbudet efterlevs. Motsvarande begränsning gäller även när en beslutad elektronisk övervakning hindras eller försvåras.

Ändringen i *första punkten* är en följd av att bestämmelserna om utvidgat respektive särskilt utvidgat kontaktförbud delas upp i två paragrafer.

Andra punkten ändras med anledning av att det straffbara området enligt 25 § utvidgas.

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

1 § När en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller

2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt.

Om den som ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud avses skydda är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. förbudet avses gälla mot en vårdnadshavare, eller

2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som förbudet avses gälla mot inte kommer att ta till vara barnets rätt.

En särskild företrädare ska inte förordnas om det med hänsyn till barnet är obehövligt eller särskilda skäl annars talar mot det.

Ett förordnande som särskild företrädare enligt första stycket omfattar även ett ärende om kontaktförbud, om den som kan misstänkas för brottet är samma person som förbudet avses gälla mot.

Prop. 2024/25:123 Paragrafen reglerar när en särskild företrädare för barn ska förordnas. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, ska en särskild företrädare i vissa fall förordnas i ett ärende om kontaktförbud, om den som förbudet avses skydda är under 18 år.

Av *första punkten* framgår att en särskild företrädare ska utses för barnet om den som förbudet avses gälla mot är barnets vårdnadshavare.

Andra punkten innebär att en särskild företrädare ska utses om det kan befaras att barnets vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som förbudet avses gälla mot inte kommer att ta till vara barnets rätt. Det kan röra sig om att den som förbudet avses gälla mot är make, sambo, pojk- eller flickvän till vårdnadshavaren, eller en släkting eller nära vän. Det kan också vara fråga om fall där den som förbudet avses gälla mot och barnet är syskon. Bestämmelsen i andra punkten är tillämplig också på förhållandet mellan en vårdnadshavare som är föremål för ett ärende om kontaktförbud och en som inte är det. Det viktiga vid bedömningen av om relationen påverkar vårdnadshavarens förmåga att ta till vara barnets intressen är inte den formella ställning den som förbudet avses gälla mot intar, utan den faktiska relation denne har till vårdnadshavaren (jfr prop. 1998/99:133 s. 40 och 41).

I *tredje stycket*, som motsvarar det tidigare andra stycket, anges att en särskild företrädare inte ska förordnas om det med hänsyn till barnet är obehövligt eller om det annars finns särskilda skäl mot ett förordnande. Om barnet med hänsyn till ålder och mognad själv kan ta ställning till frågor om kontaktförbud och om att delta i förhör kan det vara obehövligt att förordna en särskild företrädare. Behovet av en särskild företrädare för äldre barn torde i första hand vara beroende av barnets relation till vårdnadshavaren (jfr prop. 1998/99:133 s. 41). Särskilda skäl mot att förordna en särskild företrädare i ett ärende om kontaktförbud kan finnas om det redan i ett tidigt skede framstår som uppenbart att det saknas förutsättningar för att meddela ett kontaktförbud.

Fjärde stycket, som är nytt, innebär att ett förordnande enligt första stycket omfattar även ett ärende om kontaktförbud, om den som kan misstänkas för brottet är densamme som kontaktförbudet avses gälla mot. Det krävs i en sådan situation alltså inte något särskilt förordnande för att den särskilda företrädaren ska kunna företräda barnet i ärendet om kontaktförbud.

2 § Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § *första* eller *andra stycket* finns endast i fråga om en av dem, *ska* den andra vårdnadshavaren förordnas att ensam ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång *eller i ärendet om kontaktförbud*.

Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa, *ska* dock en särskild företrädare utses.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en av två vårdnadshavare ska förordnas att ensam ta till vara barnets rätt. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Ändringen i *första stycket* innebär att en av två vårdnadshavare i vissa fall ska förordnas att ensam ta till vara barnets rätt i ett ärende om kontakt-

förbud. Det gäller när vårdnadshavarna inte är gifta eller sambor och omständigheter som innebär att en särskild företrädare ska förordnas finns endast i fråga om en av dem. Se vidare prop. 1998/99:133 s. 41 och 42.

Övriga ändringar är språkliga och redaktionella.

3 § En särskild företrädare som har förordnats enligt 1 § första stycket ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottskadeersättning. Företrädaren får dock inte väcka åtal och får inte heller väcka någon skadeståndstalan utan att ett allmänt åtal har väckts.

En särskild företrädare vars förordnande omfattar ett ärende om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt i ärendet.

Det som i 23 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken sägs om målsägandebiträdes närvaro vid förhör ska tillämpas på den särskilda företrädaren.

I paragrafen finns bestämmelser om den särskilda företrädarens uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Ändringen i första stycket är en följd av att det i 1 § andra stycket införs en möjlighet att förordna en särskild företrädare i ett ärende om kontaktförbud. Genom tillägget tydliggörs att stycket endast gäller en särskild företrädare som har förordnats enligt 1 § första stycket.

Andra stycket, som är nytt, behandlar en särskild företrädarens uppgifter i ett ärende om kontaktförbud. Bestämmelsen gäller oavsett om den särskilda företrädaren har förordnats i ärendet om kontaktförbud enligt 1 § andra stycket eller om förordnandet omfattar ärendet om kontaktförbud enligt 1 § fjärde stycket. Den särskilda företrädaren ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt i ärendet. I det ingår att för barnets räkning ta ställning till om ett kontaktförbud bör meddelas, om barnet inte har uppnått tillräcklig ålder och mognad för att själv kunna ta ställning till frågan. Den särskilda företrädaren får också begära tingsrättens prövning av ett beslut i fråga om kontaktförbud och överklaga en domstols beslut till en högre rätt. Angående den särskilda företrädarens uppgifter i övrigt kan viss ledning sökas i prop. 1998/99:133 s. 42–44.

Tredje stycket motsvarar det tidigare andra stycket.

3 a § Om en särskild företrädare som har förordnats enligt 1 § första stycket bedömer att det finns skäl att meddela ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud till skydd för barnet, ska företrädaren anmäla det till åklagaren.

Paragrafen, som är ny, reglerar en särskild företrädarens skyldighet att anmäla ett behov av kontaktförbud. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Enligt paragrafen ska en särskild företrädare som har förordnats under en förundersökning anmäla till åklagaren om företrädaren bedömer att det finns skäl att meddela ett kontaktförbud till skydd för barnet. De grundläggande förutsättningarna för att meddela ett kontaktförbud regleras i 1 § lagen (1988:688) om kontaktförbud. Ett behov av att meddela ett kontaktförbud till skydd för ett barn kan finnas t.ex. om uppgifter i förundersökningen talar för att det finns en risk för att den misstänkte eller någon annan kommer att begå brott mot eller allvarligt trakassera barnet. Om

Prop. 2024/25:123 barnet har uppnått tillräcklig ålder och mognad för att själv kunna ta ställning till frågan om kontaktförbud och inte andra skäl talar emot det, bör barnets vilja vara avgörande för om ett behov av kontaktförbud ska anmälas. I annat fall får den särskilda företrädaren göra en självständig bedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

11.5 Förslaget till lag om ändring i sambolagen (2003:376)

28 § På ansökan av en sambo ska domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § ska ingå i *en* bodelning bestämma vem av samborna som ska ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att *bodelningen* har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare *beslut*.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som ska gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom *ett* beslut som har *fått* laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har *fått* laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och ska omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett förbud som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § *första och tredje styckena* lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Innan domstolen meddelar ett beslut ska motparten få tillfälle att yttra sig.

Paragrafen reglerar frågan om rätt till kvarsittande i en gemensam bostad som ingår i bodelningen. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Genom ändringen i *tredje stycket* förtydligas att det är den lägre straffskalan i 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud som ska tillämpas.

Övriga ändringar är språkliga.

11.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder

3 kap.

5 § Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren meddela den som skyddsordern gäller mot förbud att

1. besöka eller på annat sätt ta kontakt med den person som skyddsordern avses skydda eller att följa efter denna person,

2. uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med den person som skyddsordern avses skydda,

3. uppehålla sig *inom ett eller flera områden kring* en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller

4. uppehålla sig inom ett större område än som följer av ett förbud enligt 3.

Ett förbud enligt första stycket 4 får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den person som skyddsordern avses skydda har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas.

Ett förbud enligt denna paragraf ska i största möjliga utsträckning stämma överens med den skyddsåtgärd som ligger till grund för skyddsordern.

Paragrafen innehåller bestämmelser om det beslut åklagaren ska meddela till verkställighet av en europeisk skyddsorder. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Första stycket innehåller en uppräknning av de olika förbud som kan meddelas för att verkställa en europeisk skyddsorder.

Tredje punkten ändras på så sätt att beslutet får avse förbud mot att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring de aktuella platserna. Ändringen är en följd av ändringen i 2 § lagen (1988:688) om kontaktförbud. Ändringen innebär att ett förbud enligt tredje punkten även i fortsättningen motsvarar ett utvidgat kontaktförbud enligt lagen om kontaktförbud.

Det tillägg som görs i 2 a § lagen om kontaktförbud när det gäller storleken på förbudsområdet för ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska beaktas när ett förbud enligt första stycket 4 ska meddelas. När förbudsområdets storlek bestäms ska det alltså särskilt beaktas att behovet av skydd för den person som skyddsordern avses skydda tillgodoses.

14 § Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till fängelse i högst ett år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

Åtal för brott enligt första eller andra stycket får väckas endast om det står klart att överträdelsen inte kommer att leda till att det i den andra medlemsstaten inleds ett förfarande för att skärpa skyddsåtgärden eller för att upphäva skyddsåtgärden och i stället påföra en frihetsberövande åtgärd.

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse och en bestämmelse om åtalsbegränsning. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att straffskalan för överträdelse av europeisk skyddsorder ändras från böter eller fängelse i högst ett år till fängelse i högst ett år. Böter tas alltså bort ur straffskalan. Att böter inte längre ingår i straffskalan innebär att straffnivån höjs generellt för alla gärningar.

Andra stycket ändras på så sätt att ansvarsfrihetsregeln vid ringa fall tas bort och ersätts med en bestämmelse om att ringa brott ska medföra ett bötesstraff. Ändringen motsvarar den som tidigare har gjorts i 24 § lagen om kontaktförbud. Se vidare prop. 2020/21:217 s. 41. Kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade är inte att anse som överträdelser och är således inte straffbara (9 §).

Övriga ändringar är redaktionella.

11.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud

31 § Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 1 §, eller
2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när uppgifter om den övervakades position får registreras och tas fram vid elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

Prop. 2024/25:123 Paragrafen ändras på så sätt att uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram i samband med att den övervakade träder in i eller vistas inom förbudsområdet eller en beslutad elektronisk övervakning hindras. Ändringen motsvarar den som i detta avseende görs i 26 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, se kommentaren till den paragrafen.

Sammanfattning av betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13)

Prop. 2024/25:123
Bilaga 1

Vårt uppdrag

Vårt huvudsakliga uppdrag har varit att se över kontaktförbudslagstiftningen i syfte att säkerställa att lagstiftningen i så hög grad som möjligt tillgodoser intresset av att förebygga och ge skydd till främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. I uppdraget har ingått att utvärdera tillämpningen av lagen om kontaktförbud och ta ställning till om lagen är modernt och ändamålsenligt utformad samt om möjligheterna till att meddela kontaktförbud bör utvidgas, t.ex. genom en omvärdering av kriterierna för de olika typerna av förbud. Uppdraget i denna del har bl.a. omfattat att ta ställning till om särskilt utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större områden och meddelas i fler fall än i dag, överväga om samtliga former av kontaktförbud ska kunna förenas med elektronisk övervakning, ta ställning till om det bör införas en presumtion för kontaktförbud i vissa situationer, överväga behovet av åtgärder för att komplettera kontaktförbud med andra skyddande åtgärder samt ta ställning till åtgärder för att säkerställa en effektiv handläggning av ärenden om kontaktförbud. Vi har även haft i uppdrag att ta ställning till hur kontaktförbud ska kunna användas som ett skydd i en rättsprocess där förhörspersoner riskerar att hotas eller utsättas för våld samt ta ställning till om straffet för överträdelse av kontaktförbud bör skärpas. Enligt våra direktiv har vi varit oförhindrade att överväga andra näraliggande frågor.

Uppdraget har också omfattat att ta ställning till om straffskalan för barnfridsbrott bör skärpas samt överväga för- och nackdelar med att skärpa maximistraffet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning och ta ställning till om en sådan ändring bör genomföras.

Slutligen har vi haft i uppdrag att lämna författningsförslag som tydliggör att anstiftan och medhjälp till brott samt i förekommande fall försök, förberedelse och stämpling till brott kan ingå i de särskilda brotten hedersförtryck och grov fridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning.

Nedan följer en sammanfattande redovisning av våra bedömningar och förslag.

Kontaktförbudslagstiftningen

En utökad möjlighet att utfärda kontaktförbud

Behovet av en reform

Vår utvärdering visar att tillämpningen av lagen om kontaktförbud, trots de lagändringar som genomförts de senaste åren, är restriktiv i förhållande till lagens syfte att förebygga och förhindra brott. Vi bedömer att det finns ett behov av att stärka lagens brottspreventiva funktion genom att utöka

möjligheterna att meddela kontaktförbud. Lagstiftningen behöver även på ett tydligare sätt ge utrymme för nyanserade riskbedömningar. När situationen kräver det måste det också finnas förutsättningar för att utfärda särskilt utvidgade kontaktförbud som en förstahandsåtgärd. För att kontaktförbud ska kunna utgöra ett reellt skydd är det nödvändigt att det kan beslutas om stora förbudsområden som medger att polisen hinner rycka ut och gripa den som förbudet gäller mot (förbudspersonen) vid en eventuell överträdelse. Det är också en förutsättning för flera av dessa förslag att det finns tillgång till fungerande utrustning för elektronisk övervakning.

Vi har även identifierat ett behov av att förbättra verktygen för att säkerställa en effektiv och rättssäker handläggning i ärenden om kontaktförbud. Myndigheterna behöver ta ett tydligare ansvar för att initiera frågan om kontaktförbud. Bestämmelserna om delgivning av beslut om kontaktförbud och sammanträde i tingsrätten behöver vara ändamålsenligt reglerade. Därtill finns det ett behov av att stärka barns ställning i ärenden om kontaktförbud.

Slutligen behöver förutsättningarna för att kombinera ett kontaktförbud med andra skyddande åtgärder förstärkas.

Kriterierna för kontaktförbud

Vi bedömer att det finns ett behov av att kunna meddela kontaktförbud vid vissa former av kontrollerande beteenden som i dag inte alltid omfattas av de befintliga grunderna för att utfärda ett kontaktförbud. Ett exempel är att förbudspersonen övervakar den som förbudet avses skydda (skyddspersonen), t.ex. genom GPS-utrustning eller andra slags digitala hjälpmedel, i syfte att kontrollera var han eller hon befinner sig. Sådana former av kontrollerande beteenden kan orsaka mycket negativa konsekvenser för den utsatta personen. Vi föreslår därför att risk för *otillbörlig övervakning* ska införas som en ytterligare grund för att utfärda kontaktförbud.

En grundläggande förutsättning för ett fungerande rättsväsende är att brott anmäls och att vittnen och andra förhörspersoner medverkar under rättsprocessen. När personer utsätts för påtryckningar i syfte att hindra information från att nå de brottsbekämpande myndigheterna, hotas rättsväsendets fundament. Mot den bakgrunden föreslår vi att ett kontaktförbud även ska kunna utfärdas när det finns risk för *påverkan i syfte att förhindra att uppgifter lämnas till en domstol eller brottsbekämpande myndighet*.

Vi föreslår också att exemplifieringen i lagtexten avseende de omständigheter som ska beaktas särskilt vid riskbedömningen ska utökas och även omfatta den omständigheten att förbudspersonen tidigare har utsatt skyddspersonen för förföljelser, otillbörlig övervakning eller andra allvarliga trakasserier, eller för påverkan i syfte att hindra att denne lämnar uppgifter till en domstol eller brottsbekämpande myndighet. Det ska även beaktas särskilt om andra omständigheter hänförliga till förbudspersonen innebär en ökad risk för att han eller hon ska göra sig skyldig till ett sådant beteende som kan läggas till grund för ett kontaktförbud. Syftet med ändringen är att öka förutsättningarna för en nyanserad riskbedömning och en enhetlig rättstillämpning.

Mot bakgrund av den forskning som finns på området, bedömer vi att användningen av strukturerade riskbedömningar i ärenden om kontaktför-

bud kan bidra till ett mer kvalitativt beslutsunderlag. Vi föreslår därför att Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten ska ges i uppdrag att gemensamt se över hur användningen av strukturerade riskbedömningar kan öka i ärenden om kontaktförbud.

Prop. 2024/25:123

Bilaga 1

Särskilt utvidgade kontaktförbud

I vissa situationer är hotbilden så allvarlig att det inte framstår som rimligt att skyddspersonen ska behöva invänta att ett utvidgat kontaktförbud utfärdas och därefter överträds, innan det kan bli aktuellt att utfärda den mest ingripande formen av kontaktförbud. Vi föreslår därför att ett särskilt utvidgat kontaktförbud, förutom vid en överträdelse av ett utvidgat kontaktförbud, ska kunna meddelas redan som en förstahandsåtgärd när det föreligger en påtaglig risk för brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Vi föreslår även att det vid bedömningen av förbudsområdets storlek särskilt ska beaktas att området är tillräckligt stort för att tillgodose behovet av skydd i det enskilda fallet. I vissa fall torde detta kunna leda till bedömningen att förbudet ska omfatta en kommun eller ett ännu större område.

Presumtion för kontaktförbud

Forskning visar att risken för återfall i partnervåld är hög. Risken är förhöjd det närmsta året från ett lagakraftvunnet lagföringsbeslut eller frigivning från fängelsestraff respektive slutet ungdomsvård. Mot den bakgrunden föreslår vi att det ska föreligga en presumtion för kontaktförbud om förbudspersonen har dömts för brott mot en närstående eller tidigare närstående persons liv, hälsa, frihet eller frid och brottets straffvärde uppgår till minst sex månaders fängelse. Om förbudspersonen har dömts för olaga förföljelse eller hedersförtryck, ska presumptionen för kontaktförbud gälla oavsett vilket straffvärde brottet har och även om parterna inte är närstående eller tidigare närstående. Presumptionen för kontaktförbud kan brytas, om det föreligger särskilda skäl mot ett kontaktförbud.

Kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden

Kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden förutsätter att det bedöms föreligga en risk för brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Det finns skäl som talar för att ett sådant kontaktförbud bör kunna meddelas även vid en risk för förföljelse eller andra allvarliga trakasserier. Ett kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden innebär dock betydande inskränkningar av flera grundläggande fri- och rättigheter. Mot den bakgrunden bedömer vi att skälen för att utvidga tillämpningsområdet inte är tillräckligt starka. Vi föreslår därför inte några ändringar beträffande rekvisiten för att utfärda ett kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden.

Elektronisk övervakning

Behovet av en förbättrad teknisk utrustning

Vår utvärdering visar att den tekniska utrustningen som i dag används för att övervaka kontaktförbud elektroniskt är behäftad med stora brister. Det finns dock tekniska lösningar som fungerar bättre än de som används i Sverige. För att det ska vara möjligt att åstadkomma en effektiv användning av elektroniskt övervakade kontaktförbud bedömer vi att det är en absolut förutsättning att den nuvarande tekniska utrustningen ersätts med en mer ändamålsenlig utrustning.

Elektronisk övervakning av samtliga former av kontaktförbud

Elektronisk övervakning förstärker de preventiva effekterna av ett kontaktförbud och ökar möjligheterna till bevisning vid överträdelser. Det framstår dock inte som proportionerligt och heller inte som ändamålsenligt att införa en möjlighet att övervaka även ordinära kontaktförbud och kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden elektroniskt, bl.a. eftersom elektronisk övervakning enbart skyddar mot fysiska överträdelser. Dessutom finns det praktiska och kostnadsmässiga aspekter som talar mot att utvidga användningsområdet på det sättet. Vi bedömer därför att elektronisk övervakning även i fortsättningen bör kunna användas bara vid utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud.

Obligatorisk elektronisk övervakning

Rättssäkerhetsskäl och praktiska aspekter talar starkt för att det även fortsättningsvis bör vara möjligt att ta hänsyn till omständigheter som talar mot att förena ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning. Vi bedömer därför att det inte bör införas en reglering som innebär att elektronisk övervakning är obligatoriskt vid kontaktförbud som meddelats på grund av allvarligare brott i nära relationer.

Rekvisiten för hindrande av elektronisk övervakning

Straffansvar för hindrande av elektronisk övervakning förutsätter att förbudspersonen genom aktivt handlande eller underlåtenhet föranleder att den elektroniska övervakningen inte kommer till stånd eller kan fortgå. Vi föreslår att det straffbara området ska utvidgas till att även omfatta beteenden som är ägnade att försvåra övervakningen, mot bakgrund av att det i dag kan vidtas åtgärder som försvårar den elektroniska övervakningen men som inte omfattas av straffansvar. Brottsbeteckningen föreslås ändras till hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning.

En effektiv handläggning

Rätten till sammanträde

Enligt dagens ordning ska sammanträde i tingsrätten alltid hållas om en part begärt det. Vi föreslår att domstolen ska kunna underlåta att hålla sammanträde om ett sammanträde är uppenbart obehövligt. Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam

bostad bedömer vi emellertid att tingsrätten även fortsättningsvis alltid ska hålla sammanträde i ärendet, även utan särskild begäran.

Prop. 2024/25:123
Bilaga 1

Särskild reglering vid omedelbar fara och interimistiska beslut

Vi bedömer att det saknas behov av att införa en särskild reglering för att avlägsna en misstänkt gärningsperson från en gemensam bostad. I likhet med vad som framförts i tidigare lagstiftningsärenden har vi kommit fram till att reglerna om gripande, anhållande och häktning är tillräckliga för att åstadkomma detta. Vi bedömer även att det saknas tillräckligt starka skäl för att införa en möjlighet till att meddela interimistiska beslut om kontaktförbud. Det främsta skälet är att det inte bedöms vara möjligt att åstadkomma ett snabbare förfarande genom att införa en sådan ordning.

Kontaktförbud i samband med frigivning från fängelse och sluten ungdomsvård

Vi föreslår att Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse ska underätta åklagaren i samband med att en person frigges från ett fängelsestraff respektive sluten ungdomsvård. Underrättelseskyldigheten ska gälla om påföljden avser brott som riktat sig mot en närstående eller tidigare närstående persons liv, hälsa, frihet eller frid. Om domen avser olaga förföljelse, hedersförtryck eller överträdelse av kontaktförbud ska underrättelseskyldigheten gälla även om parterna inte är närstående eller tidigare närstående. I samband med en sådan underrättelse ska Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse även vara skyldiga att lämna ut uppgifter som kan antas ha betydelse för beslut om kontaktförbud. Vi föreslår även att Åklagarmyndigheten ges i uppdrag att ta fram lämpliga rutiner för framställan av en sådan begäran och att se över myndighetens föreskrifter i syfte att säkerställa att lämpliga åtgärder vidtas i samband med att myndigheten underrättas om att verkställigheten av vissa påföljder upphör samt då myndigheten får kännedom om vårdens upphörande för en person som undergår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Husrannsakan i delgivningssyfte

Vi bedömer att det finns ett behov av att förbättra möjligheterna att delge beslut om kontaktförbud. Vi föreslår därför att det införs en möjlighet att genomföra husrannsakan i syfte att delge ett beslut om kontaktförbud. Ett sådant beslut om husrannsakan föreslås kunna fattas av åklagare eller av domstol.

En utökad rätt till rättsligt biträde för barn

Enligt den nuvarande ordningen föreligger det inte någon rätt till offentligt biträde i frågor om ordinära kontaktförbud eller utvidgade kontaktförbud utan villkor om elektronisk övervakning. För att säkerställa att barns rättigheter tas tillvara på ett fullgott sätt, föreslår vi att rätten till offentligt biträde för förbudspersoner under 18 år ska gälla oavsett vilken form av kontaktförbud som är aktuell.

Vi föreslår också att det införs en möjlighet att förordna en särskild företrädare för barn när skyddspersonen är under 18 år. Den särskilda företrädaren ska bevaka barnets rätt i ett ärende om kontaktförbud. Om en särskild företrädare som förordnats med anledning av misstankar om brott mot en underårig anser att det finns skäl att utfärda ett kontaktförbud, ska detta meddelas till åklagaren.

Ökade förutsättningar för att kombinera ett kontaktförbud med andra skyddande åtgärder

Underrättelseskyldighet till socialnämnden

En grundläggande förutsättning för att socialnämnden ska kunna erbjuda stöd och hjälp till personer som utsatts för våld och andra övergrepp samt till dem som utövar våldet är att dessa personer kommer till myndighetens kännedom. Vi föreslår därför att socialnämnden alltid ska underrättas när ett beslut om kontaktförbud har meddelats.

Skyldighet för Polismyndigheten att vidta individuella skyddsbedömningar

För att ett kontaktförbud ska kunna kombineras med relevanta stöd- och skyddsåtgärder är det av avgörande betydelse att Polismyndigheten genomför en individuell skyddsbedömning, t.ex. genom att vidta en strukturerad riskbedömning. Vi föreslår att det införs en författningsreglerad skyldighet i förordningen om kontaktförbud för polisen att vidta en individuell skyddsbedömning i samtliga fall då ett beslut om kontaktförbud har meddelats.

En kontaktperson ska utses för skyddspersonen och förbudspersonen

Uppföljning av ett utfärdat kontaktförbud har visat sig vara en nyckelfaktor när det gäller efterlevnaden av ett sådant förbud och för att öka tryggheten generellt för skyddspersonen. Mot den bakgrunden föreslår vi att det införs en skyldighet i förordningen om kontaktförbud för polisen att utse en kontaktperson för både skyddspersonen och förbudspersonen när ett beslut om kontaktförbud har meddelats. Kontaktpersonen ska bl.a. hålla fortlöpande kontakt med parterna och följa upp efterlevnaden av kontaktförbudet.

Straffet för brott mot lagen om kontaktförbud

Skäppt minimistraff för överträdelse av utvidgat och särskilt utvidgat kontaktförbud

Den strängare straffskala som i dag gäller för överträdelser av kontaktförbud som övervakas elektroniskt, bör enligt vår bedömning i stället kopplas till överträdelser av utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud oavsett om förbudet övervakas elektroniskt eller inte. Vi föreslår därtill att minimistraffet för överträdelse av ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska höjas till tre månaders fängelse. Enligt vår bedömning

finns det goda skäl att behandla en sådan typ av överträdelse som ett s.k. artbrott i påföljdshänseende. Vi bedömer vidare att det inte finns tillräckliga skäl för några övriga förändringar i straffskalan för överträdelse av kontaktförbud.

Prop. 2024/25:123
Bilaga 1

Skärpt minimistraff för hindrande och försvårande av elektronisk övervakning

Mot bakgrund av att lagstiftaren de senaste åren har anlagt en allvarligare syn på överträdelser av kontaktförbud anser vi att det även finns skäl att skärpa straffskalan för hindrande och försvårande av elektronisk övervakning. Enligt vår bedömning bör minimistraflet för sådana brott som begås med uppsåt motsvara minimistraflet för överträdelse av kontaktförbud, dvs. fängelseminimum. För gärningar som begås av grov oaksamhet föreslås att straffskalan alltså sträcker sig från böter till fängelse i högst ett år.

Straffskalorna för barnfridsbrott och fridskränkingsbrotten

Straffet för barnfridsbrott

Utredningens praxisgenomgång visar att straffvärdet för barnfridsbrott ofta bedöms vara lika högt som straffvärdet för grundbrottet, dvs. det brott som barnet bevittnat. Vi bedömer att det saknas tillräckliga skäl för att höja minimistraflet för barnfridsbrott av normalgraden. En sådan ändring skulle bl.a. medföra att straffvärdet för ett barnfridsbrott många gånger skulle bedömas som högre än straffvärdet för själva grundbrottet, t.ex. lindrigare fall av misshandel av normalgraden. Detta framstår inte som motiverat. Eftersom vi, oavsett bedömning i sak, ska lämna författningsförslag om att skärpa minimistraflet för barnfridsbrott av normalgraden, lämnar vi dock ett alternativt förslag om att skärpa minimistraflet till tre månaders fängelse.

Beträffande grovt barnfridsbrott bedömer vi att det finns ett behov av mer nyanserade straffmätningar för de allvarligaste fallen. I enlighet med vad som uttalats i tidigare förarbeten anser vi att straffskalan för grovt barnfridsbrott åtminstone bör motsvara straffskalan för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Vi föreslår därför att straffskalan för grovt barnfridsbrott skärps på så sätt att minimistraflet höjs till fängelse i lägst ett år och maximistraflet höjs till fängelse i sex år.

Straffet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning

I våra direktiv anges att riksdagen har tillkännagett för regeringen att maximistraflet för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning ska höjas till tio års fängelse. Enligt vår bedömning ger dock den nuvarande straffskalan tillräckligt utrymme för en nyanserad straffvärdebedömning i de allvarligaste fallen. En höjning av maximistraflet till tio års fängelse

skulle medföra att grövre brott (t.ex. våldtäkt och grov misshandel), som domstolen i dag har att döma särskilt för, skulle ingå som en del i fridskränkningssbrotten. En sådan ordning skulle innebära ett tydligt avsteg från syftet bakom fridskränkningssbrottens konstruktion och riskerar att leda till oönskade konsekvenser i straffvärdehänseende. Det skulle också bli svårare att utläsa i belastningsregistret om en person t.ex. har dömts för allvarliga sexualbrott. Vi bedömer därför att maximistraflet för fridskränkningssbrotten inte bör skärpas. Eftersom vi, oavsett bedömning i sak, ska lämna författningsförslag om ett skärpt maximistraflet för fridskränkningssbrotten, lämnar vi dock ett alternativt förslag om att skärpa maximistraflet till tio års fängelse.

Brottskatalogen för hedersförtryck och fridskränkningssbrotten

Vi föreslår att det straffbara området avseende hedersförtryck och grov fridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning ska förtydligas på så sätt att det ska framgå av lagtexten i straffbestämmelserna att ansvar kan utdömas för den som ”begår eller annars medverkar” till de gärningar som kan ingå som en del i respektive brott. Vi föreslår vidare att det, efter uppräknningen av vilka brottsliga gärningar som omfattas, framgår att även försök, förberedelse och stämpling till sådana brott omfattas. Vi lyfter även fram några praktiska frågeställningar och tolkningsfrågor som kan uppstå i praktiken beträffande de osjälvständiga brottsformerna i relation till de särskilda brottskonstruktionerna hedersförtryck och grov fridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning, samt hur de kan hanteras.

Konsekvenser av våra förslag

Förslagen om ändringar i lagen om kontaktförbud

Vi har uppskattat att våra förslag om att utöka möjligheterna att utfärda kontaktförbud kan komma att medföra en ökning av såväl antalet ansökningar om kontaktförbud som beslut om att bevilja kontaktförbud med 30–40 procent. Antalet beslut om kontaktförbud med elektronisk övervakning uppskattas öka till cirka 100 per år. Ökningen av antalet ärenden och beslut om kontaktförbud förväntas medföra kostnadsökningar för främst Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Vårt förslag om att införa en författningsreglerad skyldighet för Polismyndigheten att utse en kontaktperson för skyddspersonen och förbudspersonen i ett ärende om kontaktförbud medför också kostnadsökningar för Polismyndigheten. Kostnadsökningarna för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten bedöms dock rymmas inom befintliga anslag.

I den mån våra förslag om ändringar i kontaktförbudslagstiftningen berör övriga delar av rättsväsendet, bedömer vi att kostnadsökningarna rymms inom respektive myndighets befintliga anslag.

Förslagen förväntas ha positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet. Om våra förslag genomförs kan det antas att fler personer kommer att få ett ändamålsenligt skydd mot brott och andra trakasserier. Förslagen bedöms också bidra till det jämställdhetspolitiska målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Vidare bedöms förslagen medföra positiva effekter för barns rättigheter.

Prop. 2024/25:123

Bilaga 1

Förslagen om skärpta straffskalor

Förslagen bedöms inte medföra annat än begränsade effekter i kostnadshänseende för Kriminalvården. De kostnadsökningar som kan uppstå bedöms rymmas inom befintliga anslag.

Förslaget om att skärpa straffskalan för grovt barnfridsbrott bedöms kunna ge signaler till berörda myndigheter om vikten av att prioritera åtgärder som syftar till att förebygga och bekämpa sådan brottslighet.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Vi föreslår att de författningsändringar vi föreslår träder i kraft den 1 juli 2025. Det bedöms inte krävas några särskilda övergångsbestämmelser.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken (1962:700)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3, 4 a och 4 e §§ brottsbalken (1962:700) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §¹

Den som begår en brottslig gärning som utgör

1. mord, dråp, misshandel, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel enligt 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 §,

2. människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott eller ofredande enligt 4 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 §,

3. våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande enligt 6 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 10 §,

4. skadegörelse eller grov skadegörelse enligt 12 kap. 1 eller 3 §, eller

5. straffbart försök till brott enligt någon av 1–4

döms, om gärningen har bevittnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot, för barnfridsbrott till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst *nio månader* och högst *fyra* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevittnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst *ett* och högst *sex* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevittnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

4 a §²

Den som begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet

Den som begår *eller på annat sätt medverkar till* brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud *eller som begår försök, förberedelse eller stämpling till sådana brott*, mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var

¹ Senaste lydelse 2022:1043.

² Senaste lydelse 2021:1108.

och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

4 e §³

Den som mot en person begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud och ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den som mot en person begår *eller på annat sätt medverkar till* brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud *eller som begår försök, förberedelse eller stämpling till sådana brott*, och ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

³ Senaste lydelse 2022:310.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1988:688) om kontaktförbud¹
dels att 1, 2, 2 a, 5, 7 a, 19 och 24–26 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 b och 2 b §§, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den *mot vilken* förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. *Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid.*

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den *som* förbudet avses gälla *mot* kommer att

1. begå brott mot, förfölja, otillbörligt övervaka, eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda *eller*

2. utsätta den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att denne lämnar uppgifter till domstol eller brottsbekämpande myndighet.

Vid bedömningen av om det finns en sådan risk som avses i andra stycket ska det särskilt beaktas

1. *om den som förbudet avses gälla mot har begått brott mot någon annan persons liv, hälsa, frihet eller frid, eller har utsatt den som förbudet avses skydda för förföljelse, otillbörlig övervakning eller andra allvarliga trakasserier eller ett sådant beteende som avses i andra stycket 2, eller*

2. *om andra omständigheter hänförliga till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad risk för att han eller hon ska göra sig skyldig till ett sådant beteende som avses i andra stycket mot den som förbudet avses skydda.*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2011:487.

² Senaste lydelse 2011:487.

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den *mot vilken* förbudet avses gälla.

Ett kontaktförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den *som* förbudet avses gälla *mot*.

1 b §

Om den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott som riktar sig mot en närstående eller tidigare närstående persons liv, hälsa, frihet eller frid och brottets straffvärde uppgår till minst sex månaders fängelse, ska ett kontaktförbud enligt 1 § utfärdas till skydd för den som brottet riktades mot, om det inte föreligger särskilda skäl mot ett kontaktförbud. Om domen avser olaga förföljelse enligt 4 kap. 4 b § brottsbalken eller hedersförtryck enligt 4 kap. 4 e § brottsbalken, ska det som sägs i första meningen gälla oberoende av brottets straffvärde och även om brottet riktat sig mot någon annan än en närstående eller tidigare närstående.

Ett sådant beslut som avses i första stycket kan meddelas fram till den tidpunkt då den påföljd som utdömts för brottet helt har verkställts. I fråga om slutet om ungdomsvård och rättspsykiatrisk vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård kan dock ett sådant beslut meddelas senast ett år från det att tvångsvården upphört.

2 §³

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas

³ Senaste lydelse 2021:1109.

(utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

(utvidgat kontaktförbud).

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den som förbudet avses gälla mot har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

2 a §

När ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är den mot vilken förbudet gäller skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av 2 § (särskilt utvidgat kontaktförbud). Ett sådant förbud får även meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra perso-

nen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Vid bestämmandet av områdets eller områdenas storlek ska det särskilt beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avses skydda tillgodoses. Det får dock inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett sådant beslut ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

2 b §

När ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är den som förbudet gäller mot skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.

5 §⁴

Ett beslut om kontaktförbud ska delges den *mot vilken* förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Ett beslut om kontaktförbud ska delges den som förbudet avses gälla mot. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Husrannsakan får företas för eftersökande av den som ska delges ett beslut om kontaktförbud. Vid husrannsakan gäller i tillämpliga delar 28 kap. 2, 3, 3 a och 6–10 §§ rättegångsbalken. Vid tillämpningen av 2 § ska bestämmelserna om den som är tilltalad i stället avse den som förbudet avses gälla mot.

Förordnande om husrannsakan för delgivning meddelas av åklagaren eller rätten. Rätten får ta upp frågan om husrannsakan självant eller på yrkande av Polismyndigheten eller åklagaren.

⁴ Senaste lydelse 2011:487.

I fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska ett offentligt biträde förordnas för den *mot vilken* förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

I fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska ett offentligt biträde förordnas för den *som* förbudet gäller eller avses gälla *mot*, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Om den som förbudet gäller eller avses gälla mot är under 18 år, ska det som sägs i första stycket gälla i fråga om kontaktförbud enligt 1–2 a §§. Detta gäller dock inte i fråga om förlängning av ett meddelat kontaktförbud, om den som förbudet gäller mot vid den tidpunkten har fyllt 18 år.

Ett sådant biträde som avses i första och andra stycket har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

Sammanträde inför rätten ska *alltid* hållas om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

Sammanträde inför rätten ska hållas om någon part begär det, *om det inte är uppenbart obehövligt*.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran *alltid* hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

⁵ Senaste lydelse 2018:408.

⁶ Senaste lydelse 2011:487.

24 §⁷

Den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

Den som bryter mot ett *utvidgat eller särskilt utvidgat* kontaktförbud döms för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud till fängelse i *lägst tre månader och* högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

25 §⁸

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen *eller av grov oaktamhet* hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, *eller som i övrigt hanterar den elektroniska utrustningen på ett sätt som är ägnat att försvåra övervakningen*, döms för hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till fängelse i högst ett år.

Om en gärning enligt första stycket har begåtts av grov oaktamhet, döms till böter eller fängelse i högst ett år.

26 §⁹

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 § *första eller andra stycket*, eller
2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 *eller 2 a §§*, eller
2. en beslutad elektronisk övervakning hindras *eller försvåras*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

⁷ Senaste lydelse 2021:1109.

⁸ Senaste lydelse 2018:408.

⁹ Senaste lydelse 2018:408.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

När en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller
2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt.

Därutöver ska en särskild företrädare förordnas när det har inletts ett ärende om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud till skydd för en person som är under 18 år, om den förbudet avses gälla mot är vårdnadshavare till barnet, eller om det kan befaras att barnets vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den förbudet avses gälla mot inte kommer att ta tillvara barnets rätt. Om det redan har utsetts en företrädare med stöd av första stycket, företräder denne utan särskilt förordnande barnet i ärendet om kontaktförbud i de fall den som kan misstänkas för brott är densamme som förbudet avses gälla mot.

En särskild företrädare ska inte förordnas om det med hänsyn till barnet är obehövligt eller särskilda skäl annars talar mot det.

3 §²

En särskild företrädare ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning. Företrädaren får dock inte väcka åtal och får inte heller väcka någon

En särskild företrädare ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt i ärenden om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brotts-

¹ Senaste lydelse 2012:661.

² Senaste lydelse 2021:398.

skadeståndstalan utan att ett allmänt skadeersättning.
åtal har väckts.

Prop. 2024/25:123
Bilaga 2

En särskild företrädare ska anmäla till åklagaren om företrädaren bedömer att det finns skäl att utfärda ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud till skydd för barnet.

Det som i 23 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken sägs om målsägandebiträdes närvaro vid förhör ska tillämpas på den särskilda företrädaren.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 14 §§ lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §¹

Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren meddela den som skyddsordern gäller mot förbud att

1. besöka eller på annat sätt ta kontakt med den person som skyddsordern avses skydda eller att följa efter denna person,

2. uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med den person som skyddsordern avses skydda,

3. uppehålla sig i närheten av en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller

4. uppehålla sig inom ett större område än som följer av ett förbud enligt 3.

Ett förbud enligt första stycket 4 får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den person som skyddsordern avses skydda har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas.

Ett förbud enligt första stycket 4 får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den person som skyddsordern avses skydda har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. *Vid bestämmandet av områdets eller områdenas storlek ska det särskilt beaktas att behovet av skydd för den som skyddsordern avses skydda tillgodoses.*

Ett förbud enligt denna paragraf ska i största möjliga utsträckning stämma överens med den skyddsåtgärd som ligger till grund för skyddsordern.

14 §²

Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Åtal för brott enligt första stycket får väckas endast om det står klart att överträdelsen inte kommer att leda till att det i den andra medlemsstaten inleds ett förfarande för att skärpa skyddsåtgärden eller för att upphäva skyddsåtgärden och i stället påföra en frihetsberövande åtgärd.

Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till fängelse i högst ett år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

¹ Senaste lydelse 2015:642.

² Senaste lydelse 2015:642.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13) lämnats av Barnombudsmannen, Borlänge kommun, Brottsförebyggande rådet, Brottsofferjouren, Brottsoffermyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, ECPAT Sverige, Gislaveds kommun, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet (Nationella sekretariatet för genusforskning), Hovrätten för Västra Sverige, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings tingsrätt, Karlstads kommun, Kriminalvården, Lex Tintinföreningen, Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn), Luleå kommun, Lunds kommun, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö tingsrätt, Mora kommun, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Nyköpings kommun, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime, Sandvikens kommun, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholms universitet, Sundbybergs kommun, Sundsvalls kommun, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Sveriges Kvinnoorganisationer, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Umeå kommun, Umeå tingsrätt, Unizon, Uppsala kommun, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), Västerviks kommun, Åklagarmyndigheten, Örebro universitet och Östersunds kommun.

Därutöver har yttrande lämnats av Malmö kommun, Myndigheten för delaktighet och Region Västernorrland (Rättspsykiatriska regionkliniken i Sundsvall).

Följande remissinstanser har antingen inte svarat på remissen eller angett att de avstår från att yttra sig: Arvidsjaurs kommun, Barnens rätt i samhället (Bris), Centrum för rättvisa, ChildX, Civil Rights Defenders, Dorotea kommun, Hudiksvalls kommun, Hässleholms kommun, Kalix kommun, Karlskrona kommun, Kvinnors Rätt, Lunds universitet (Juridiska fakulteten), Lycksele kommun, Länsstyrelsen i Stockholms län, Manscentrum, Melleruds kommun, Män för jämställdhet/MÄN, Nässjö kommun, Rädda Barnen, Stenungsunds kommun, Stockholms universitet (Juridiska fakulteten), Terrafem, Torsby kommun, Värnamo kommun och World Childhood Foundation.

Sammanfattning av promemorian

Kompletterande förslag till betänkandet

En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13)

Prop. 2024/25:123

Bilaga 4

Promemorian innehåller förslag som kompletterar förslagen i betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13). Förslagen innebär följande:

- Utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större geografiska områden.
- Polismyndigheten ska få utökade möjligheter att registrera och ta fram uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning av kontaktförbud och preventiva vistelseförbud.
- Det ska tydliggöras att anstiftan av och medhjälp till brott kan ingå i brottet olaga förföljelse.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 4 b § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 b §¹

Den som förföljer en person genom
brottsliga gärningar som utgör

Den som förföljer en person genom
*att begå eller på annat sätt
medverka till brottsliga gärningar*
som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
 2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
 3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
 4. hemfridsbrott enligt 4 kap. 6 § första stycket eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket,
 5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
 6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
 7. olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,
 8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
 9. uppmaning till självmord eller oaksam uppmaning till självmord enligt 4 kap. 7 a §,
 10. förtal eller grovt förtal enligt 5 kap. 1 eller 2 §,
 11. sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 10 § första stycket eller sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket,
 12. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
 13. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller
 14. överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning eller överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud
- döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹ Senaste lydelse 2022:1043.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om
kontaktförbud

Prop. 2024/25:123
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 2 och 26 §§ lagen (1988:688) om kontaktförbud¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SOU 2024:13

Föreslagen lydelse

2 §

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig *i närheten* av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud).

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den som förbudet avses gälla mot har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig *inom ett eller flera områden kring* en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud).

26 §

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *när*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 eller 2 a §§, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras eller försvåras.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 eller 2 a §, eller

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2011:487.

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:7) om
preventiva vistelseförbud

Härigenom föreskrivs att 31 § lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *när*

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att*

- 1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 1 §, eller
- 2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Efter remiss har yttranden över promemorian Kompletterande förslag till betänkandet En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer (SOU 2024:13) lämnats av Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Brottsofferjouren, Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Hovrätten för Västra Sverige, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings tingsrätt, Kriminalvården, Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn), Malmö tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime, Socialstyrelsen, Sveriges advokatsamfund, Södertörns tingsrätt, Unizon, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid) och Åklagarmyndigheten.

Lex Tintin-föreningen och Sveriges Kvinnoorganisationer har inte svarat på remissen.

Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3, 4 a, 4 b och 4 e §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §¹

Den som begår en brottslig gärning som utgör

1. mord, dråp, misshandel, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel enligt 3 kap. 1, 2, 5 eller 6 §,

2. människorov, olaga frihetsberövande, olaga tvång, grovt olaga tvång, olaga hot, grovt olaga hot, hemfridsbrott, grovt hemfridsbrott eller ofredande enligt 4 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 7 §,

3. våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, sexuellt ofredande mot barn, sexuellt ofredande, grovt sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande enligt 6 kap. 1, 2, 4, 5, 6 eller 10 §,

4. skadegörelse eller grov skadegörelse enligt 12 kap. 1 eller 3 §, eller

5. straffbart försök till brott enligt någon av 1–4

döms, om gärningen har bevittnats av ett barn som är närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som gärningen begås mot, för *barnfridsbrott* till fängelse i högst två år. Om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst *nio månader* och högst *fyra* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevittnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

Om brottet är grovt, döms för grovt barnfridsbrott till fängelse i lägst *ett* och högst *sex* år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om den gärning som har bevittnats har varit av mycket allvarlig art eller om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

4 a §²

Den som begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud *mot en närstående eller tidigare närstående person*, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den som *mot en närstående eller tidigare närstående person* begår *eller på annat sätt medverkar till*

1. brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, *eller*

2. *gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt 1*

döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för *grov kvinnofridskränkning* till samma straff.

4 b §³

Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

Den som förföljer en person genom *att begå eller på annat sätt medverka till* brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,

2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,

3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,

4. hemfridsbrott enligt 4 kap. 6 § första stycket eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket,

5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,

6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,

7. olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,

8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,

9. uppmaning till självmord eller oaktsam uppmaning till självmord enligt 4 kap. 7 a §,

10. förtal eller grovt förtal enligt 5 kap. 1 eller 2 §,

11. sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 10 § första stycket eller sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 § andra stycket,

12. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,

13. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller

14. *överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning* 14. *överträdelse av kontaktförbud eller överträdelse av utvidgat*

² Senaste lydelse 2021:1108.

³ Senaste lydelse 2022:1043.

eller överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

eller särskilt utvidgat kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för *olaga förföljelse* till fängelse i högst fyra år.

4 e §⁴

Den som mot en person begår brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud och ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Den som mot en person begår *eller på annat sätt medverkar till*

1. brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, *eller*

2. *gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till brott enligt 1*

döms, om ett motiv varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för hedersförtryck till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 7 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***14 kap.****7 §¹**

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom dom som har *vunnit* laga kraft, på yrkande av någon av makarna

1. bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett,

2. *förordna* om skyldighet för den ena maken att *utge bidrag* till den andra *makens underhåll*.

I sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har *vunnit* laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har *vunnit* laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har *vunnit* laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, *förordna* om vad som ska gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har *vunnit* laga kraft eller föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det krävs

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom *en* dom som har *fått* laga kraft, på yrkande av någon av makarna

2. *besluta* om skyldighet för den ena maken att *betala underhållsbidrag* till den andra *maken*.

I ett sådant mål får domstolen också, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom *en* dom som har *fått* laga kraft, på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra.

Ett beslut enligt första stycket får verkställas på samma sätt som en dom som har *fått* laga kraft. Ett beslut enligt andra stycket gäller på samma sätt som en dom som har *fått* laga kraft. Beslut enligt första eller andra stycket får dock när som helst ändras av domstolen.

Överträder någon ett förbud enligt andra stycket, tillämpas 24 § *första och tredje styckena* lagen (1988:688) om kontaktförbud.

I mål om äktenskapsskillnad får domstolen dessutom, med tillämpning av bestämmelserna i föräldrabalken, *besluta* om vad som ska gälla i fråga om vårdnad, boende, umgänge och bidrag till barns underhåll för tiden till dess att en sådan fråga har avgjorts genom en dom som har *fått* laga kraft eller *till dess att* föräldrarna har träffat ett avtal om frågan och, i de fall det

¹ Senaste lydelse 2011:484.

Prop. 2024/25:123
Bilaga 7

för att avtalet ska gälla, avtalet har
godkänts av socialnämnden.

krävs för att avtalet ska gälla,
avtalet har godkänts av social-
nämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud

Prop. 2024/25:123
Bilaga 7

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:688) om kontaktförbud¹

dels att nuvarande 1 a och 2 a §§ ska betecknas 1 c och 2 b §§,

dels att 1 §, den nya 1 c § och 2, 5, 7 a, 12 a, 15, 19 och 24–26 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 a, 1 b och 2 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid.

Ett kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att

1. begå brott mot, förfölja, otillbörligt övervaka eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda, eller

2. utsätta den som förbudet avses skydda för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet.

Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas

1. om den som förbudet avses gälla mot har

a) begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid,

b) förföljt, otillbörligt övervakat eller på annat sätt allvarligt trakasserat den som förbudet avses skydda, eller

c) utsatt den som förbudet avses skydda för sådan påverkan som avses i andra stycket 2, eller

2. om andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot innebär en ökad

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2011:487

2 a § 2018:408.

² Senaste lydelse 2011:487.

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Ett kontaktförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade.

1 a §

Ett kontaktförbud enligt denna lag får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten eller det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den som förbudet avses gälla mot.

1 b §

Förutsättningarna i 1 § för att meddela ett kontaktförbud enligt den paragrafen ska alltid anses uppfyllda om

1. den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott mot den som förbudet avses skydda,

2. brottsligheten har innefattat angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid,

3. brottsligheten har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående,

4. brottslighetens straffvärde uppgår till fängelse i sex månader eller mer, och

5. det inte finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud.

Om domen avser olaga förföljelse eller hedersförtryck enligt 4 kap. 4 b eller 4 e § brottsbalken, gäller första stycket även om de krav som följer av första stycket 3 eller 4 inte är uppfyllda.

Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av första och andra styckena inom följande tider:

1. när det gäller fängelse, fram till dess att påföljden helt har verk-

ställt, dock under minst ett år från frigivningen,

2. när det gäller slutna ungdomsvård, senast ett år från det att påföljden helt har verkställts,

3. när det gäller rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört,

4. i övriga fall, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde.

1 a §

Kontaktförbud enligt 1 § får avse också förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (kontaktförbud avseende gemensam bostad).

Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om

1. skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla, och

2. den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den mot vilken förbudet avses gälla i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

1 c §³

Ett kontaktförbud enligt 1 § får också avse förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med någon annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott mot den sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (kontaktförbud avseende gemensam bostad).

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den som förbudet avses gälla mot i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter.

2 §⁴

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk

Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Förbudet får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt.

³ Senaste lydelse av tidigare 1 a § 2021:1109.

⁴ Senaste lydelse 2021:1109.

övervakning. Om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning. Har den som förbudet avses gälla mot överträtt ett kontaktförbud, ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

2 a §

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än vad som följer av 2 § (särskilt utvidgat kontaktförbud). Ett sådant förbud får även meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra

personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. När områdets storlek bestäms ska det särskilt beaktas att behovet av skydd för den som förbudet avses skydda tillgodoses. Förbudet får dock inte avse ett större område än vad som är nödvändigt.

Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

5 §⁵

Ett beslut om kontaktförbud ska delges den *mot vilken* förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Ett beslut om kontaktförbud ska delges den som förbudet avses gälla *mot*. Delgivning får inte ske enligt 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

Om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa, får husrannsakan göras för att söka efter den som ska delges ett beslut om kontaktförbud. Husrannsakan får göras i den eftersöktes bostad eller i något annat hus, rum eller slutet förvaringsställe som tillhör eller disponeras av honom eller henne. Detsamma gäller en lokal som är tillgänglig för allmänheten. Om det finns synnerliga skäl att anta att den eftersökte uppehåller sig hos någon annan, får husrannsakan göras även hos den personen. Vid husrannsakan ska 28 kap. 3 a och 6 §§, 7 § första och andra styckena och 9 och 10 §§ rättegångsbalken tillämpas.

Ett beslut om husrannsakan för delgivning meddelas av åklagaren eller rätten. Rätten får ta upp

⁵ Senaste lydelse 2011:487.

7 a §⁶

I fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska ett offentligt biträde förordnas för den mot vilken förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

För den som ett kontaktförbud gäller eller avses gälla mot och som är under 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Detsamma gäller för den som ett kontaktförbud avseende gemensam bostad, ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud gäller eller avses gälla mot.

Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

Ett offentligt biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

12 a §⁷

Ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver vad som anges i 12 §, ange

1. när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,
 2. vad den *mot vilken* förbudet gäller är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och
 3. vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning enligt 25 § kan medföra.
2. vad den *som* förbudet gäller *mot* är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och
 3. vilken påföljd som hindrande *eller försvärande* av elektronisk övervakning enligt 25 § kan medföra.

15 §⁸

Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. *Omfattar* ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad, *ska vad som sägs i 19 kap. 12 § andra meningen rättegångsbalken om domstols*

Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. *Om* ärendet *omfattar* en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad, *får det tas upp även av en annan tingsrätt.*

⁶ Senaste lydelse 2018:408.

⁷ Senaste lydelse 2018:408.

⁸ Senaste lydelse 2011:487.

19 §⁹

Sammanträde inför rätten ska *alltid* hållas om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

Tingsrätten ska *hålla sammanträde* om någon part begär det *och det inte är uppenbart obehövt*.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran *alltid* hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren. Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet.

24 §¹⁰

Den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

Den som bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till fängelse i högst ett år.

Om en överträdelse enligt första stycket avser ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud, döms för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud till fängelse i högst två år.

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är ringa, döms till böter.

⁹ Senaste lydelse 2011:487.

¹⁰ Senaste lydelse 2021:1109.

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som *uppsåtligen eller av grov oaktsamhet* hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, *eller som i övrigt hanterar den elektroniska utrustningen på ett sätt som är ägnat att försvåra övervakningen*, döms för hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till fängelse i högst ett år.

Den som av grov oaktsamhet begår en gärning som avses i första stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *när*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 § *första eller andra stycket*, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 *eller 2 a §*, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras *eller försvåras*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹¹ Senaste lydelse 2018:408.

¹² Senaste lydelse 2018:408.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Prop. 2024/25:123
Bilaga 7

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

dels att 1–3 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

När en förundersökning har inletts eller återupptagits i fråga om ett brott som kan leda till fängelse och har begåtts mot någon som är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

1. en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller
2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta till vara barnets rätt.

Om den som ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud avses skydda är under 18 år, ska en särskild företrädare förordnas för barnet om

- 1. förbudet avses gälla mot en vårdnadshavare, eller*
- 2. det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som förbudet avses gälla mot inte kommer att ta till vara barnets rätt.*

En särskild företrädare ska inte förordnas om det med hänsyn till barnet är obehövligt eller särskilda skäl annars talar mot det.

Ett förordnande som särskild företrädare enligt första stycket omfattar även ett ärende om kontaktförbud, om den som kan misstänkas för brottet är samma person som förbudet avses gälla mot.

2 §

Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § 1 eller 2 finns endast i fråga om en av dem, *skall* den andra vårdnadshavaren förordnas att ensam ta till

Om barnet har två vårdnadshavare som inte är gifta eller bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden och sådana omständigheter som anges i 1 § *första* eller *andra* stycket finns endast i fråga om en av dem, *ska* den andra vårdnadshavaren

¹ Senaste lydelse 2012:661.

vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång.

Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa *skall* dock en särskild företrädare utses.

förordnas att ensam ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång *eller i ärendet om kontaktförbud*.

Om det med hänsyn till vårdnadshavarnas förhållande till varandra eller till någon annan särskild omständighet får antas vara till barnets bästa, *ska* dock en särskild företrädare utses.

3 §²

En särskild företrädare ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning. Företrädaren får dock inte väcka åtal och får inte heller väcka någon skadeståndstalan utan att ett allmänt åtal har väckts.

En särskild företrädare *som har förordnats enligt 1 § första stycket* ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt under förundersökningen och i efterföljande rättegång samt vid åtgärder som rör verkställighet av skadestånd och ansökan om brottsskadeersättning. Företrädaren får dock inte väcka åtal och får inte heller väcka någon skadeståndstalan utan att ett allmänt åtal har väckts.

En särskild företrädare vars förordnande omfattar ett ärende om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud ska, i stället för barnets vårdnadshavare, som ställföreträdare ta till vara barnets rätt i ärendet.

Det som i 23 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken sägs om målsägande-biträdes närvaro vid förhör ska tillämpas på den särskilda företrädaren.

3 a §

Om en särskild företrädare som har förordnats enligt 1 § första stycket bedömer att det finns skäl att meddela ett kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud till skydd för barnet, ska företrädaren anmäla det till åklagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Härigenom föreskrivs att 28 § sambolagen (2003:376) ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*28 §¹

På ansökan av en sambo ska domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § ska ingå i bodelning bestämma vem av samborna som ska ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att *bodelning* har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare *förordnande*.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som ska gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom beslut som har *vunnit* laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har *vunnit* laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och ska omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett förbud som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Innan domstolen meddelar ett beslut ska motparten få tillfälle att yttra sig.

På ansökan av en sambo ska domstolen i fråga om en bostad som enligt 8 § ska ingå i *en* bodelning bestämma vem av samborna som ska ha rätt att bo kvar i bostaden till dess att *bodelningen* har gjorts. Domstolen får därvid också för samma tid, på begäran av någon av samborna, förbjuda samborna att besöka varandra. Domstolen får även ändra ett tidigare *beslut*.

På begäran av någon av samborna får domstolen besluta om vad som ska gälla enligt första stycket för tiden till dess att frågan har avgjorts genom *ett* beslut som har *fått* laga kraft. Ett sådant interimistiskt beslut får verkställas och gäller på samma sätt som ett beslut som har *fått* laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av domstolen och ska omprövas när ärendet slutligt avgörs.

Om någon överträder ett förbud som meddelats enligt första eller andra stycket, tillämpas 24 § *första och tredje styckena* lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹ Senaste lydelse 2011:493.

Förslag till lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 14 §§ lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §

Om en europeisk skyddsorder kan erkännas i Sverige, ska åklagaren meddela den som skyddsordern gäller mot förbud att

1. besöka eller på annat sätt ta kontakt med den person som skyddsordern avses skydda eller att följa efter denna person,

2. uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med den person som skyddsordern avses skydda,

3. uppehålla sig i närheten av en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller

3. uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den person som skyddsordern avses skydda brukar vistas, eller

4. uppehålla sig inom ett större område än som följer av ett förbud enligt 3.

Ett förbud enligt första stycket 4 får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den person som skyddsordern avses skydda har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas.

Ett förbud enligt denna paragraf ska i största möjliga utsträckning stämma överens med den skyddsåtgärd som ligger till grund för skyddsordern.

14 §

Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Åtal för brott enligt första stycket får väckas endast om det står klart att överträdelsen inte kommer att leda till att det i den andra medlemsstaten inleds ett förfarande för att skärpa skyddsåtgärden eller för att upphäva skyddsåtgärden och i stället påföra en frihetsberövande åtgärd.

Den som bryter mot ett förbud som har meddelats enligt 5 § döms för överträdelse av europeisk skyddsorder till fängelse i högst ett år.

Om ett brott som avses i första stycket är ringa, döms till böter.

Åtal för brott enligt första eller andra stycket får väckas endast om det står klart att överträdelsen inte kommer att leda till att det i den andra medlemsstaten inleds ett förfarande för att skärpa skyddsåtgärden eller för att upphäva skyddsåtgärden och i stället påföra en frihetsberövande åtgärd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:7) om
preventiva vistelseförbud

Prop. 2024/25:123
Bilaga 7

Härigenom föreskrivs att 31 § lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *när*

Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast *i samband med att*

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 1 §, eller
2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-02-05

Närvarande: Justitieråden Svante O. Johansson, Johan Danelius och Linda Haggren

Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

Enligt en lagrådsremiss den 23 januari 2025 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i äktenskapsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud,
4. lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn,
5. lag om ändring i sambolagen (2003:376),
6. lag om ändring i lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,
7. lag om ändring i lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Catrine Manne Rutberg och rättssakkunnige Johan Carlsson-Frost.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i lagen om kontaktförbud

1 §

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om förutsättningarna för kontaktförbud.

I andra stycket anges att ett kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den som förbudet avses skydda för vissa typer av beteenden. I tredje stycket anges vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om det finns en sådan risk. Det stycket omfattar, förutom vissa särskilt angivna typer av handlingar, ”andra omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot [och som] innebär en ökad risk för sådant beteende som avses i andra stycket” (andra punkten).

Med den utformning som paragrafen har getts i lagförslaget föreligger det en mycket nära överensstämmelse mellan det som ska prövas enligt grundregeln i andra stycket och det som särskilt ska beaktas enligt tredje stycket. I båda leden handlar det om att bedöma om det föreligger omständigheter som medför en risk för beteenden av vissa slag. Andra punkten i tredje stycket är förvisso, till skillnad från grundbestämmelsen i andra stycket, uttryckligen avgränsad till omständigheter som hänför sig till den som förbudet avses gälla mot men även grundbestämmelsen måste rimligen förstås som att den i vart fall primärt tar sikte på den typen av omständigheter.

Konstruktionen innebär således att snarlika riskbedömningar ska göras i två led. Inom ramen för den övergripande bedömning som enligt grundregeln i andra stycket ska göras av om det föreligger *risk* för vissa beteenden ska det, när den andra punkten i tredje stycket tillämpas, också göras en bedömning av om det föreligger *ökad risk* för sådana beteenden.

Hur dessa riskbedömningar förhåller sig till varandra är inte tydligt. Enligt vad som uttalas i författningskommentaren ska vissa omständigheter som innebär en ökad risk, exempelvis psykisk sjukdom eller missbruk, inte vara ensamt utslagsgivande vid bedömningen av om kontaktförbud ska meddelas. Att det föreligger en ökad risk för beteenden av aktuellt slag enligt tredje stycket ska alltså inte nödvändigtvis leda till att det anses föreligga en risk för samma beteenden enligt andra stycket. Detta är dock svårt att utläsa av lagtexten, som närmast ger intryck av att det är samma typ av risk som avses i båda leden.

Mot denna bakgrund anser Lagrådet att utformningen av paragrafen bör övervägas vidare i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Det gäller i synnerhet den föreslagna andra punkten i tredje stycket. Ett alternativ är att utforma den punkten i närmare anslutning till hur den första punkten i samma stycke är utformad, dvs. med angivande av olika omständigheter som typiskt sett indikerar en risk av aktuellt slag.

1 a §

Paragrafen innehåller en proportionalitetsbestämmelse och motsvarar de hittillsvarande bestämmelserna i 1 § tredje stycket och 2 § tredje stycket.

Reglerna om proportionalitetsbedömningen sammanförs och läggs alltså i en egen bestämmelse direkt efter 1 §. Samtidigt är det klart att en sådan bedömning ska göras även för de utvidgade och de särskilt utvidgade kontaktförbuden.

Det kan enligt Lagrådet ifrågasättas om paragrafen fått den mest ändamålsenliga placeringen. När reglerna lyfts fram i en egen paragraf – och alltså inte längre ska vara en del av reglerna om ordinärt kontaktförbud – förefaller det mer naturligt att en proportionalitetsbestämmelse som gäller för alla typer av kontaktförbud kommer som en avslutande bestämmelse.

1 b §

Paragrafen innehåller en presumptionsbestämmelse som innebär att förutsättningarna i 1 § för att meddela ett kontaktförbud alltid ska anses uppfyllda under vissa i första och andra styckena särskilt angivna förutsättningar. I tredje stycket anges inom vilka tidsramar ett sådant kontaktförbud får meddelas. Tidsfristerna är kopplade till olika påföljder.

Av författningskommentaren framgår det tydligare att tidsfristerna i tredje stycket är kopplade till vilken påföljd den som förbudet avses gälla mot har dömts till. Det bör även framgå av lagtexten. Lagrådet föreslår därför att tredje stycket ges följande lydelse.

Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av första och andra styckena inom följande tider när den som förbudet avses gälla mot har dömts till

1. fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen,
2. sluten ungdomsvård, senast ett år från det att påföljden helt har verkställts,
3. rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört,
4. annan påföljd, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde.

Lagen ger möjligheter att meddela kontaktförbud av olika ingripandegrad. Förutom ett kontaktförbud enligt grundbestämmelsen i 1 § kan det beslutas om utvidgade kontaktförbud och särskilt utvidgade kontaktförbud enligt 2 §. I lagförslaget föreslås att denna uppdelning mellan olika kontaktförbud behålls men att förutsättningarna för att meddela förbud av de olika lagen förändras i olika avseenden. Det föreslås också att bestämmelserna om särskilt utvidgade kontaktförbud flyttas till en ny paragraf, 2 a §.

Gemensamt för utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud är att de, till skillnad från kontaktförbud enligt 1 §, är kopplade till geografiska områden. Enligt gällande regler skiljer sig utvidgade kontaktförbud från särskilt utvidgade kontaktförbud på så sätt att kontaktförbud av det förra slagen gäller ”i närheten” av det eller de ställen där den person som förbudet avser att skydda brukar vistas medan särskilt utvidgade förbud gäller större områden än så.

I lagrådsremissen föreslås att ett utvidgat kontaktförbud i stället ska få omfatta ”ett eller flera områden kring” det eller de ställen där skyddspersonen brukar vistas. I författningskommentaren anges att den närmare avgränsningen av förbudsområdet får göras utifrån skyddspersonens behov av skydd i det enskilda fallet. Av kommentaren framgår att förbudsområdet är tänkt att kunna vara förhållandevis stort. Som exempel nämns en hel stadsdel, vilket för övrigt också nämns som ett exempel på vad ett särskilt utvidgat kontaktförbud kan omfatta.

Med en så vid och flexibel avgränsning av vad ett utvidgat kontaktförbud kan omfatta blir, enligt Lagrådet, gränsen mot de särskilt utvidgade kontaktförbuden än mer flytande än vad den är enligt den nu gällande regleringen. Inte minst med hänsyn till den restriktivitet som, på grund av den i regeringsformen och Europakonventionen skyddade rörelsefriheten, har ansetts vara påkallad när det gäller särskilt utvidgade kontaktförbud är detta inte oproblemiskt.

Till saken hör också att det enligt lagrådsremissens förslag ska vara möjligt att besluta om ett särskilt utvidgat kontaktförbud utan att den som förbudet avser dessförinnan har varit underkastad ett utvidgat kontaktförbud (se vidare under 2 a §). Till skillnad från vad som gäller i dag ska alltså både utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud kunna beslutas som en förstahandsåtgärd, låt vara att kraven för beslut om kontaktförbud av det senare slaget ska vara högre ställda.

För båda typerna av förbud ska, liksom hittills, gälla att kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär (se 1 a §). Oavsett vilken typ av kontaktförbud det är fråga om ska förbudsområdet heller aldrig få vara större än vad som är nödvändigt (angående detta se även i det följande).

Med den innebörd som bestämmelserna har kommit att ges i lagrådsremissen kan frågan ställas om det över huvud taget är ändamålsenligt att upprätthålla den hittillsvarande distinktionen mellan utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud. Lagrådet har emellertid förståelse för att förslagen i detta lagstiftningsärende utgår från lagens befintliga struktur och terminologi. De skäl som anförs i lagrådsremissen till stöd för att

utvidgade kontaktförbud ska kunna omfatta större ytor än i dag är enligt Lagrådet också övertygande i sak.

Lagrådet godtar därför förslaget i aktuella delar men anser att det finns skäl för att i framtiden göra en bredare översyn av lagen i syfte att förenkla och förtydliga den i bl.a. nu berörda hänseenden. I den mån det låter sig göras vore det också önskvärt att redan i det nu aktuella lagstiftningsärendet ge tydligare vägledning i fråga om gränsdragningen mellan utvidgade och särskilt utvidgade kontaktförbud.

Lagrådet noterar vidare att det i 2 § första stycket görs ett tillägg om att förbudet inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt. Liksom hittills ska ett särskilt utvidgat kontaktförbud enligt 2 a § inte få avse ett större område än vad som är nödvändigt.

Lagrådet vill i detta sammanhang lyfta fram att den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 1 a § i tidigare lagstiftningsarbete ansetts åtminstone indirekt omfatta även frågan om förbudsområdets storlek. Av författningskommentaren till den föreslagna 1 a § framgår att motsvarande inställning har intagits i detta lagstiftningsärende.

Med den placering av proportionalitetsbestämmelse som Lagrådet förespråkar skulle föreskrifterna i 2 och 2 a §§, om att förbud inte får avse ett större område än vad som är nödvändigt, kunna utgå. Detta följer i stället av proportionalitetsbestämmelsen.

I lagrådsremissen (2 a §) föreslås, som redan har nämnts, att det införs en möjlighet att, under vissa förutsättningar, besluta om ett särskilt utvidgat kontaktförbud utan att den som förbudet avser dessförinnan har varit underkastad ett utvidgat kontaktförbud. Som det noteras i lagrådsremissen föreslog regeringen redan i samband med att bestämmelserna om särskilt utvidgade kontaktförbud infördes att sådana förbud skulle få meddelas utan krav på tidigare överträdelser, om det fanns särskilda skäl för det.

Lagrådet påpekade i det lagstiftningsärendet att en sådan ordning skulle tillåta att även en person som inte begått något brott underkastades betydande inskränkningar i rörelsefriheten, vilket skulle vara betänkligt från rättssäkerhetssynpunkt och göra åtgärdens förenlighet med artikel 2 i fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen tvivelaktig. Lagrådet fann därför att ett särskilt utvidgat besöksförbud inte borde få meddelas annat än efter överträdelse av ett utvidgat besöksförbud. Regeringen godtog Lagrådets bedömning. (Se prop. 2002/03:70 s. 28 och 99.)

Det som anfördes i det tidigare lagstiftningsärendet har enligt Lagrådet fortfarande fog för sig. I det nu aktuella lagförslaget uppställs emellertid högre krav än vad som föreslogs i 2003 års lagstiftningsärende för att ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska få beslutas som en förstahandsåtgärd. Det ska enligt förslaget krävas att det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person. Därutöver kommer de grundläggande kraven på proportionalitet att gälla också i dessa situationer.

Med hänsyn till det anförda och med beaktande av de skäl som talar för en möjlighet att besluta om ett särskilt utvidgat kontaktförbud som en förstahandsåtgärd anser Lagrådet att förslaget är godtagbart utifrån de aspekter som lyftes fram i det tidigare lagstiftningsärendet. Lagrådet förutsätter att bestämmelserna kommer att tillämpas med restriktivitet.

Det första stycket innehåller brottsrekvisiten för brottet hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning. Till skillnad från i den nuvarande lydelsen av bestämmelsen anges inte vad som krävs i subjektivt hänseende för straffansvar. I avsaknad av en sådan reglering gäller i allmänhet att endast uppsåtliga gärningar är straffbara (jfr 1 kap. 2 § första stycket brottsbalken).

Av lagförslaget andra stycke framgår emellertid att avsikten är att också gärningar som begås av grov oaktsamhet ska kunna bestraffas. I det stycket anges vilken straffskala som gäller för gärningar som begås av grov oaktsamhet.

Enligt Lagrådet inger det betänkligheter att på detta sätt låta de subjektiva rekvisiten för det brott som regleras i första stycket framgå endast indirekt genom bestämmelsen i andra stycket om straffskalan för grovt oaktsamma brott. För att komma till rätta med detta föreslår Lagrådet att det andra stycket utformas som en egen materiell straffbestämmelse för grovt oaktsamma gärningar enligt följande.

Den som av grov oaktsamhet begår en gärning som avses i första stycket, döms för *oaktsamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning* till böter eller fängelse i högst ett år.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga lagförslag utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 13 mars 2025

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergård, Kullgren, Liljestränd, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari, Rosencrantz, Dousa

Föredragande: statsrådet Strömmer

Regeringen beslutar proposition Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer